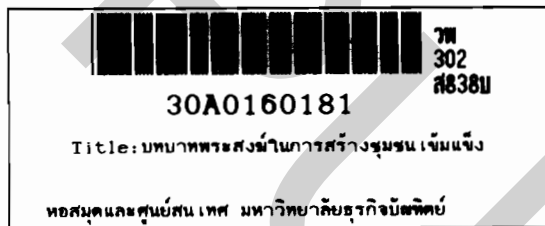

บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง :
ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่

สุภารัตน์ รักษ์มณี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2545

ISBN 974-955-408-6

**THE ROLE OF MONKS IN STRENGTHENING COMMUNITY :
CASE STUDY IN BANKHUN COMMUNITY UMPHUR HOD
CHIENG MAI PROVINCE**

SUPARAT RAGMANEE

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts
Department of Business communication Arts
Graduate School , Dhurakijpundit University**

เลขที่.....	0160181
วันลงทะเบียน.....	23 ก.ย. 2546
เลขเรียก.....	

2002

ISBN 974-955-408-6

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อำเภอสอด
จังหวัดเชียงใหม่

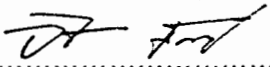
เสนอโดย น.ส.สุภารัตน์ รักษ์มณี

สาขาวิชา นิเทศศาสตรธุรกิจ

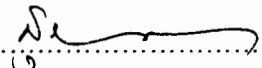
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศ.สุกัญญา สูดบรรทัด

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

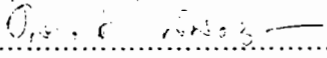
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ

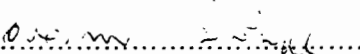
(ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ศ.สุกัญญา สูดบรรทัด)

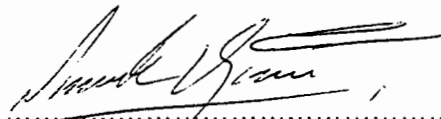

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(ดร.วิลาสินี พิพิธกุล)

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

(รศ.ดร.อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รศ.ดร.สมพงษ์ อรพันธ์)

วันที่ 20 เดือน ๐๖ พ.ศ. ๒๕๖๑

กิตติกรรมประกาศ

เป็นครั้งแรกในชีวิตที่มีโอกาสได้ผลิตผลงานวิจัยออกมาเป็นเรื่องเป็นราว ภายใต้กรณีศึกษาที่น่าสนใจ คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ไทยที่เป็นนักพัฒนา สามารถนำกลยุทธ์ 5 ประการ ที่เป็นบทสรุปของการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้สำเร็จนำไปทดลองใช้กับชุมชนในชนบทได้

ผู้วิจัยได้ขอคิด และประสบการณ์จากการเรียนรู้ในพื้นที่จริงโดยเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกิจกรรมธรรมาภิบาลให้เป็นชุมชนปลอดอบายมุข และกิจกรรมการเปิดบ้านกัลยาณมิตร เพื่อสวดมนต์นั่งสมาธิของชาวบ้าน เมื่อเข้าไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) มีโอกาสสัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ชวนเป็นผู้ที่มีจิตใจงดงามให้การต้อนรับและตอบคำถามด้วยความเต็มใจตรงไปตรงมา บางครั้งต้องติดตามพระวิชาญไปดูกิจกรรมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งในเหตุการณ์จริง ทำให้ผลงานวิจัยที่ได้รับกลับมาคุ้มค่ากับสิ่งที่ทุ่มเทไปทั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์และสติปัญญา ภูมิรู้ที่ได้เรียนมาจาก ศาสตราจารย์สุกัญญา สุตบรรพัต ท่านได้ทุ่มเท เสียสละถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในการวิจัยให้ด้วยความตั้งใจจริง โดยมีรู้จักเห็นคเห็น้อย

ขอบพระคุณพระวิชาญ อธิธนาโก พระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม และสามเณรทุกรูป ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ชาวบ้านขุนทุกคนที่สละเวลาให้สัมภาษณ์ ขอบคุณ รศ.ดร. อรวรรณ ปิลาธนโสภา ผศ.ดร. วิลาสินี พิพิธกุล ดร. อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว ที่ได้อนุเคราะห์เสนอแนะให้ผลงานวิจัยนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และหากมีสิ่งใดที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่ ผู้วิจัยขอน้อมรับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นด้วยความเต็มใจ

ความสำเร็จในครั้งนี้ต้องแบ่งปันให้พี่น้อง น้องอ้อมด้วยที่คอยดูแลให้กำลังใจให้ความช่วยเหลือมาตลอด และขอบคุณพี่น้องร่วมรุ่นทุกคนที่ให้โอกาสสงบไปก่อนและคอยเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา มีอภพรณาชื่อได้หมด

สุภารัตน์ รักษ์มณี

22 เมษายน 2546

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฐ

บทที่

1. บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหานำวิจัย	10
วัตถุประสงค์	10
ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
ขอบเขตการวิจัย	11
นิยามศัพท์	11
กรอบแนวคิด	13
กรอบวิจัย	14
2. แนวคิด และทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
พระสูตรที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล : สิงคาลกสูตร	16
- ทิศเบื้องหน้า	17
- ทิศเบื้องขวา	18
- ทิศเบื้องหลัง	18
- ทิศเบื้องซ้าย	19
- ทิศเบื้องล่าง	19
- ทิศเบื้องบน	20

ความเป็นผู้นำในการปลูกฝังความรับผิดชอบ	21
สังคหวัดถุ 4	22
พระสูตรเกี่ยวกับหลักเศรษฐศาสตร์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า : ทีฆชาณสูตร	23
ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารหรือผู้กรองสาร (Gatekeeper Theory).....	24
ทฤษฎีการตีความหมายของสาร	25
- แนวคิดเรื่องความเป็นจริง (Reality)	28
- ทักษะใหม่ต่อผู้ส่งสาร	30
- แนวคิดเรื่องสาร	30
- ทักษะใหม่ต่อผู้รับสาร	31
ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory)	32
อัตลักษณ์ในฐานะสิ่งที่เลื่อนไหล (Identity as fragmentation and fluidity)..	33
การเกิดอัตลักษณ์ในวงจรวัฒนธรรม	34
ทฤษฎีชุมชน (Community Theory)	36
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
3. ระเบียบวิธีวิจัย	41
1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ข้อง	41
- แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก	42
2. การวิเคราะห์สาร (Message Analysis)	45
- ตาราง Coning Sheet	46
3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	49
การเก็บข้อมูล	49
การวิเคราะห์ข้อมูล	50
การนำเสนอข้อมูล	50
4. ผลการวิจัย	53
1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านขุน	53
2. วิเคราะห์ผู้ใส่รหัส : พระภิกษุ สามเณร	58

2.1 ภูมิหลังพระภิกษุ สามเณร	58
2.2 ฐานะและอำนาจ	59
2.3 บทบาทในการไต่รหัสของพระสงฆ์	60
2.3.1 จุดประสงค์ของการไต่รหัส	60
2.3.2 ทศนคติต่อสื่อ สาร ผู้รับสาร	61
3. วิเคราะห์ผู้ถอดรหัส	68
<u>กลุ่มชาวบ้าน</u>	
3.1 ภูมิหลัง	68
3.2 มุมมองในภาพรวมของชาวบ้านขุน	69
3.3 การเลือกเปิดรับสื่อของชาวบ้าน	71
3.4 ทศนคติของชาวบ้านที่มีต่อสื่อ สาร และผู้รับส่งสาร	72
3.5 การถอดรหัส	72
3.6 ลักษณะการถอดรหัส	76
3.7 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์	81
<u>กลุ่มนายทุน</u>	
3.8 ภูมิหลัง	81
3.9 มุมมองในภาพรวมของนายทุน	82
3.10 ทศนคติต่อผู้ส่งสาร	83
3.11 การเลือกเปิดรับสื่อ	83
3.12 ทศนคติต่อสาร	84
3.13 ทศนคติต่อสาร	84
3.14 การถอดรหัสของนายทุน	85
3.15 ลักษณะการถอดรหัส	86
3.16 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์	87
<u>กลุ่มข้าราชการ</u>	
3.17 ภูมิหลัง	87
3.18 มุมมองในภาพรวมของข้าราชการเกี่ยวกับวัดบ้านขุน	89
3.19 ทศนคติต่อผู้ส่งสาร	90

3.20 การเลือกเปิดรับสื่อ	91
3.21 ทักษะคิดต่อสื่อ	92
3.22 ทักษะคิดต่อสาร	92
3.23 ลักษณะการถอดรหัสของข้าราชการ	96
3.24 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของข้าราชการ	96
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
สรุปผลการวิจัย	101
อภิปรายผล	110
ข้อเสนอแนะ	118
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	123
ภาพประกอบกิจกรรมของชุมชนบ้าน ชุน	124
ประวัติผู้เขียน	135

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. ตารางกรอบการวิจัย	14
2. ตารางความเป็นจริงที่ถูกประกอบสร้างในเรื่องผู้ใส่สาร	46
3. ตารางบริษัทในเรื่องของสาร	47
4. ตารางบริษัทในเรื่องการถอดรหัส	48
5. ตารางเปรียบเทียบความสอดคล้อง ประเด็นอัตลักษณ์ชุมชน	98
6. ตารางประเด็นการให้ความหมายของคำ	99
7. ตารางลักษณะการถอดรหัสของพระสงฆ์ ชาวบ้าน นายทุน ข้าราชการ	109

สารบัญภาพ

ตารางที่	หน้า
1. แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน	5
2. กรอบแนวคิด	13
3. แบบจำลองกระบวนการกรองสาร	25
4. แบบจำลองภาพแสดงความเป็นจริง	29
5. แบบจำลองวงจรวัฒนธรรม	35
6. แบบจำลองเอกสาร	107
7. แบบจำลองลักษณะเครือข่ายของวัดบ้านขุน.....	112
8. แบบจำลองการสร้างชุมชนเข้มแข็งของพระวิชาญ.....	115
ภาคผนวก	123
1-22 ภาพกิจกรรมของชุมชนบ้านขุน	124
แผนที่เส้นทางไปชุมชนบ้านขุน	51
แผนที่ภายในหมู่บ้านขุน	52

ชื่อวิทยานิพนธ์   บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง : ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อ. สอด
 จ. เชียงใหม่
 ชื่อนักศึกษา   นางสาวสุภารัตน์ รักษ์มณี
 อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์สุกัญญา สูดบรรทัด
 สาขาวิชา   นิเทศศาสตร์ธุรกิจ
 ปีการศึกษา   2545

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน อ. สอด จ. เชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน และปลอดภัย โดยนำวาทกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และศึกษากระบวนการใส่รหัสและการถอดรหัสผ่านแนวคิดทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งศึกษาที่มาแห่งอำนาจของพระสงฆ์

ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้สำเร็จ และได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอันเนื่องมาจากลักษณะของชุมชนบ้านขุน มีภูมิหลัง เป็นชาวเขาเผ่าลัวะ นับถือพระพุทธศาสนา 100 เปอร์เซ็นต์ มีประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ เป็นชุมชนคุณธรรม มีการเคลื่อนไหวต่อสู้กับอำนาจไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าอำนาจของพระสงฆ์มาจาก สถานะของความเป็นพระ วัฒนธรรม เครื่องข้าย และอำนาจเฉพาะตัว เช่น มีการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมค่อนข้างสูง มีประสบการณ์ อุดมการณ์และเป้าหมายชัดเจน มีความเมตตา อุดหนุน เสียสละ เป็นต้น

ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งของพระสงฆ์ในครั้งนี้ ใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก สื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณี เป็นส่วนเสริมให้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่วนสื่อมวลชนนั้นนำมาใช้น้อย เฉพาะนิเทศสารบางเล่มที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน การสื่อสารระหว่างบุคคลใช้วิธีเข้าถึงชาวบ้านทุกครอบครัว เปิดบ้านกัลยาณมิตร มีเครื่องข้ายกับวัดพระธรรมกาย วัดเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด และวัดอื่น ๆ ตลอดจนข้าราชการ และเอกชน นอกจากนี้ยังค้นพบว่า พระสงฆ์ได้นำกลยุทธ์ในการถ่ายทอดทัศนคติชุมชนเข้มแข็ง 5 ประการ คือ เน้นกิจกรรมเป็นหลัก มีการต่อยอดขยาย ๆ สร้างสารด้วยภาษาง่าย ๆ ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเหนี่ยวโยงและสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการตีความหมายของกลุ่มชาวบ้าน นายทุน ข้าราชการ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับพระสงฆ์ แต่มีบางประเด็นที่ชาวบ้านตีความหมายแบบต้อรอง และสร้าง ความหมายใหม่ เพราะยังไม่เข้าใจวาทกรรมของพระสงฆ์ชัดเจน จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะไว้ คือ หากพระสงฆ์จะเริ่มต้นพัฒนาชุมชน ควรศึกษาภูมิหลังของชาวบ้าน ตลอดจนสภาพแวดล้อมของชุมชน พระสงฆ์ควรมีอุดมการณ์ เสียสละ อคทน และรัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้วย

DPU

Thesis Title   The Role of Monks in Strengthening community : case study
                                 In Bankhun community Umphur Hod , Chieng Mai province

Name   Suparat Ragmanee

Thesis Advisor   Professor Sukanya   Sudbanthad

Department   Business Communication Arts

Academic year   2002

ABSTRACT

The thesis entitled “The Roles of the monks in Strengthening Community: A Case Study in Ban khun Communtiy , Amphur Hod, Chieng Mai province is a qualitative research aimed to study the roles of the monks whose discourses and leading roles in the communication process were believed to have empowered a community, developed a self-sustaining economy and cultivated a salvation village as well. The study emphasized the encoding and decoding process in the preaching of Buddhism and the source of power of the monks.

It was found that the monks, especially the abbot of Wat Ban Khun, played the most important role in motivating the villagers to successfully construct a strong community . He was well supported in his mission as the consequence of historical and demographic background of Ban Khun villagers whose religion is 100 percent Buddhism and who possessed the lore depicting a hero who fought against any injustice. It was also found that the monk’s power derived from his respectable status, his religious network, and his personal characteristics for example his high respectable status, his religious network, his high religious and secular educational background, his preaching experience, his clear stated ideology and purposes, his endurance in every hard time, his sympathy, and his dedication to the people.

In communicating to strengthen the community the interpersonal communication was mostly used, reinforced by special and traditional media, while the mass media played the least important role. The monks related with the people by visiting them form door to

door, opening “Kalayanamitra Home”, linking networks with Wat Phra Dhammakaya and many others wats in the surrounding area among these official and private organizations were included.

Moreover, it was found that the monks’ communication strategy included 5 methods. They were, introducing various religious activities, full emphatic reinforcement, simple message transmitting, full follow-up, and a usage of symbols in motivating senses of belonging and sharing in the community.

It was also found that the message decoding of villagers, and government officers corresponded with the encoders, although some negotiations and reconstructing of new meanings were found when some issues came up. Some guides for the monks are that their missions to any communities must begin with a full analysis of the villagers’ background. At the same time the monks must devote to their ideals, dedicate themselves to the services, endure any hardship, while maintain supports from the government.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชน เป็นรากฐานสำคัญของสังคม เพราะชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มีความผูกพันกันตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความเอื้ออาทร รักและปรารถนาดีต่อกัน เป็นพื้นฐานที่กลมกลืนจิตใจคนในสังคม ดังที่กาญจนา แก้วเทพ ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยในอาณาเขตบริเวณเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่ระดับครอบครัว ไปสู่ระดับเครือญาติจนถึงระดับหมู่บ้าน และผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนจะ มีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

การที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ย่อมมาจากหลายปัจจัย ปัจจัยที่สำคัญคือ คนในชุมชนต้องมีศีลธรรม มีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาส่วนรวม มีการแบ่งปันกัน ชุมชนต้องปลอดอบายมุข ดังแนวคิดของ Chris Brown พูดถึง “ชุมชน” ว่าโดยทั่วไป นักทฤษฎีมักมองแต่ในแง่ดีว่า หมายถึง การที่ประชาชนมารวมตัวกัน มีความสนใจร่วมกันมีอัตลักษณ์เดียวกัน มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ถ้าเป็นเช่นนั้นได้ก็ถือว่าประสบผลสำเร็จแล้ว Brown เห็นว่าเพียงเท่านั้นยังไม่พอ ชุมชนที่ประสบความสำเร็จจริงยังต้องมีความตระหนักสำนึกทางศีลธรรม (Moral Impulse) เพราะหากปราศจากสำนึกทางศีลธรรมแล้ว การรวมตัวกันในชุมชนอาจเป็นไปได้ด้วยความไม่เข้าใจกัน (incomprehension) และด้วยความเกลียดชัง (hatred) ก็ได้

“ Returning to square one, the 'something further' required is the moral impulse which creates a sense of common interests and identity. This is not something that can be expected to emerge simply as a result of individuals and people coming to have more contact with one another, because such contact need not generate the essentially moral consciousness of common identity that is required. It could, generate incomprehension or hatred”¹

---

¹ Chris Brown, The global Transformation Reader, An Introduction to the globalisation Debates; edited by David Held and Anthony McGrew, Policy Press, 2000, p. 454

ลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ Brown เน้นความสำคัญด้านจิตใจเพราะ คนที่มีจิตใจดีมีจิตสำนึกทางศีลธรรม เมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจ เกื้อกูล แบ่งปันกัน เห็นความสำคัญของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ในทางกลับกันหากคน ปราศจากศีลธรรม การมารวมตัวกันทำงานส่วนรวมร่วมกันอาจเกิดความไม่เข้าใจกัน เช่น อาจจะมีการขัดผลประโยชน์กัน ในกรณีทำงานของส่วนรวมมีผลประโยชน์ด้านการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องกับตัว คนที่ขาดศีลธรรม มักคิดเอาเปรียบผู้อื่นนี่ถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนส่วนรวม และอาจขัดแย้งกับ คนที่มีศีลธรรม ในที่สุดก็จะเกิดการเกลียดชังกัน ทะเลาะเบาะแว้งและไม่ให้ความร่วมมือต่อกัน

เดวิด ที คีธ (Keith 1972:136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้เกิดกระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

หากทุกคนในชุมชนมีศีลธรรม และตระหนักในหน้าที่ของตนตามหลักทิส ๖² หัวข้อธรรมที่นำมาวิจัยในครั้งนี้ ก็จะทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก เพราะคนในสังคมมีความเคารพ แบ่งปัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดรู้จักกันทั้งหมู่บ้าน เป็นชุมชนที่น่าอยู่ เมื่อคนในชุมชนต่างรู้หน้าที่ และมีความสามัคคี ย่อมนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ดังที่ Robert Redfield³ เจ้าของทฤษฎี Folk-urban continuum ได้ศึกษาหมู่บ้านท้องถิ่นในยูคาทาน ประเทศเม็กซิโก พบว่า กลุ่มมีขนาดเล็ก คนในกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันทางสังคม ไม่มีเทคโนโลยีที่ซับซ้อน อาหารก็ไม่มีเก็บเหลือเพื่อ มีความเป็นปึกแผ่นสูง และใกล้ชิดกันมาก ทุกคนรู้จักดี ศาสนามีความสำคัญมาก การควบคุมทางสังคมจะผ่านทางสถาบันศาสนา ทุกคนช่วยเหลือกัน โดยไม่คำนึงถึงการตอบแทนในรูปแบบของเงินสด อยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร

เมื่อคนมีศีลธรรมมาอยู่ร่วมกัน กฎหมายก็แทบจะไม่จำเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถนำเอากฎศีลธรรมและจารีตประเพณีในท้องถิ่นมาปกครองตนเองได้ ผู้นำชุมชน ที่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน เช่น พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ตลอดจนเจ้าหน้าที่พัฒนาหมู่บ้าน ตำบล มักมีบทบาทสำคัญ

² เผด็จ ทุดตชิโว, “แม่แบบคนดี” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ ๕ : สำนักพิมพ์บริษัทอมเพาเวอร์ จำกัด , 2543 หน้า 50

³ รัชนีกร เศรษฐ, “สังคมวิทยาชนบท” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2528 หน้า 13

ในการเป็นผู้นำที่ชาวบ้านยอมรับมากที่สุด และคนในชุมชนให้ความร่วมมือมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์อยู่ในสถานะของความน่าเชื่อถือ และความเลื่อมใสศรัทธามาแต่อดีต ดังที่ รัชนิกร เศรษฐโช ได้สรุปไว้ใน “สังคมวิทยาชนบท” ดังนี้⁴

พระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญ

1. พระสงฆ์ ทำหน้าที่สั่งสอนธรรม และส่งเสริมให้ชาวบ้านทำบุญกุศล
2. พระภิกษุอาวุโส หรือสมภารวัดทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ผู้ประนีประนอม และบางครั้งทำหน้าที่เชี่ยวชาญรักษาผู้เจ็บป่วย
3. พระสงฆ์เป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยจัดความขัดแย้งของประชาชนในหมู่บ้าน ได้เพราะคนส่วนมากเชื่อฟังพระผู้ทรงศีลอยู่แล้ว
4. พระสงฆ์เป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยวางแผนแนะนำและสนับสนุนงานชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่างๆ ในเมืองไทยสำเร็จไปได้นั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเจ้าหน้าที่รัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้านโดยผ่านพระสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านเคารพนับถือ
5. พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชนในทางจิตวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจ พระสงฆ์สามารถแก้ปัญหา ส่วนตัวของผู้เดือดร้อนใจ
6. พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นธรรมทูตและธรรมจาริก ซึ่งไปเผยแผ่หลักธรรมแก่ชาวเขา ทำให้ชาวเขาเกิดความรู้สึกรักชาติ ไม่ทำไร่เลื่อนลอย และหันมานับศาสนาพุทธ
7. พระสงฆ์ เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้จากวัด เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้ ช่างก่ออิฐ ปูน ช่วยปรับปรุงการเกษตร และการรักษาโรค ด้วยยาแผนโบราณ เป็นต้น

บทบาทของพระสงฆ์ ดังที่กล่าวมา จึงมีส่วนสำคัญในการผลักดันทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นพระสงฆ์ ซึ่งสังกัดกับสถาบันสงฆ์ จึงเป็นองค์กรเอกชนองค์กรหนึ่งที่ได้เสนอรูปแบบและแนวทางการพัฒนาใหม่ขึ้น โดยยึดแบบรากเหง้าของวัฒนธรรมเดิมตามแนวทางของพุทธธรรม และความเชื่อของศาสนาพุทธเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามปัจจุบันพระสงฆ์ที่เข้ามามีบทบาทในขบวนการพัฒนายังไม่มีการจัดตั้งองค์กรที่ชัดเจนและมั่นคง⁵

⁴ รัชนิกร เศรษฐโช, “สังคมวิทยาชนบท”. หน้า 246-247

⁵ สมบูรณ์ สุขสำราญ. การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่

ทฤษฎีชุมชนตามแนวคิดของ J. Hamelink เห็นว่า การจัดระเบียบโลกใหม่ต้องปลดปล่อยทัศนคติของผู้ถูกกดขี่ไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง และสะท้อนความต้องการของท้องถิ่นในเชิงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของโลกตลอดจนเข้าใจ ปัญหาของชุมชนของตน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยมีลักษณะดังนี้⁶

1. ความเป็นปัจเจกบุคคลที่มีอิสระภาพ แต่ยอมรับในสิทธิของคนอื่น ไม่คิดแต่ประโยชน์ตน (individualism and independence)
2. ความร่วมมือกันมีจิตใจที่ช่วยเหลือเอื้องานกัน (Interdependence) สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมเข้าแก้ปัญหาตนเองก่อนพึงรัฐ แต่ไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือของรัฐ
3. มีเอกภาพ การยอมรับความหลากหลายท่ามกลางความแตกต่าง
4. เป็นชุมชนพลวัต พร้อมทั้งปรับตัวตามกระแสโลก
5. รักษาสมดุลกับบริบทท้องถิ่น

ความคิดที่จะให้เกิดการสร้างชุมชนแบบที่มีความผูกพันระหว่างปัจเจกบุคคล (Behavior individuals) แบบก่อตัวเป็นกลุ่มเล็กๆ จะเริ่มต้นจากเครือข่าย ขยายออกไปเป็นหมู่บ้าน ตำบล เป็นชุมชนเมืองขยายกว้างออกไปจนถึงระดับประเทศ และการพัฒนาชุมชนโดยลึ้นนโยบายทางการเมืองเป็นหลัก อาจจะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน เพราะจริงๆ แล้วที่ประชาชนทำตามอาจเป็นเพราะเหตุผลจากจิตใจที่มีศีลธรรมต่างหาก ในทางปฏิบัติ จะเห็นว่า พวกกฎระเบียบต่างๆ ถูกนำมาใช้มาก ทั้งในระดับครอบครัว สังคมเพื่อนฝูง หรือเพื่อนร่วมงาน และประชาชนทั่วไป แต่อย่างไรก็ดี Brown ยังเชื่อว่า ชุมชนระดับโลกนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแม้จะค่อยเป็นค่อยไปก็ตาม ความเชื่อที่ว่าคนต้องมีศีลธรรม เสียสละไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือเอื้องานกันระหว่างประชากร โลกนั้นย่อมเกิดขึ้นได้ ถ้าหากทุกคนให้ความสนใจเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

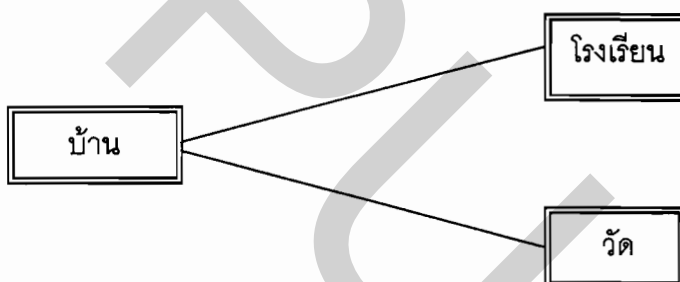
มีนักทฤษฎีบางคนโต้แย้งการเกิดชุมชนระดับโลกของบราวน์ว่า ไม่น่าจะเป็นไปได้ที่คนมีคุณธรรม มีศีลธรรม จะมีอิทธิพลมากไปกว่า “ กฎระเบียบวินัย ” ในขณะที่แนวคิดที่จะทำให้เกิดสังคมนานาชาติ (International society) ปกครองภายใต้กฎหมาย (Rule of law) ยังได้รับการยึดถือปฏิบัติกันในสังคมทั่วไป แต่แนวความคิดของ Brown เรื่อง "World community" ซึ่งเป็นสังคมอาศัยคุณธรรม จิตสำนึกทางศีลธรรมเป็นหลักก็น่าจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจ สำหรับการสร้าง ชุมชนให้เข้มแข็งใน โลกปัจจุบัน

⁶ สุภิญญา สุคนธ์รัตต. เอกสารประกอบการสอนนักศึกษาปริญญาโท วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2544 หน้า4

สังคมไทยมีความเป็นชุมชนที่มีองค์ประกอบของเศรษฐกิจแบบยังชีพ มีการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์กันฉันพี่น้อง ไม่เฉพาะแต่เครือญาติตามสายโลหิตเท่านั้น จากสรรพนามที่ใช้เรียกกันว่า พี่ ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย บ่งบอกถึงความอบอุ่น เอื้ออาทรต่อกัน ทั้งชุมชน มีพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอันเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี มีพระสงฆ์ เป็นผู้ถ่ายทอดศีลธรรม ให้คนในสังคมในชุมชนอยู่อย่างสงบ วิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายมาตั้งแต่ ครั้งบรรพกาล จนถึงปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นที่เกิดจิตสำนึกทางศีลธรรมคือ ที่บ้าน หรือครอบครัว โดยมีวัดเป็นศูนย์พัฒนาจิตใจ มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีมีศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ส่วนภาครัฐสนับสนุนในด้านการศึกษา มีโรงเรียนรองรับเยาวชนในชุมชน เพื่อเป็นศูนย์รวมของความหลากหลายในด้านความรู้ สร้างวิสัยทัศน์ของคนในชุมชนให้ก้าวไกล

ภาพที่ 1
แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน

ภาพนี้แสดงให้เห็นว่า⁷ หากบ้าน วัด โรงเรียน มีบทบาทสัมพันธ์กัน จะสามารถผลิต บุคลากรในชุมชนได้ดี และสามารถร่วมแรงร่วมใจกัน สามัคคี เสียสละแบ่งปันกัน ช่วยกันคิดช่วยกันสร้างงานในชุมชนก็จะทำให้เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเหลือจากบริโภคภายในครัวเรือน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนในหมู่เพื่อนบ้านหากเหลือก็ส่งออกขายยังชุมชนอื่นทำให้สังคมขยายกว้างออกไปใน ขณะเดียวกันวัฒนธรรมประเพณีก็ยังคงอยู่

หมู่บ้านแทบทุกหมู่บ้าน มีวัดประจำหมู่บ้าน วัดเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยมีพระสงฆ์ในวัดช่วยอบรมจิตใจให้สูงขึ้น ทำให้มีใจโอบอ้อมอารี เมตตา ซื่อสัตย์ เต็มใจช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ทำให้ชาวชนบทมีความสนิทสนมรักใคร่กลมเกลียวเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกัน

⁷ อ้างจากพระธรรมเทศนาพระภิกษุญาณวชิรญาณ. วัดพระธรรมกาย. พุทธศักราช 2543

วัดเป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นโรงเรียนสอนศีลธรรม ทุกคนถือว่าวัดเป็นสมบัติส่วนรวม เป็นแหล่งให้การศึกษาแก่ประชาชน โรงเรียนประชาบาลหลายแห่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดมีสมภารเป็นผู้อุปถัมภ์

ชุมชนบ้านขุน เป็นชุมชนพัฒนาตัวอย่างและปลอดภัย ตั้งอยู่ท่ามกลางขุนเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเชียงใหม่ อยู่ในเขต ต.บ่อหลวง อ. สอด จ. เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 90 ปี ระยะทางห่างจากตัวเมือง 122 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอฮอด 42 กิโลเมตรผ่านอุทยานออบหลวง ซึ่งเป็นดินแดนก่อนประวัติศาสตร์ เลยกีโป้เป็นป่าสนที่สวยงามของ ต. บ่อแก้ว เข้า ต. บ่อหลวง ใช้เวลาในการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลประมาณ 90 นาทีก็ถึงหมู่บ้านขุน

ประชากร เป็นชาวเขาเผ่าลัวะโดยกำเนิดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ สํารวจเมื่อปี พ.ศ. 2544 มี 800 คน จำนวน 162 ครอบครัว มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย โดยมีวัดบ้านขุนเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และมีส่วนผลักดันให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา มีประเพณีอยู่ “รุกขมุล” (อยู่รุดคงคี่ปีใหม่) กิจกรรมพัฒนาวัด ช่วยกันสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมในวัด ช่วยกันพัฒนาจัดระเบียบของหมู่บ้านสถานที่สาธารณะ ช่วยกันขุดสระเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี รวบรวมเงินได้จากชาวบ้านช่วยกันต่อระบบประปาใช้ในหมู่บ้าน กิจกรรมด้านเศรษฐกิจมีเทศบาลออกร้านแจกฟรีทั้งอาหารเครื่องคั้ม ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ด้านสาธารณสุขโดยประสานกับภาครัฐและเอกชน

อาชีพ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ปลูกข้าวตามหุบเขา ปลูกมะเขือเทศ และกะหล่ำปลี ตามไหล่เขาเป็นรายได้หลักชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนมีวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามที่รักษาและสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่บรรพบุรุษคือชาวลัวะทุกคนนับถือพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่หล่อหลอมจิตใจของชาวบ้านขุนให้เป็นผู้มีอัธยาศัยงดงาม ดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมเรียบง่าย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี มีความสามัคคีรักพวกพ้อง และถื่นกำเนิด มีความเคารพ กตัญญูต่อบรรพบุรุษ ในแต่ละปีจะมีประเพณีไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการฆ่าหมู เป็ด ไก่ ควายเพื่อเซ่นไหว้ผีและยังอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของพระพุทธศาสนา ซึ่งสืบทอดมานับพันปีไว้ได้อย่างน่าอัศจรรย์ อันบ่งบอกถึงความผาสุกของชาวบ้านขุน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของการก่อตั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นถิ่นอาศัยของชาวไทยภูเขาหลากหลายเผ่าเชื่อกันว่าชาวลัวะเคยเป็นเจ้าถิ่น และเป็นผู้สร้างเมืองแม่ฮ่องสอนมา

ก่อน แม้แต่ชาวไทยใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ก็มีคำกล่าวสืบทอดต่อกันมาว่า “สาวก่อฟ้า ล้าก่อกองเมือง” หมายความว่า พระพรหมเป็นผู้สร้างฟ้า ล้าะ เป็นผู้สร้างเมือง

เนื่องจากชาวล้าะรักความสงบ มีนิสัยขยันขันแข็งชอบบุกเบิก เมื่อมีคนหลากหลายเผ่าเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองแม่ฮ่องสอนมากขึ้น ชาวล้าะจึงต้องอพยพลงมายังที่ตั้งรกรากใหม่ที่ อ. ชุนยวม และ ต. บ่อหลวง อ.ฮอด จ. เชียงใหม่ เป็นชุมชนชาวเขาเผ่าล้าะที่ใหญ่ที่สุดใน ต. บ่อหลวง มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน เป็นชาวล้าะ 9 หมู่บ้าน อีก 2 หมู่บ้านเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและคนเมือง (พระวิชาญ อธิธนาโค : 2544)

นอกจากเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชาวล้าะ ยังสะท้อนถึงความเชื่อที่แตกต่างกัน 2 รูปแบบคือนับถือพุทธและผี ซึ่งชาวล้าะดำรงอยู่ได้อย่างผสมกลมกลืนมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันนี้พระสงฆ์นักพัฒนาชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการสอนศีลธรรม และให้ความรู้ในด้านหลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

วัฒนธรรมดั้งเดิมจะมีพิธีเลี้ยงผีละมั้ง ซึ่งเป็นพิธีที่ใหญ่และสำคัญที่สุดในชุมชน จัดอยู่ในช่วงประมาณเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคมของทุกปี ถือว่าเป็นเดือนเริ่มต้นปีใหม่ นิยมประกอบพิธีในวันอังคารข้างขึ้นใช้เวลา 3 วัน คือ วันแรกเตรียมงาน วันที่ 2 พิธีเลี้ยงผี วันที่ 3 เป็นวันอยู่กรรม ห้ามออกจากบ้าน (สัมภาษณ์ พระจันทร์แก้ว ฉันทัมโม: 2544)

ชุมชนบ้านขุน มีความโดดเด่นที่เห็นชัด คือ เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นตัวอย่างในการพัฒนาให้กับหมู่บ้านใกล้เคียงจนได้รับ รางวัลหมู่บ้านดีเด่น จากโครงการประกวดหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและปลอดภัยชุมชน ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างคณะสงฆ์ในตำบลบ่อหลวง มูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้และจังหวัดเชียงใหม่ ได้ช่วยกันจัดตั้งโครงการขึ้นมาเพื่อพัฒนาและวางรากฐานให้ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และเป็นแบบอย่างของการพัฒนาสืบไปโดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีขึ้นเพราะเงินไม่รั่วไหลไปกับอบายมุข
2. เพื่อให้ประชาชนรู้จักนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้ประชาชนมีความสามัคคีมีวินัย
4. เพื่อรักษาสภาพแวดล้อม ลดการตัดไม้ทำลายป่า ช่วยกันอนุรักษ์ต้นน้ำ
5. เพื่อให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข อันจะนำมาซึ่งการทะเลาะวิวาท ทำให้เกิดความเสื่อมเสียของสังคม
6. เพื่อให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ตามอุดมคติ และเป็นต้นแบบให้หมู่บ้านอื่นๆ ไป

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาหมู่บ้านดีเด่น

1. เรื่องความสะอาด เป็นระเบียบของหมู่บ้าน ตั้งแต่ถนนทางเข้าหมู่บ้าน วัด โรงเรียน รั้ว และบริเวณโดยรอบ
2. เรื่องคุณธรรมของชาวบ้าน เป็นเขตปลอดคอบายมุข เช่น เลิกสุรา บุหรี่ การพนัน ไม่มีร้านขายสุราในหมู่บ้าน
3. วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม เช่น การให้ความเคารพ ให้เกียรติแก่ผู้อาวุโส ความกตัญญู เข้าวัด ตักบาตร ถวายสังฆทาน ฟังธรรม
4. ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน
5. การต้อนรับปฏิบัติสันทาร ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาติ
6. การอนุรักษ์ธรรมชาติ ดูแลสภาพป่าไม้ให้คงไว้

คณะกรรมการตัดสินจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ 6 ข้อนี้เป็นหลัก โดยจะเข้าไปสังเกตการณ์ คอยให้คำแนะนำอย่างยุติธรรมทั้งในเครื่องแบบและนอกเครื่องแบบ

การลด ละ เลิก อบายมุขของชุมชนบ้านขุน ต้องทำพิธี มีการกล่าวปฏิญาณท่ามกลางสมาชิกในชุมชน โดยมีสมาชิกเป็นสักขีพยาน และคอยติดตามพฤติกรรมต่อไป ผู้ที่จะมากล่าวคำปฏิญาณต้องมีบัตรประชาชน และทะเบียนบ้านมาแจ้งที่เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐานด้วย

อัตลักษณ์ใหม่ภายใต้การปรับเปลี่ยนของชุมชนบ้านขุนคือ พวกเขาได้สร้างความหมายของชุมชนร่วมกัน โดยกำหนดให้มีธงสัญลักษณ์ เพื่อระลึกถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ภายใต้ธงสีแดงพื้นใหญ่มีวงกลมสีขาวอยู่ตรงกลาง ล้อมรอบต้นสน ซึ่งมีความหมายดังนี้

สีแดง	หมายถึง	พลังแห่งความสามัคคีที่ยิ่งใหญ่
วงกลมสีขาว	หมายถึง	ความบริสุทธิ์ของจิตใจ (ดอกย่ำสีล 5 ให้บริสุทธิ์)
ต้นสนสีเขียว	หมายถึง	ความสงบร่วมเย็น

ทุกครั้งที่มีการกิจกรรมชาวบ้านจะนำธงนี้ไปเป็นสัญลักษณ์เพื่อเป็นสิ่งย้ำเตือนจิตใจของพวกเขาให้มีความสามัคคีมีจิตใจที่บริสุทธิ์ และจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ป่าสนให้อยู่คู่แผ่นดินตลอดไป

นอกจากนี้ยังมีเพลงประจำเผ่า เมื่อยามเข้าไปสัมผัสกับชุมชนในเมือง คือ เพลงนักบุญขุนเขา เนื้อหาของเพลงเป็นการบอกย้ำความเป็นตัวของตัวเอง ความภาคภูมิใจในชุมชนร่วมกันมีเนื้อหาของเพลงดังนี้

(สร้อย *)   ฉันคือนักบุญขุนเขา   ฉันเอาดอกอุทุมมาฝาก

เป็นดอกไม้คนยาก	ของฝากจากดวงใจ
บ้านฉัน อยู่ยอดคดอยฟ้าใส	แสนเย็นเยียบจับใจ
เป็นป่าเขาลำเนาไพร	มีเมฆขาวราวปุยฝ้าย
รุ่งล้อมพรายคูโยไหม	มองละม้าย คล้ายเมืองแมนแดนสวรรค์
มีทิวสนสองใบ	ต้องลมโบกพริ้วไสว
เป็นแหล่งต้นน้ำของไทย	ให้คนไทยได้อาบดื่มกิน (ซ้ๆ)
นี่คือ ถิ่นชาวศิริไลซ์	มีคนงามน้ำใจ
เป็นดินแดนแห่งนักบุญ	มีรอยยิ้มแฉ่งให้โออุ่น
หอมกลิ่นศีลธรรมละมุน	หอมกรุ่น ราวกลิ่นดอกอุณพณา
ถึงแม้จะยากไร้	แต่หัวใจมีธรรมล้ำค่า
ยิ่งกว่าเพชรนิลจินดา	สุขอุราอยู่ทุกวันคืน
หากว่าท่านผู้ใด	อยากมีใจใสไร้กังวล
ขอเชิญพวกท่านทุกคน	ได้มายลถิ่นทองของเรา (ซ้ๆ ครั้ง)
เราคือนักบุญขุนเขา	ยินดีต้อนรับเข้าสู่ดินแดนถิ่นธรรมอำเภอ

ชุมชนบ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ เป็นหนึ่งในชุมชนที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนา มาใช้ในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง มีวัดบ้านขุนเป็นศูนย์รวมกิจกรรม พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนา และมีส่วนสำคัญในการผลักดันชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา

เพราะความเข้มแข็งของคนในชุมชน มีความสามัคคี สถานที่สะอาด สงบ เป็นระเบียบ ชาวบ้านมีมิตรไมตรีต่อกันและผู้มาเยือน ได้จุดประกายความสนใจให้ผู้วิจัยอยากศึกษาหาความรู้ ของวิธีการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนบ้านขุน โดยมุ่งเน้นศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วม กับชาวบ้านเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและปลอดภัยเพื่อหาข้อสรุปและเหตุผลที่เป็น วิทยาศาสตร์ สามารถยืนยันและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป สำหรับชุมชนบ้านขุนนี้ ผู้วิจัยได้เคยเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มาบ้างแล้ว

จากแนวคิดของ Brown และ J. Hamelink ในเรื่องชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ ค่อนข้างสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม ซึ่งมีข้อเสนอหลายข้อตรงกับลักษณะของการสร้างชุมชนเข้มแข็งของสังคมไทย เช่น ทางด้านศีลธรรม ของ บรรานันต์ ด้านการช่วยเหลือกิจการของ J.Hamelink ซึ่งมีอยู่แล้วในสังคมไทย ดังที่พระสงฆ์วัดบ้านขุนเองก็มีการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้หลักธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาใช้ในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในชุมชนให้มีศีลธรรม นำมาซึ่งความเข้มแข็ง ที่ผู้วิจัยสนใจอยากศึกษา และเป็นที่มาของคำถามต่อไปนี้

ปัญหานำวิจัย

1. ภูมิหลังของชุมชนบ้านขุนเป็นอย่างไร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นอย่างไร
2. พระสงฆ์มีบทบาทในการใส่รหัสเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างไร
3. พระสงฆ์ใช้สื่ออะไร ในการใส่รหัสให้ชาวบ้าน
4. ชุมชนถอดรหัสพระสงฆ์อย่างไร สอดคล้องกับการใส่รหัสของพระสงฆ์หรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและปลอดภัย
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการใช้พระพุทธศาสนาพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ
3. เพื่อศึกษากระบวนการใส่รหัส และถอดรหัส ผ่านแนวคิดทางศาสนา
4. เพื่อศึกษาอำนาจของพระสงฆ์ ในชุมชน

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. พระสงฆ์มีส่วนในการผลักดันชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
2. การใส่รหัส (Encoding) ของพระสงฆ์และการถอดรหัส (Decoding) ของชาวบ้าน น่าจะมีความสอดคล้องกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พระสงฆ์ทั่วประเทศสามารถนำวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและปลอดภัยไปใช้ในชุมชนอื่นได้
2. พระสงฆ์กระตุ้นให้รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง แบบแบ่งปันและปลอดภัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

3. เป็นแนวทางให้ผู้วิจัยคนอื่นวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในรูปแบบอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

เน้นการศึกษารูปแบบของพระสงฆ์วัดบ้านขุน ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบ่งปันและปลอดภัยเพื่อชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่

นิยามศัพท์

1. พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา จำพรรษาอยู่ที่วัดบ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ เป็นผู้ใส่รหัส (Encode) ให้กับชาวบ้านในชุมชน เป็นผู้มีฐานะ และอำนาจ ของความเป็นผู้นำชุมชน มีจุดประสงค์ ทักษะติดต่อสื่อสาร และผู้รับสาร การเลือกใช้สื่อ กลยุทธ์การให้เนื้อหา และรูปแบบ การนำเสนอ ตลอดจนการเข้ารหัสซ้ำ
2. ชาวบ้าน หมายถึง สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านขุน ที่มีฐานะและบทบาทของผู้รับสารและถอดรหัส (Decode) จากสารที่พระสงฆ์เป็นผู้ส่งมีการให้ความหมาย และลักษณะของการถอดรหัส 3 แบบ คือ แบบรับ ต่อรอง และคัดค้าน
3. การใส่รหัส หมายถึง การส่งสารโดยอาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ประการ ได้แก่ ฐานะ, อำนาจ, จุดประสงค์, ทักษะติดต่อสื่อสาร, ทักษะติดต่อสื่อสาร ผู้รับสาร, การเลือกใช้สื่อ, กลยุทธ์การให้เนื้อหา, รูปแบบการนำเสนอ และการเข้ารหัสซ้ำ
4. การถอดรหัส หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความหมายลักษณะของการถอด 3 แบบ คือ แบบรับ ต่อรอง หรือคัดค้าน
5. สื่อ หมายถึง สื่อที่พระสงฆ์นำมาใช้ในการเทศนาอบรมสั่งสอนชาวบ้านขุน
6. ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ลักษณะของชุมชนที่พระสงฆ์ต้องการ ซึ่งวิเคราะห์ โดยการเทียบเคียงระหว่าง แนวคิด 2 ชุด คือ ชุดพุทธศาสนา กับชุดทฤษฎีชุมชน ดังนี้
  - 6.1 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจ :

ชุดพุทธศาสนา	: พุทธถึงการแบ่งปัน การให้ ไม่พุ่มเพ็ญ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
ชุดทฤษฎีชุมชน	: พุทธถึงความพอเพียง ความเรียบง่าย (Simplicity)

6.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน :

ชุดพุทธศาสนา : เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก, ทิศ ๖, บุญกุศล

ชุดทฤษฎีชุมชน : ความร่วมมือมีจิตใจที่ช่วยเหลือเอื้องานกัน
(Interdependence) และความเสียสละ

6.3 แนวคิดเกี่ยวกับความมีอิสระ (Independence)

ชุดพุทธศาสนา : พุทธถึง การปลดปล่อยของอบายมุข ๖ ตนเป็นที่พึ่งแห่ง
ตน ตนมีบุญเป็นที่พึ่ง

ชุดทฤษฎีชุมชน : พุทธถึง ปลอดภัยจากการครอบงำทางเศรษฐกิจ หรือ
วัฒนธรรม เป็นของตนเองพึ่งตนเองได้ (Self-reliance)

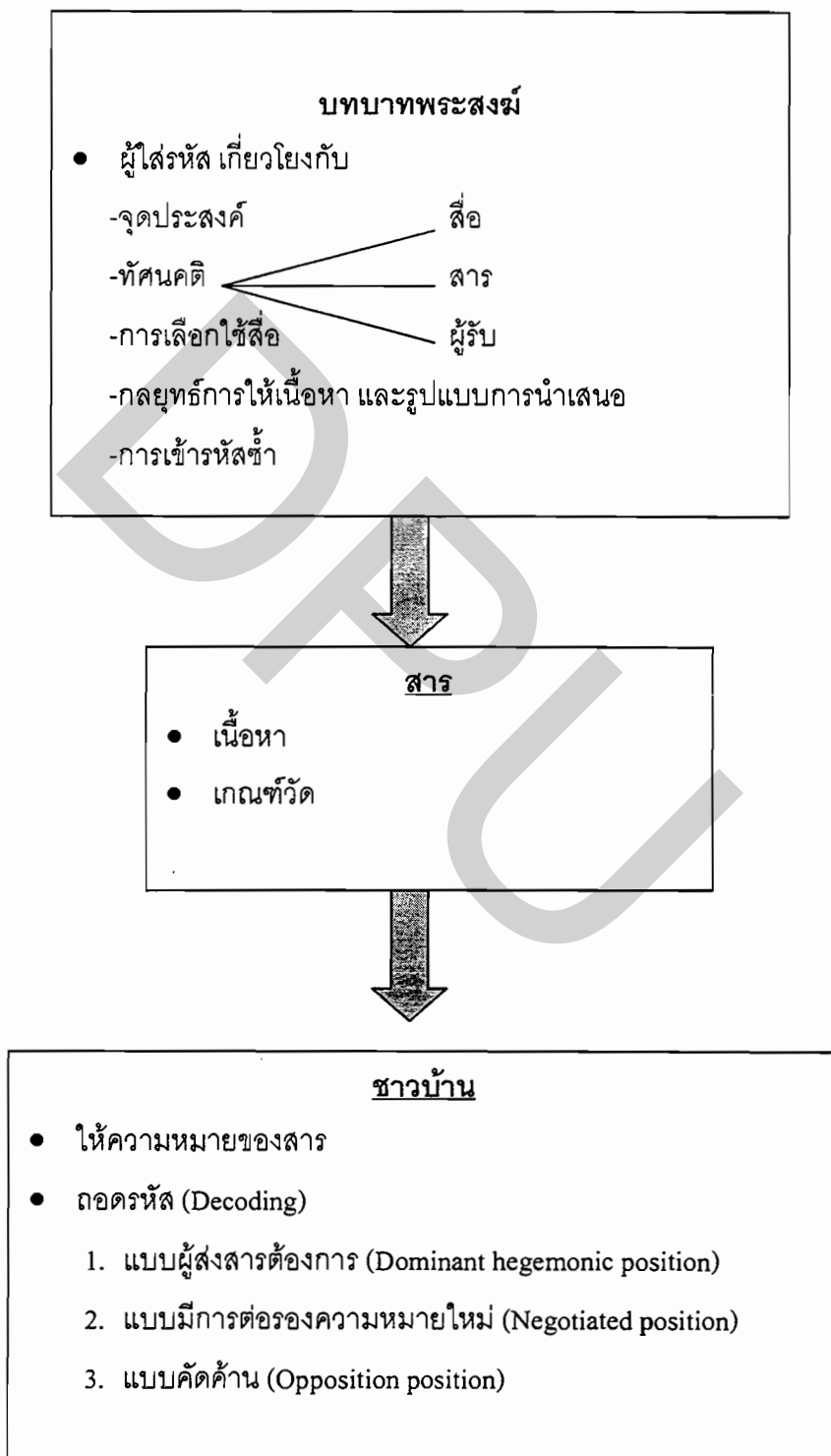
6.4 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (Participation)

ชุดพุทธศาสนา : การรวมตัวของกัลยาณมิตร เป็นการสร้างชุมชน ที่
ดีงาม

ชุดทฤษฎีชุมชน : ด้วยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และแรง
บันดาลใจ (Sense of belongingness & inspiration)

7. อัตลักษณ์ หมายถึง ภาพที่ชาวบ้านมองเป็นตัวเอง ผ่านวงจรทางวัฒนธรรม ได้แก่
การผลิต การบริโภค การสร้างกฎเกณฑ์ การมองตัวเอง (ดูทฤษฎีอัตลักษณ์ หน้า 35)

ภาพที่ 2
กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

ตารางที่ 1 กรอบงานวิจัย (Research Framework)

ปัญหานาวิจัย	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น	วิธีวิจัย			แนวทางตั้งคำถาม		
			Depth. Inter	Message Analysis	Observation	ใน DI	ใน MA	ใน Observation
1. พระสงฆ์มีบทบาทในการใส่รหัส เพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างไร	ชุดพุทธศาสนา ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร แนวคิดเรื่องทัศนคติใหม่ เรื่อง “ผู้ส่งสาร”	1. พระสงฆ์มีส่วนในการผลักดันชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง	✓	✓	✓			
2. พระสงฆ์ใส่รหัสอะไร ในการใส่รหัสให้ชาวบ้าน	แนวคิดเรื่องความเป็นจริง - แนวคิดเรื่องสาร	2. การใส่รหัสแต่ละครอบครัวของชาวบ้าน	✓	✓	✓			
3. ชุมชนถอดรหัสพระสงฆ์อย่างไร สอดคล้องกับการใส่รหัสของพระสงฆ์หรือไม่	แนวคิดการตีความหมายสาร - เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ - ทัศนะของ “ผู้รับสาร”		✓	✓	✓			
4. บทบาทพระสงฆ์มีอุปสรรคและปัญหาอะไร	ชุดทฤษฎีของ S.Hall		✓	✓	✓			

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน และปลอดภัยของชุมชนบ้านขุน อ.ฮอด จ. เชียงใหม่ ได้ใช้แนวคิด และทฤษฎี หลักธรรม และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการวิจัย ดังนี้

1. พระสูตร : สิงคาลกสูตร และทิมชาณสูตร
2. ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารหรือผู้กรองสาร (Gatekeeper Theory)
3. ทฤษฎีการตีความหมายของสาร
4. ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory)
5. ทฤษฎีชุมชน (Community Theory)
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระภิกษุภิกษุคุณ¹ ได้นำหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงไว้ใน สิงคาลกสูตร และ ทิมชาณสูตร ซึ่งเป็นสูตรสำเร็จการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจมาเทศนาอบรม พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทางชมรมครูอาสาสมัคร ได้เรียบเรียง และจัดพิมพ์เป็นหนังสือออกเผยแพร่ เพื่อให้ชาวพุทธได้นำมาเป็นแบบสำหรับแก้ไขอบรมตนเอง และเป็นแม่บทในการพัฒนาประเทศ โดยมีชื่อหนังสือดังนี้

สิงคาลกสูตร สูตรสำเร็จการพัฒนาทางสังคม และแม่แบบคนดี

ทิมชาณสูตร ใช้ชื่อว่า เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ

หนังสือทั้ง 3 เล่มนี้ พระภิกษุภิกษุคุณได้นำมาเทศนาแจกแจงรายละเอียด เป็นภาษาไทย เพื่ออำนวยความสะดวกของคนทั่วไป สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย และพระวิชาญ อิทินาโค เจ้าอาวาสวัดบ้านขุนได้นำไปใช้เป็นแบบในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้กับชาวบ้านเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำพระสูตรทั้งสองเข้ามาเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

¹ เเผด็จ ทัดตชีโว, พระธรรมเทศนาอบรมประชาชน, วัดพระธรรมกาย, ปทุมธานี, 2543

พระสูตรที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล : สิงคาลกสูตร

สิงคาลกสูตร เป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้สามารถนำมาใช้เป็นสูตรสำเร็จในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ โดยเริ่มต้นด้วยการสอนให้รู้จักรักษามนุษยธรรม ดีความสถานะความเป็นมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยการละกรรมกิเลส ๔ คืองดเว้นจากศีลข้อ ๑ - ๔ เพื่อรักษาความเป็นคนไว้ให้สมบูรณ์ให้ละอคติ ๔ ได้แก่การลำเอียงเพราะรัก เพราะชัง เพราะกลัว และเพราะโง่เพื่อรักษาหมู่คณะเอาไว้ให้ละอบายมุข ๖ เพื่อรักษาทรัพย์สมบัติเอาไว้เลี้ยงชีวิตให้เป็นสุข

พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงชี้แนะต่อไป ถึงการเตรียมพร้อมในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม คือการบริหารจัดการทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพ และทรงสอนให้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามสถานภาพต่างๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ด้วยหลักทิส ๖ พร้อมด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้มีเอกภาพและเกิดความสามัคคี

โดยเฉพาะข้อเสนอแนะจากหลักทิส ๖ แสดงให้เห็นว่าทุกคนในสังคมมีความสำคัญจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจเท่าเทียมกัน เพราะฉะนั้นทุกคนจึงควรปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีงาม โดยไม่ต้องกดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้ต่ำลงไป คำสอนนี้สามารถนำไปใช้กับครอบครัว พัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งได้

ตราบโคที่คนในชุมชน สังคมหรือประเทศไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข ๖ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนสังคมหรือประเทศย่อมจะดีขึ้น รวมทั้งฐานะแห่งความเป็นมนุษย์และสภาพของสังคมโดยรวม²

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแบ่งกลุ่มบุคคลผู้เป็นเพื่อนร่วมสังคมออกเป็น ๖ กลุ่ม โดยอาศัยภาวะที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นหลัก ซึ่งเรียกว่า “ทิส ๖” ดังนี้

กลุ่มที่ ๑	ทิสเบื้องหน้า	คือ บิดา มารดา
กลุ่มที่ ๒	ทิสเบื้องขวา	คือ ครูบาอาจารย์
กลุ่มที่ ๓	ทิสเบื้องหลัง	คือ สามเณร ภรรยา
กลุ่มที่ ๔	ทิสเบื้องซ้าย	คือ เพื่อนรวมทั้งผู้บริหารประเทศ ข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มนี้
กลุ่มที่ ๕	ทิสเบื้องล่าง	คือ ลูกจ้างหรือผู้ใต้บังคับบัญชา
กลุ่มที่ ๖	ทิสเบื้องบน	คือ สมณะ (พระสงฆ์)

โดยปกติคนเราอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคม ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทุกคน จึงต้องเกี่ยวข้องหรืออยู่ร่วมกันในสังคม ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ๖ ประเภท ตามที่พระสัมมาสัม

² เฉด็จ ทัดตชีโว. “แม่แบบคนดี”, พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์บริษัทอมิเพาเวอร์ จำกัด,

พุทธเจ้าทรงจำแนกไว้ในเรื่องทิส ๖ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคคลใน ๖ กลุ่ม นั่นคือ ทุกคนต้องมีหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่อผู้อื่นที่ตนเกี่ยวข้องด้วย ในขณะที่เดียวกันตนเองก็มีสิทธิได้รับการอนุเคราะห์จากผู้อื่นที่ตนเกี่ยวข้องด้วยเหมือนกัน

จุดมุ่งหมายของทิส ๖³

๑. เพื่อเรียนรู้เรื่องคน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เรียนรู้เรื่องคนว่า แต่ละคนนั้นมีทั้งดีทั้งชั่วอยู่ในตัว คนดีล้วนๆ ก็หาไม่ได้ เพราะคนดีล้วนๆ เป็นพระอรหันต์เข้านิพพานไปหมด คนเลวล้วนๆ ก็หาไม่ได้เพราะคงจะตกนรกไปหมด เมื่อเรียนรู้เรื่องคนแล้วก็จะดูคนเป็นทำให้อุจฉกรรจ์เลือกคบค้าสมาคมกับใครบ้างจึงมีความสุขได้ประโยชน์ สามารถทำประโยชน์ให้ส่วนตัวและส่วนรวม

๒. เพื่อปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ในเรื่องทิส ๖ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงหน้าที่ของบุคคลทั้ง ๖ กลุ่มไว้อย่างชัดเจน เป็นหน้าที่ที่บุคคลเหล่านี้พึงปฏิบัติ ต่อเราในขณะที่เดียวกันก็ทรงระบุหน้าที่ที่เราจะต้องปฏิบัติต่อคนอื่นด้วย

๓. เพื่อให้รู้จักรักคนอื่น เมื่อทุกคนอยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยความรักสามัคคี มีความเห็นอกเห็นใจ มีความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะทำให้ชุมชนน่าอยู่อย่างมีความสุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าว พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงแบ่งคนในสังคมออกเป็น ๖ กลุ่ม พร้อมทั้งกำหนดหน้าที่อันพึงปฏิบัติและสิทธิอันพึงได้รับการอนุเคราะห์ของบุคคลแต่ละกลุ่มไว้ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ทิสเบื้องต้น : บิดา มารดา

บุตรหน้าที่พึงปฏิบัติต่อบิดามารดา ดังนี้

๑. ท่านเลี้ยงเรามา เราจักเลี้ยงท่านตอบ
๒. ช่วยทำกิจการของท่าน
๓. ดำรงวงศ์ตระกูล
๔. ประพฤติตนให้เป็นผู้สมควรรับมรดก
๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

บิดามารดา มีหน้าที่พึงอนุเคราะห์บุตร ๕ ประการ ดังนี้

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี

³ เพลิง ทศตชิโว, สิงคาลกสูตร, หน้า ๗๖-๗๘ : มุทนิชิธรรมกาย, ๒๕๔๓

๓. ให้ศึกษาศิลปะวิทยา
๔. หากรรยา หรือสามีที่สมควรให้
๕. มอบสมบัติให้ในเวลาอันสมควร

กลุ่มที่ ๒ ทิศเบื้องขวา : ครูบาอาจารย์

ศิษย์มีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ลูกขี้นรับ (เป็นการยกย่องให้เกียรติ)
๒. เข้าไปรับใช้ใกล้ชิด (ให้ท่านได้รับความสะดวก)
๓. เชื่อฟัง (คำสั่งสอน)
๔. ประนินับตรรับใช้
๕. เรียนศิลปะวิทยาโดยเคารพ

ครูบาอาจารย์มีหน้าที่พึงอนุเคราะห์ศิษย์ ๕ ประการ ดังนี้

๑. แนะนำให้เป็นคนดี
๒. ให้เรียนดี
๓. บอกความรู้ในศิลปะวิทยาทุกอย่างด้วยดี ไม่หวงวิชา
๔. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อนฝูง
๕. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (คือชี้โทษซึ่งแฝงอยู่ในวิทยาการที่สอน)

กลุ่มที่ ๓ ทิศเบื้องหลัง : ภรรยา (สามี)

สามีมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อภรรยา ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. ยกย่องว่าเป็นภรรยา
๒. ไม่ดูหมิ่น
๓. ไม่ประพฤตินอกใจ
๔. มอบความเป็นใหญ่ให้
๕. ให้เครื่องแต่งตัว

ภรรยามีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อสามี ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. จัดการงานดี
๒. สงเคราะห์คนข้างเคียงสามี
๓. ไม่ประพฤตินอกใจ

๔. รักษาทรัพย์สินที่สามีมามาได้
๕. ขยัน ไม่เกียจคร้านในกิจทั้งปวง

กลุ่มที่ ๔ ทิศเบื้องซ้าย : มิตรสหาย

บุคคลมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. ให้ปันสิ่งของ
๒. กล่าววาจาเป็นที่รัก
๓. ช่วยเหลือประโยชน์ของเพื่อน
๔. วางตนสม่ำเสมอ
๕. ไม่พุดจาหลอกหลวงกัน

เพื่อนพึงอนุเคราะห์เพื่อน ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. ป้องกันรักษามิตรผู้ประมาทแล้ว
๒. รักษาทรัพย์สินของมิตรผู้ประมาทแล้ว
๓. เมื่อมิตรมีภัย เอาเป็นที่พึ่งพำนักได้
๔. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ
๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูลของมิตร

กลุ่มที่ ๕ ทิศเบื้องล่าง : ผู้ได้บังคับบัญชาและคนรับใช้

นายมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อผู้ได้บังคับบัญชาและคนรับใช้ ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. จัดการงานให้ตามสมควรแก่กำลัง
๒. ให้อาหารและค่าจ้าง
๓. ดูแลรักษายามเจ็บป่วย
๔. ให้อาหารมีรสแปลก (ให้ของพิเศษในโอกาสพิเศษ)
๕. ให้หยุดงานตามโอกาส

ผู้ได้บังคับบัญชาและคนรับใช้มีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อนาย ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. เริ่มทำงานก่อนนาย
๒. เลิกงานทีหลังนาย
๓. ถือเอาแต่ของที่นายให้
๔. ทำการงานให้ดีขึ้น
๕. นำคุณของนายไปสรรเสริญ

กลุ่มที่ ๖ ทิศเบื้องบน : สมณะ (พระสงฆ์)

พุทธศาสนิกชนมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อสมณะ ๕ ประการ ดังนี้คือ

๑. ปฏิบัติต่อท่านด้วยจิตเมตตา
๒. พுகกับท่านด้วยจิตเมตตา
๓. กิตต่อท่านด้วยจิตเมตตา
๔. ให้การต้อนรับด้วยความเต็มใจ
๕. ถวายปัจจัยเครื่องยังชีพ

สมณะมีหน้าที่พึงอนุเคราะห์ญาติโยม ๖ ประการ ดังนี้คือ

๑. ห้ามทำความชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม
๔. ให้ได้ฟังสิ่งที่ (เป็นประโยชน์) ยังไม่เคยฟัง
๕. อธิบายสิ่งที่เคยฟังมาแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๖. บอกทางสวรรค์

พระสงฆ์มีหน้าที่พึงอนุเคราะห์ญาติโยม ๖ ประการ ทั้งนี้หน้าที่ กลุ่มที่ ๑-๕ จะมีเพียง ๕ ประการแต่ พระสงฆ์ ในฐานะทิศเบื้องบน มีหน้าที่เพิ่มขึ้นมาอีก ๑ ข้อ บอกทางสวรรค์ให้ หมายความว่า หน้าที่สำคัญของสงฆ์ คือ การทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้ชาวโลก ถ้าขาดพระภิกษุเป็นกัลยาณมิตรแล้วชาวโลกย่อมไม่รู้ว่าอะไรคืออะไรชั่ว อะไรบุญอะไรบาป ไม่รู้จักทางไปสวรรค์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงระบุหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ในข้อที่ ๖ ซึ่งมากกว่าทศอื่น ๑ ข้อ นั้น หมายความว่า พระสงฆ์ทั้งหลายมีหน้าที่โดยตรงในการชี้นำสังคม⁴

บทบาทในการชี้นำของสงฆ์คือ เป็นผู้จุดประกายไฟให้สว่าง โชติช่วงขึ้นให้แก่ทศอื่นๆ ได้ตระหนักในหน้าที่อันพึงปฏิบัติของตน ตัวอย่างเช่น จากบุคคลตั้งแต่กลุ่มที่ ๑-๕ หรือผู้ที่อยู่ทิศเบื้องหน้าคือ บิดา มารดา เบื้องหลังคือ สามี ภรรยาทิศเบื้องขวาคือ ครูบาอาจารย์ เบื้องซ้ายคือ มิตรสหาย เบื้องล่างคือ ลูกจ้าง ผู้ได้บังคับบัญชาจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องมีพระสงฆ์ซึ่งอยู่ทิศเบื้องบนคอยให้คำแนะนำอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้ เมื่อยามมีปัญหาในชีวิต ตั้งแต่เกิด จนถึงสิ้นลมหายใจ พระสงฆ์ก็ต้องมีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือด้านพิธีกรรมทางศาสนาให้บทบาทในการชี้นำสังคมของพระสงฆ์เป็นแรงบันดาลใจให้คนในสังคมหันมาพัฒนาความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองให้เกิดขึ้น

⁴ เพลิง ทัตตชีโว. “แม่แบบคนดี” , หน้า 56

ความเป็นผู้นำในการปลูกฝังความรับผิดชอบ

พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ตามวัดในชุมชน ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรให้กับสมาชิกในชุมชน วัดจึงเป็น “วัดกัลยาณมิตร” โรงเรียนในวัด จึงเป็น “โรงเรียนกัลยาณมิตร” ทำหน้าที่อบรมศีลธรรมให้แก่ผู้นำชุมชนจนมีความรับผิดชอบดีแล้ว ผู้นำนั้นจะทำหน้าที่เป็น กัลยาณมิตรเคลื่อนที่ อยู่ในชุมชนนั้นต่อไป

๑. บ้านกัลยาณมิตร คือบ้านที่จัดกิจกรรมจำลองแบบจากวัดกัลยาณมิตรแต่กระทำแบบย่อภายในระยะเวลาอันสั้นสำหรับสมาชิกภายในบ้านและเพื่อนบ้าน กิจกรรมที่ปฏิบัติประจำทุกวัน คือ สวดมนต์ รักษาศีล และปฏิบัติธรรมโดยนิมนต์พระภิกษุมาแสดงธรรมและสอนวิธีปฏิบัติเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม กิจกรรมประจำวันนั้นเป็นเครื่องหล่อหลอมให้คนในบ้านตั้งอยู่ในความดี และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมโดยรวม

๒. โรงเรียนกัลยาณมิตร คือ สถาบันประสานกิจกรรมระหว่างวัดกัลยาณมิตร ให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เพื่อต่อยอดศีลธรรม กล่อมเกลาจิตใจให้คนเป็นคนดี โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่ถ่ายทอดศีลธรรม ครูซึ่งเป็นฆราวาสสอนวิชาทั่วไปและวิชาชีพให้แก่เยาวชนในชุมชนนั้น

๓. วัดกัลยาณมิตร คือ วัดที่จัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ให้แก่พุทธศาสนิกชนอย่างสมบูรณ์ทั้ง ๓ ด้าน คือ

๓.๑ ด้านศาสนพิธี

๓.๒ ด้านศาสนธรรม หรือการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นฆราวาสวินัย ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติของผู้ครองเรือน

๓.๓ ด้านการปฏิบัติธรรม

ตามแนวความคิดของพระภิกษุวิริยคุณ เกี่ยวกับบ้านกัลยาณมิตรในชุมชน ควรมีบ้านกัลยาณมิตร อยู่เป็นกลุ่ม คือ รวมกลุ่มกันสัก ๕-๑๐ หลัง ควรเปิดบ้านกัลยาณมิตร ๑ หลัง เพื่อเป็นศูนย์รวมให้เพื่อนบ้านและเด็กๆ ที่อยู่ใกล้เคียงไปร่วมสวดมนต์ นั่งสมาธิทุกวันหรือทุกสัปดาห์ มีการฟังธรรมจากพระสงฆ์บ้าง รวมทั้งอบรมอย่างเข้มงวดให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และศีลธรรม ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมเหล่านี้สามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองได้ขึ้นได้ในจิตใจ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ส่งผลให้ห่างไกลจากพิษภัยของยาบ้า และโรคเอดส์ ได้เป็นอย่างมากแต่ทั้งนี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้วย

สังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จในหน้าที่ตามทิศ ๖

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสย้ำเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลที่อยู่ในทิศทั้ง ๖ ได้ทำหน้าที่ประสบผลสำเร็จ

๑. ทาน คือการให้ เสียสละทรัพย์สินของต่างๆ ให้กันและกันด้วยความเต็มใจ
๒. ปิยวาจา คือการกล่าวคำไพเราะที่ทำให้เกิดกำลังใจ ความสมานสามัคคี เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดจนการแสดงเหตุผลที่ทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสอยากปฏิบัติตาม
๓. อุตถจริยา คือ การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสาธารณชนด้วย จัดเป็น การให้ทานชนิดหนึ่ง คือ อุทิศเรี่ยวแรง ความรู้ความสามารถให้แก่คนรอบข้าง
๔. สมานัตตตา คือการปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสรุปสังคหวัตถุ ๔ คือให้มีน้ำใจ มีความเมตตาต่อกัน พร้อมทั้งจะเสียสละแบ่งปันให้กันและกัน และเสียสละเพื่อส่วนรวมในชุมชน เมื่อทุกคนที่อยู่ในทิศทั้ง ๖ รับผิดชอบหน้าที่ของตน ให้ดีก็ย่อมนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนนั้นด้วย และนอกจากนี้คนในชุมชนยังต้องปราศจากกรรมกิเลส ๔ คือ
  ๑. ปาณาติบาต คือ การฆ่าประทุษร้ายกัน การทำร้ายร่างกาย และทารุณกรรม
  ๒. อทินนาทาน คือการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ละเมิดกรรมสิทธิ์ ชูกรรโชก หลอกลวง น้อโกง ฉกชิงวิ่งราวลักขโมย ไปจนถึงจี้ปล้น
  ๓. กามเมสุมิจฉาจาร คือการประพฤติดิผิดในกาม
  ๔. มุสาวาท คือ การพูดเท็จ หลอกลวง มารยา ทำเล่ห์กะเท่ ไปจนถึงการอำความ

กรรมกิเลส ๔ ถ้าดูเผินๆ ก็คือศีล ๕ ที่ตัดข้อ ๕ คือการดื่มสุรา จัดไว้ในหมวด อบายมุข ๖ เพื่อให้เห็นว่าในส่วนของอบายมุข ๖ นั้น มีข้อที่ไม่ควรปฏิบัติ คือ

๑. การเสพน้าเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งตำแหน่งความประมาท
๒. การเที่ยวกลางคืน
๓. การเที่ยวดูมหรสพ
๔. การคบคนชั่วเป็นมิตร
๖. ความเกียจคร้าน

เหตุผลโดยรวมที่ทรงห้ามการประพฤดิในเรื่องทั้ง ๖ ก็คือการเสียทรัพย์ หรือเสียเศรษฐกิจเป็นสำคัญหากบุคคลในชุมชนไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ๖ ชุมชนนั้นย่อมมีแต่คนดีเมื่อคน

ไม่หมกมุ่นอยู่กับอบายมุข ทำให้ต้องเสียทรัพย์ เศรษฐกิจก็ย่ำแย่ด้วย

จากหลักธรรมในหัวข้อที่ได้กล่าวมาทั้งหมด นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์รหัสของพระสงฆ์ที่ใส่ความหมายลงไปในสาร (Source) ให้กับชาวบ้านขุนซึ่งเป็นผู้รับสารและถอดรหัสตีความหมายออกมาอย่างไร

พระสูตรเกี่ยวกับ หลักเศรษฐศาสตร์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า : ทิมชาณสูตร^๕

ทิมชาณ เป็นชื่อของชายคนหนึ่ง อาศัยอยู่เมืองโกพิยะ เป็นผู้ที่มีความสงสัยอยู่ 2 ข้อ คือ ทำอย่างไรจึงมีความสุขในชาตินี้ได้ และเมื่อตายไปแล้วก็ยังมีสุขในชีวิตหน้าได้ ทิมชาณไม่มีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ แต่รู้สถานภาพของตนเองว่าเป็นคฤหัสถ์ยังต้องเลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย เลี้ยงลูกน้อง และเพื่อนอยู่ ยังไม่สามารถออกบวชได้ จึงกราบทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตอบง่าย ๆ ได้กลายมาเป็นหลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ และให้หลักธรรม ๔ ประการ อันเป็นไปเพื่อเกื้อกูลแก่กุลบุตรคือ

๑. อุฏฐานสัมปทาน ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร ก็คือ “หา” เป็น หมายถึงการเป็นผู้ขยันในการหา ไม่เกียจคร้าน ช่วยกันทำเป็นทีม ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณางานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น ให้สามารถทำได้ สามารถจัดได้ บริหารงานเป็น

๒. อารักขสัมปทา คือ “เก็บ” เป็น ก็คือการรักษาทรัพย์เอาไว้ได้นั่นเอง

๓. กัลยาณมิตตตา คือ “สร้างคน” เป็น ก็เพื่อการทำงานเป็นทีม คือ ในระหว่างที่ทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่นั้นให้หากันเป็นทีม ทั้งทีมชนิดมีลูกน้อง มีผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นเครือข่ายบริษัทห้างร้าน ถือว่าเป็นทีม และทำร่วมกันกับคนที่มิ ศีลธรรม พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ ไม่ใช่เพียงการหาการเก็บการใช้เท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการสร้างมิตรดีสร้างเครือข่ายดีด้วย

๔. สมชีวิตา คือมีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมคือ “ใช้” เป็นเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะพอเพียงไม่ฟุ่มเฟือย แต่ก็ ไม่ให้ฝืดเคืองด้วยการคำนวณการใช้จ่ายให้พอดี

จากหัวข้อธรรมทั้ง ๔ ประการ คือหลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่ต้องทำการวิเคราะห์ใน ส่วนของผู้ส่งสาร และผู้รับสาร คือผู้ใส่รหัส และถอดรหัส และใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อ สัมภาษณ์เชิงลึกในด้านเศรษฐกิจ และใช้ในการอภิปรายผลจากการวิจัยครั้งนี้ด้วย

^๕เผด็จ ทุดตชิโว. “สังครามล้วนมาจากเศรษฐกิจ” เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บริษัทกราฟิครีดิคปริ้นคิง จำกัด, 2544, หน้า 33-36

ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารหรือผู้กรองสาร (Gatekeeper Theory)

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและปลอดภัย ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสารและกรองสาร ใสรหัส เพื่อสื่อสารกับชาวบ้านและนายทุน ตลอดทั้งผู้นำคนอื่น ๆ จึงต้องใช้ทฤษฎีผู้กรองสารมาประกอบการศึกษา โดยเลือกทฤษฎีผู้กรองสารสำหรับสื่อมวลชนที่ใหม่ล่าสุดของ Pamela J. Shoemaker มาเป็นหลักในการวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้กรองสาร

Shoemaker⁶ ด้นำเสนอแบบจำลองของผู้กรองสารไว้หลายรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำแบบกระบวนการทางจิตวิทยาของผู้กรองสารเพียงคนเดียวมาวิเคราะห์บทบาทพระสงฆ์ เพราะในการใสรหัสของพระสงฆ์องค์เดียวจะเป็นผู้ตัดสินใจคัดเลือกสาร ในแบบจำลองกระบวนการผู้กรองสารคนเดียว (Intra-individual gatekeeping process) ต้องศึกษากระบวนการทางจิตวิทยาของผู้กรองสารด้านประสบการณ์ชีวิต เกี่ยวกับวิธีการรับรู้ (Cognitive heuristics) วิธีคิด (model of thinking) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ค่านิยม (value) ทัศนคติ (Attitude) กลวิธีการตัดสินใจ (decision making strategies) การตระหนักในบทบาทหน้าที่ เดา, คิด (role conceptions) ชนิดของงาน (type of job) และ second guessing process ทั้งหมดนี้อยู่ภายในประสบการณ์ของผู้กรองสารนั่นเอง

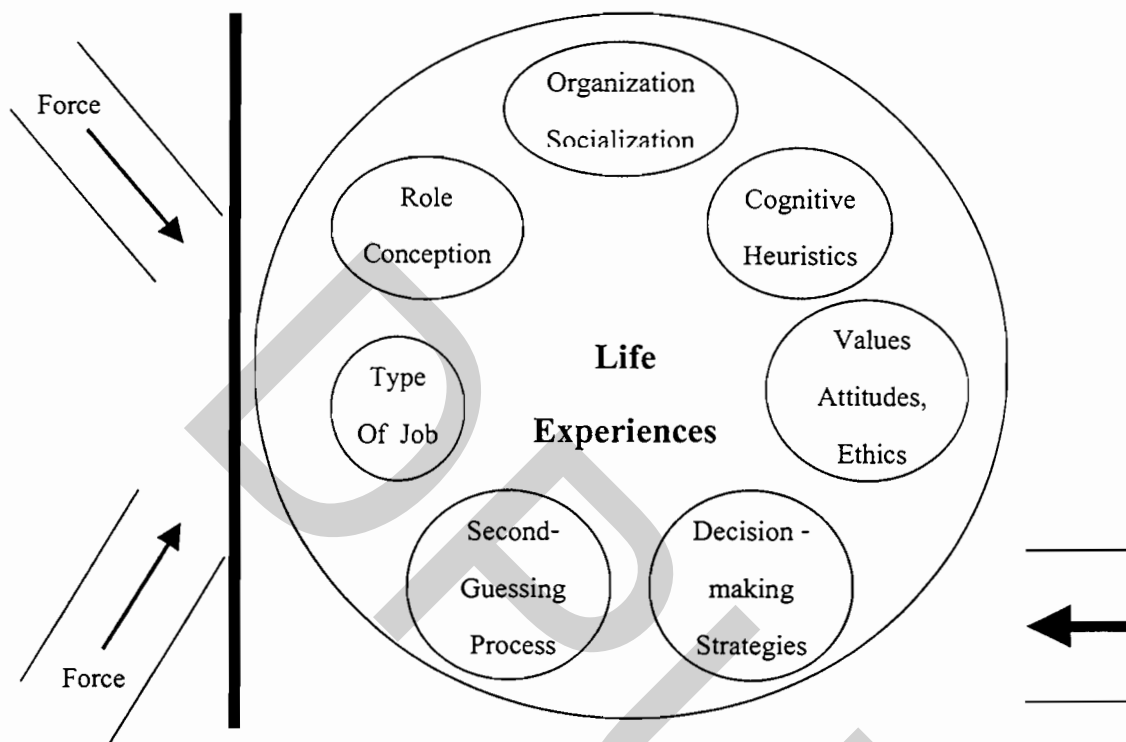
---

⁶ Pamela J. Shoemaker, "Newbury Park, Calif", *Gatekeeping*. Calif., London and New Delhi: sage Publications, 1991 อ้างถึงใน News. A reader, edited by Howard Tumber, Oxford University, 1999 Press, page 73-75,

ภาพที่ 3

แบบจำลองกระบวนการกรองสาร

Intra-individual gatekeeping process model

จากแบบจำลองกระบวนการกรองสารของผู้กรองสารเพียงคนเดียว ต้องศึกษาประสบการณ์ชีวิตของผู้กรองสารในด้านต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสบการณ์ของพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้กรองสารคนเดียว และตัดสินใจเลือกสารเองทั้งหมด

อย่างไรก็ตามแม้พระสงฆ์จะเป็นผู้กรองสารเพียงคนเดียวก็ย่อมมีอิสระอยู่ในขอบเขตของกรอบวินัยสงฆ์ และสอดคล้อง กับความต้องการของชุมชนนั้นด้วย

ทฤษฎีการตีความหมายของสาร

มาจากกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ที่นำเสนอแนวความคิดใหม่ในเรื่องการใส่รหัสและการถอดรหัสนของ Stuart Hall ในฐานะสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งศูนย์วัฒนธรรมแห่ง Birmingham และจากงานเขียนบทความเรื่อง "ลัทธิเททเซอร์" งานเขียนทางทฤษฎีของเขาเกี่ยวข้องกับแนวความคิดสำคัญๆ 3 เรื่อง คือวัฒนธรรม อุดมการณ์ และ อัตลักษณ์ เขาเป็นนักคิดที่โดดเด่นมากในช่วงทศวรรษ 1960-70 ได้ประสานแนวความคิดใหม่ๆ จากสำนัก Post-Structuralism เข้ากับนักทฤษฎี

วิพากษ์อย่าง A. Gramsci ที่เขายึดถือเป็นหลัก เช่น

S. Hall⁷ มีความเห็นว่า สงครามแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด (War of position) ของสองขั้วอำนาจ ไม่จำเป็นต้องสรุปลงที่การต่อรอง เพื่อก่อให้เกิดการยินยอมอย่างสมมูลของฝ่ายที่มีอำนาจน้อยกว่า ตามแนวคิดของ A. Gramsci อยู่เสมอไป

Hall ได้พัฒนาแนวคิด การตีความหมายของสาร ของการใส่รหัส และการถอดรหัส (Encoding & Decoding) ของผู้ส่งสารเจ้าอุดมการณ์ และผู้รับสารฝ่ายค้อยอำนาจ

ผู้ใส่รหัสของสารในการวิจัยครั้งนี้คือ พระสงฆ์ เป็นเจ้าอุดมการณ์ ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบแบ่งปันและปลอดคอบายมุข ถือว่าเป็นผู้มีอำนาจด้านศีลธรรมเหนือกว่าผู้รับสารและถอดรหัสคือชาวบ้าน นายทุน และผู้นำคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นผู้ค้อยอำนาจทางศีลธรรมกว่าพระสงฆ์

ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า การต่อสู้อาจไม่ใช่การยอมรับ หรือปฏิเสธอุดมการณ์ของผู้มีอำนาจเหนือกว่าเท่านั้น แต่อาจเกิดลักษณะของการให้ความหมายใหม่ หรือมีการตีความหมายเข้าข้างตัวเองก็ได้

Hall ได้สรุปถึงลักษณะการตีความหมายสารไว้ 3 แบบ คือ

1. ตีความหมายแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ (Dominant – hegemonic position) คือเชื่อทั้งหมดไม่มีการคัดค้าน เรียกได้ว่าเป็นกลุ่มที่ผู้ส่งสารต้องการ (Preferred Reading)
2. ตีความหมายแบบมีการต่อรองความหมายใหม่ (Negotiated position) เป็นกลุ่มที่เชื่อในความหมายหลัก ๆ แต่ในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อย จะมีการต่อรองทางความคิด หรือมีเงื่อนไขใด ๆ เป็นตัวกำหนดรวมทั้งอาจมีการตีความหมายเข้าข้างตัวเอง
3. ตีความแบบคัดค้าน (Oposition posision) เป็นกลุ่มที่ไม่เชื่อเนื้อหา ออกมาท้าทายและแต่งเนื้อหาใหม่เองทั้งหมด

Pramod parajuli ; 1991:173-186⁸ ได้ศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New social movement) ในประเทศอินเดีย บ่งชี้ว่า “การพัฒนา” ที่กระจายจากชาติตะวันตกสู่รัฐโลกที่ 3 และจากผู้นำรัฐชาติโลกที่ 3 เพื่อครอบงำประชาชน กลับมีการขจัดขึ้น เลือกรับ หรือผลิดวาทกรรมจากผู้ค้อยอำนาจขึ้นต่อต้านวาทกรรมหลักอยู่ตลอดเวลา พาราจูลี ศึกษาการเคลื่อนไหวของกลุ่ม “สตรีนิยม” ที่ออกมาเคลื่อนไหวให้สังคมเลิกแนวทาง “การพัฒนา” ที่มุ่งทำลาย

⁷ Phiphitkul W., *The Politics of Representation: Thai Migrant women's Negotiation of Identity*, Ph.D. Thesis in Women's studies, and Modias University of kent, 2001

⁸ ศุภชัย เจริญวงศ์. “การแย่งชิงความหมาย” ถอดรหัสการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2544, หน้า 21

ทรัพยากร เขาเห็นว่าการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มพลังทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้ ได้เปลี่ยนรูปแบบการต่อสู้จากการต่อต้านอำนาจรัฐโดยมีองค์กรขนาดใหญ่ไปสู่การเรียกร้องจากประชาคม (Civil Society) โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลากหลาย พร้อมทั้งขยับแนวทางการเคลื่อนไหวจากการ โคนหรือตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามอย่างโดดๆมาสู่การช่วงชิงการนิยามหรือความซูดใหม่ให้กับเอกลักษณ์คุณค่า ความจริง ความรู้ ฯลฯ ซึ่งสุดท้ายนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวาทกรรม⁹

หากมองในมุมมองของชาวบ้าน ผู้ตีความหมายของสารพบว่า ชาวบ้านมีลักษณะการต่อต้านเพื่อทำลายความชอบธรรม โดยใช้วาทกรรมหลักหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะรูปแบบการต่อต้านในชีวิตประจำวัน

James C. Scott (1985)¹⁰ ได้ศึกษาการต่อต้านของชาวนาในประเทศมาเลเซีย ซึ่งในระยะเปลี่ยนผ่านไปเป็นทุนนิยม และเปลี่ยนรูปแบบผลิตมาผลิตแบบเข้มข้น และใช้เครื่องจักรแทนกำลังคนพบว่าผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดการเปลี่ยนความสัมพันธ์โดยชาวนารวยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานหรืออุปถัมภ์ชาวนายากจนอีก เพราะมีเทคโนโลยีที่รุนแรง จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหรือระเบียบแบบแผนที่สังคมคาดหวังว่าควรจะเป็น (normative order) เช่น ไม่ทำบุญ ไม่จัดงานเลี้ยง หรือไม่จ่าย “ซากาด” (การให้ทานคนจนของชาวมุสลิม) ส่วนชาวนาจนก็เรียนรู้ที่จะต่อต้านระบบการชูดริคของชาวนารวย แต่ก็ด้านน้อยกว่าการต่อต้านรัฐ เพราะชาวนาจนคำนึงถึงฐานะการให้ความมั่นคงในการยังชีพขั้นต่ำสุด ได้แก่ อาหาร พันธุ์พืช เป็นต้น

Philip Hirsch (1990, 1991) และ Peter Vandergeest (1993) แสดงให้เห็นความขัดแย้งและรูปแบบการต่อต้านของชาวบ้านที่มีต่อวาทกรรมหลัก เขาได้ศึกษาโครงการพัฒนาแผ่นดินธรรม-แผ่นดินทองซึ่งจะต้องจัดระเบียบพื้นที่ในหมู่บ้าน ทำรั้ว หรือติดป้ายบ้านเลขที่ เพื่อให้เกิดความมีระเบียบในชุมชนและกำหนดตำแหน่งทางกายภาพแต่ปรากฏว่าชาวบ้านไม่ยอมปฏิบัติตามเพราะเห็นว่าความเจริญ ความทันสมัยเอื้อประโยชน์ให้กับคนรวยมากกว่า

Peter Vandergeest (1993) ศึกษาอิทธิพลในการสร้างรัฐชาติไทย และวาทกรรมด้านของชาวนาภาคใต้ พบว่าวาทกรรมของการสร้างรัฐชาติ ระดับท้องถิ่น ปี พ.ศ. 2475 ชาวนาถูกกำหนดสถานภาพผ่านสื่อเรื่อง “กรรม” ในทางศาสนา โดยหลักจะทำให้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นผู้มีกรรมและมีสถานภาพทางสังคมต่ำกว่าข้าราชการและพระสงฆ์ พบว่าชาวบ้านไม่เพียงแต่ตอบโต้วาทกรรมหลักของรัฐเท่านั้น ยังเรียนรู้ที่จะนำวาทกรรมหลักมาปรับใช้ให้เกิดอำนาจ เพื่อต่อต้านโดยนำเอาเรื่องกรรม เรื่องบุญ ไปล้อเลียนในหนังสือตลกและสับสน

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23-24

การตีความหมายของสารนั้น ขึ้นอยู่กับการผลิตวาทกรรมของผู้ส่งสาร และผู้รับสารถอดรหัสและตีความหมายออกมา ในรูปที่ตนเข้าใจจากวาทกรรมของผู้ส่ง หากวาทกรรมของผู้ส่งไม่เข้ากับบริบทของชุมชนก็ย่อมได้รับการต่อต้าน และต่อรอง สร้างความหมายใหม่ขึ้นมา ในการใส่รหัสของพระสงฆ์ในชุมชนบ้านขุน จะเห็นว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี แต่ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าวาทกรรมของพระสงฆ์ที่สื่อสารออกไปนั้นชาวบ้านจะตีความหมายออกมาตามที่ผู้ส่งต้องการได้ทั้งหมด ซึ่งอาจจะมีการต่อต้านวาทกรรมของพระสงฆ์ในเรื่องของการปลดปล่อยมุขก็ได้ เช่น มีชาวบ้านบางคนที่ไม่สามารถเลิกดื่มสุราได้ในขณะที่คนอื่นเขาเลิกได้ คนที่เลิกไม่ได้ก็มีการคัดค้านวาทกรรมของพระสงฆ์ และสร้างความหมายใหม่ว่าสุราเป็นยาชูกำลังทำให้ทำงานดี ก็อาจเป็นได้

เพราะฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงจำเป็นต้องใช้แนวความคิดในเรื่องการตีความหมายของสาร เพื่อวิเคราะห์ชาวบ้านในการตีความหมาย ที่ถอดรหัสจากพระสงฆ์วัดบ้านขุน อ.ฮอด จ. เชียงใหม่ นอกจากนี้ Hall ยังเสนอแนวคิดพื้นฐาน (Basic Concepts) ที่ได้นำมาใช้ในการอธิบายทฤษฎีของเขา ดังนี้¹¹

1. แนวคิดเรื่อง “ความเป็นจริง” (Reality)
2. ทักษะใหม่ต่อเรื่อง “ผู้รับสาร”
3. ทักษะใหม่ต่อเรื่อง “ผู้ส่งสาร”
4. แนวคิดเรื่อง “สารของสื่อมวลชน”
5. การวิเคราะห์ตัวสื่อ
6. ขั้นตอนของการสื่อสาร

แนวคิดเรื่องความเป็นจริง (Reality)

S. Hall ได้นำเอาแนวคิดของ F. De Saussure นักภาษาศาสตร์ที่กลายเป็นผู้บุกเบิกทฤษฎีสัญญาวิทยา (Semiology) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “ภาษา” กับสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นจริง” วิชาภาษาศาสตร์เคยอธิบายว่าคนเรา “ตั้งชื่อ” (Naming) สิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่อนำไปใช้อ้างอิง (Refer) กล่าวถึงในครั้งต่อๆ ไปแต่ Saussure เห็นว่าบทบาทหน้าที่ของการตั้งชื่ออันเป็นรูปแบบของภาษานั้นมีมากกว่าประโยชน์ที่ได้กล่าวมาเพราะภาษาทำให้นักมนุษยศาสตร์สามารถจัดระบบ (Organize) สร้าง (Construct) และเป็นเครื่องมือ (Instrument) ให้มนุษย์เข้าสู่ “ความเป็นจริง” มนุษย์ไม่เพียงแต่

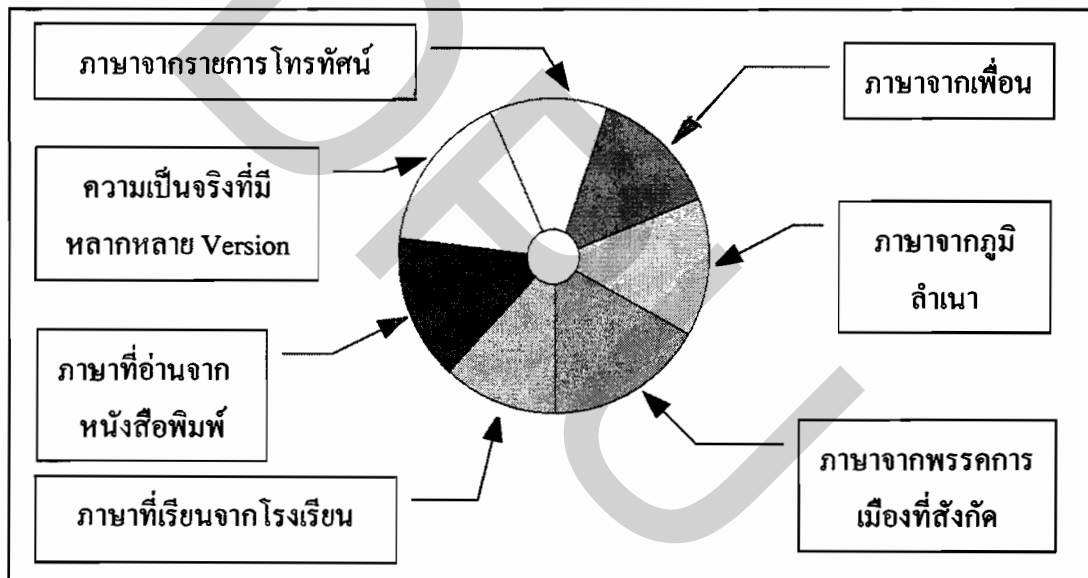
¹¹ กาญจนา แก้วเทพ. “STUART HALL สื่อมวลชนและระบบของรหัสแห่งความหมาย” การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, 2541, หน้า 32-39

“ตั้งชื่อ” สิ่งต่างๆขึ้นมาเท่านั้น หากแต่ยังเอาใจใส่เลือกสรรสร้างชื่อที่ตั้งขึ้นอีกด้วย (กาญจนา แก้วเทพ :2541:33)

S. Hall ได้ขยายความต่อไปว่า “ความเป็นจริง” ต้องมีผู้สร้างขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่มีความเป็นจริงของ “คนดี” “คนชั่ว” จนกว่าจะมีผู้สร้างภาษาของสื่อขึ้นมาว่า คนดีเป็นอย่างไร คนชั่วเป็นอย่างไร Saussure ได้สรุป “ความเป็นจริง” แวดล้อมตัวบุคคลนั้นมีหลาย Version วิธีการที่ภาษาแต่ละรูปแบบเลือกเอามาใช้ จะเป็นตัวนำทางให้คนแต่ละกลุ่มเข้าสู่ความเป็นจริงในแต่ละ Version ดังที่แสดงอยู่ในภาพ

ภาพที่ 4

ภาพแสดงความเป็นจริง Version ต่างๆ ที่แวดล้อมตัวบุคคล

หากนำแนวความคิดของ Saussure มาเปรียบเทียบกับ “ความเป็นจริง” ของพระสงฆ์สร้างขึ้น อาจจะอยู่ใน Version “คนดี ต้องมีศีลธรรม คนมีศีลทำให้ชุมชนเข้มแข็ง” นี่ก็คือ Version ที่ผู้ส่งสารต้องการและเป็นความจริงที่ถูกเลือกสรรมาแล้ว

ขั้นตอนที่สองของการสร้างความเป็นจริง คือการเผยแพร่ ถ่ายทอด ความเป็นจริงของ Version ที่สร้างขึ้นมาให้แก่ผู้รับสาร ซึ่ง Hall ใช้ศัพท์ว่า “การเข้ารหัส” และ “การถอดรหัส” รวมทั้งการสร้าง “เกณฑ์” ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อจัดลำดับชั้น (Categories) เช่น เกณฑ์ เรื่องความดี ความชั่ว ใน Version ของผู้ส่งสารคือพระสงฆ์ คือ ถ้าดีก็ เหมือนพระ ถ้าชั่วก็เหมือนโจร ลักษณะเช่นนี้ Hall กล่าวว่าเป็นการสร้างเกณฑ์แห่งคุณค่า หรือหาความแตกต่าง (Similarity and Difference)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวความคิดเรื่อง ความเป็นจริง มาใช้ในการวิเคราะห์สาร และสื่อ ที่พระสงฆ์ใส่รหัสเข้าไปในการสื่อสารกับชาวบ้านโดยสร้างเป็นตารางความรู้ที่ถูกประกอบสร้างตามตารางความจริงที่ถูกประกอบสร้าง (Coding Sheet)

ทัศนคติใหม่ต่อผู้ส่งสาร

S.Hall ให้ทัศนคติใหม่แก่ผู้ส่งสารว่า ผู้ส่งสารมิใช่ ผู้ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารเท่านั้น (Transmittent) หากเป็น “ผู้ที่ได้เข้ารหัส” (Encode) ข่าวสารที่ส่งไปให้ด้วย การเปลี่ยนแปลงทัศนคติดังกล่าวมีนัยยะต่อไปว่า ดังนั้นเมื่อเวลาที่ผู้ส่งสารได้ ส่งสาร ถึงผู้รับนั้น เขาได้ทำงาน 2 อย่างไปพร้อมๆ กัน คือ การให้ “ข่าวสาร” และ “การติดตั้ง” รหัสการถอดความหมายจากสาร ให้แก่ผู้รับด้วย (กาญจนา แก้วเทพ : 2541;39)

Hall เห็นว่าสำหรับเรื่อง “ความหมายหลักๆ หรือใจความสำคัญๆ” แล้วผู้รับสารจะสามารถถอดรหัสตามที่ผู้ส่งสาร ได้ใส่รหัสเอาไว้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อ ภาษา สื่อภาพ สื่อเสียง หรือสื่ออื่นๆ ก็ตาม ตัวอย่างเช่น เมื่อเห็นรหัสของเขตปลอดคอบายมุข ก็ต้องไม่มีร้านขายสุรา ไม่มีคนดื่มสุรา และเล่นการพนัน จะรู้เลยว่านี่เป็นเรื่องจริง (Non Fiction) แต่ถ้าเราเห็นคนในเขตนั้นดื่มสุรา เล่นการพนัน มีร้านขายสุรามากมาย เราก็จะรู้ว่า นี่คือไม่ใช่ความจริง

ผู้ส่งสาร ในฐานะเป็นพระสงฆ์ ย่อมมีอำนาจเหนือกว่าคนธรรมดา เพราะรหัสที่คนทั่วไปถอดออกมาถือว่าพระมีความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นผู้สร้าง Version ของความเป็นจริงเกี่ยวกับการดำรงชีวิตให้กับคนในชุมชน ทัศนคติใหม่ของผู้ส่งสาร จึงถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผู้ส่งสารในการวิจัย คือพระสงฆ์

แนวคิดเรื่องสาร

การวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดเรื่องสารของสื่อมวลชน ในทัศนะของ S. Hall ในเรื่อง ความเป็นจริง ที่ถูกสร้างขึ้น เขาขยายความว่าในฐานะที่ ข่าวสาร ก็เป็นความจริงประเภทหนึ่ง ดังนั้น ข่าวสารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจึงไม่มี จะมีแต่ข่าวสารที่ถูกสร้างขึ้นเท่านั้น และทั้งในกระบวนการสร้างข่าวสาร จากผู้ส่งสาร และในกระบวนการรับข่าวสารจบแล้ว แต่ดำเนินไปอย่าง Active และมีการตีความสอดคล้องอยู่ตลอดเวลา (กาญจนา : แหล่งเดิม,41)

ทัศนะใหม่ต่อผู้รับสาร

เพื่ออธิบายแนวคิดใหม่เกี่ยวกับ “Encoding” และ “Decoding” Hall ได้ปูพื้นฐานแนวความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับ ผู้รับสาร โดยเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจน ถึงจุดร่วมและจุดต่างระหว่างแนวคิดตนเองกับแนวคิดที่มีอยู่ คือ (กาญจนา แก้วเทพ : แหล่งเดิม)

1. การเปรียบเทียบรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสาร Hall มีจุดยืนว่าระบบรหัส (Code system) ของผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสเล่มเดียวกัน หรือชุดเดียวกันเสมอไป เหตุผลนี้ทำให้ไม่สอดคล้องกัน ถึงขั้นขัดแย้งกัน เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ระดับการศึกษา อาชีพ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จุดยืนทางการเมือง เพศ ชนชั้น อุดมการณ์ ซึ่ง Hall ได้สรุปถึงลักษณะการตีความหมายสารไว้ 3 แบบ คือ

- 1.1 ตีความหมายแบบที่ผู้ส่งสารต้องการ
- 1.2 ตีความหมายแบบต่อรอง
- 1.3 ตีความหมายแบบคัดค้าน

2. ผู้รับสารไม่ใช่กลุ่มที่มีลักษณะเนื้อเดียวกันหมด (Homogeneous Group) คือกลุ่มรับสารเองก็มีความแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถอดรหัสนั้น Hall มีทัศนะว่าการจับกลุ่มของผู้รับสารจะสัมพันธ์กับรูปแบบและความหมายของสาร (Forms and meaning) ตัวอย่างเช่น การถอดรหัส " ชุมชนเข้มแข็ง" ต้องมีลักษณะเรียบง่าย พอเพียง แบ่งปัน พึ่งพาอาศัยกัน เสียสละ เพื่อส่วนรวม สมาชิกในชุมชนมีศีลธรรม และเป็นเขตปลอดภัยด้วย แต่เมื่อกลุ่มผู้รับสารแตกต่างกัน อาจถอดรหัส ออกมาไม่เหมือนกันก็ได้

3. ความสำคัญของการตีความแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการตีความนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เชื่อเรื่องการเลือกรับรู้ (Selective Perception) ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารนั้น จะมีกระบวนการเลือกรับรู้ ตั้งแต่ขั้นตอนของการเลือกเข้าถึง เลือกเปิดรับ เลือกตีความ และเลือกจดจำ ดังนั้น เรื่องการรับรู้ จึงมีปัจจัยด้านอัตวิสัย (Subjective Capacity) ของผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก และสิ่ง que ผู้ส่งสารควรจะทำให้ความสนใจมากที่สุดคือ เรื่องการตีความของผู้รับสาร (กาญจนา แก้วเทพ : แหล่งเดิม) การนำทัศนะใหม่ต่อผู้รับสารของ Hall มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ผู้รับสารใน ส่วนของการถอดรหัสและตีความหมายในเรื่องชุมชนเข้มแข็ง

ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity Theory)

แนวคิดอัตลักษณ์ (Concepts of Identity)

Kathryn Woodward¹² ได้อธิบายขยายความของ "อัตลักษณ์" ไว้มากมาย ดังนี้ "อัตลักษณ์" (Identity) เป็นคำที่ต้องเชื่อมโยงกับคำว่า "ความแตกต่าง" (Difference) การที่คนให้นิยามตัวเองว่า "ฉันคือใคร" มักจะวางอยู่บนรากฐานของความเข้าใจว่า "ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร" เช่น แยกต่างหากที่เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ตัวอย่าง ชาวเขาเผ่าลัวะเห็นว่าตัวเองแตกต่างจากชาวเขาเผ่าอื่นๆ เพราะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า วิธีการดำเนินชีวิตทันสมัย กลมกลืนกับคนเมืองได้ มีความเชื่อเรื่องพระรัตนตรัยมากกว่าเชื่อผี ในขณะที่เผ่าอื่นมีความเชื่อผีว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกของพวกเขา มีการดำเนินชีวิตที่ล่าช้ากว่าเผ่าลัวะ

การสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างบ่งบอกถึงว่าใครเป็นปฏิบัติซึ่งไม่ใช่พวกเดียวกับตน เป็นบ่อเกิดแห่งความขัดแย้งรามาพันกัน เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของพวกตนให้คงอยู่ เพราะไม่สามารถใช้ชีวิตแบบพวกอื่นได้ ตัวอย่างเช่น กรณีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านแม่ลาย อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ เกิดกรณีพิพาทกันระหว่างกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธกับศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นการสร้างอัตลักษณ์ แยกต่างหากเรื่องศาสนา นำมาซึ่งการทะเลาะวิวาทกัน สิ่งเหล่านี้เป็นภาพของอัตลักษณ์ร่วมในระดับเผ่าหรือชุมชน เป็นตัวแบ่งแยกว่า ฉันคือชาวเขาเผ่าลัวะ แยกต่างหากจากชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหรือ ฉันคือกะเหรี่ยงพุทธแตกต่างจากกะเหรี่ยงคริสต์ เป็นต้น

ในอัตลักษณ์ร่วมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง จะเป็นตัวแบ่งแยกในการนับถือศาสนา เป็นตัวผลักดันการเกาะเกี่ยวสร้างเครือข่ายของตัวเอง ถ้าเราไม่มีอัตลักษณ์ของตัวเองก็ไม่รู้ว่าจะไปเกาะกับเครือข่ายใด เพราะฉะนั้นจึงมีความสำคัญเพราะเป็นตัวอธิบายความเปลี่ยนแปลงของสังคมว่าคนในสังคมกำลังคิดอย่างไร จะทำอะไรมีเป้าหมายอย่างไร จากอัตลักษณ์ที่สังกัดอยู่ สังเกตได้จากศัตรูหรือมิตรของเขาจากสิ่งที่แสดงออก สิ่งของที่ใช้บริโภค หรือสัญลักษณ์ที่ยึดถือการสร้างอัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องต่อสู้ด้วยวิธีรุนแรง ต้องต่อสู้กับระเบียบโลกใหม่ เช่นกรณีกลุ่ม Green Peaceต่อต้านเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่อสู้เพื่อสิทธิธรรมชาติที่จะต้องได้รับการคุ้มครองจากมนุษย์ ด้วยวิธีดึงดูความสนใจจากสื่ออย่างประสบความสำเร็จ

ในทศวรรษที่ 1990 อาจกล่าวได้ว่า 80% ของชาวอเมริกาและยุโรปเห็นว่าตนเองเป็นผู้ "พิทักษ์สิ่งแวดล้อม" ดังนั้นนักการเมืองจะไม่ได้รับเลือกตั้งหากเขาละเลยเรื่องสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ที่ออกสู่ท้องตลาดต่างพากันคบแต่งสินค้าของตนให้เป็นสีเขียว เพื่อดึงดูดความสนใจผู้ซื้อ

¹² Kathryn Woodward, "Concepts of identity and Difference" In identity and Difference, SAGE publication, 1997

กระนั้นปายังคงถูกทำลาย บ้านเมืองเต็มไปด้วยมลพิษทำให้เกิดกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement)¹³

อัตลักษณ์ร่วมในมิติของอัตลักษณ์ร่วมของสังคม มโนทัศน์หลักของมนุษยวิทยา เน้นว่า การศึกษาอัตลักษณ์ ต้องอาศัยกระบวนการแบบหลากหลายมิติ เช่น มิติทางสังคม มิติระดับปัจเจกบุคคล และมิติทางความเชื่อ หรือจิตวิญญาณ และต้องพิจารณาภายใต้บริบททางวัฒนธรรมทางโครงสร้างของสังคมนั้น ด้วยเหตุนี้งานมานุษยวิทยาจำนวนมาก จึงพิจารณาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมตะวันออก ในฐานะของอัตลักษณ์ร่วมของสังคม (collective identities) มากกว่าปัจเจก (The person) และพยายามหาว่ามีสัญลักษณ์ใดในสังคมที่เป็นสิ่งกำหนดอัตลักษณ์ หรือเป็นตัวเชื่อมเป็นอัตลักษณ์เข้ากับ โครงสร้างสังคม (Morris,1994 อ้างใน Mayo : 2000)

อัตลักษณ์ในฐานะสิ่งที่เลือนไหล (Identity as fragmentation and fluidity)

ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ มีจุดยืนอยู่ที่การทำทลายและปฏิเสธแนวคิดแบบอภิปรัชญา (Grand narrative) ที่อธิบายอัตลักษณ์ในฐานะของสารัตถะ (essential) หรือแก่นกลางของปัจเจกบุคคลที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ให้ความสนใจมากขึ้นกับกระบวนการทางสังคมของการสร้างอัตลักษณ์ที่อธิบายโดยนักสังคมวิทยากลุ่มอัตลักษณ์ร่วม เพียงแต่ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ได้ย้ายจุดสนใจของการอธิบายกระบวนการสร้างอัตลักษณ์มาอยู่ที่ผู้กระทำ (agency) มากกว่าโครงสร้างทางสังคม(Hall : 1997; Woodward : 1997) นักทฤษฎีกลุ่มนี้มองเห็นว่า อัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงชิ้นส่วนหลายๆ ชิ้นที่ถูกประกอบรวมขึ้นมา บางครั้งชิ้นส่วนหรือองค์ประกอบย่อยๆ เหล่านี้ก็ประสานสัมพันธ์กันดี แต่บางครั้งก็ขัดแย้ง (Barker :1999) นั่นคือ ในบริบทหนึ่ง อาจมีการเชื่อมต่อของชิ้นส่วนต่างๆ และการแสดงออกของอัตลักษณ์ระดับปัจเจกในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อบริบทเปลี่ยนไป อาจมีรูปแบบของการเชื่อมต่อการแสดงออกของอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนไปอีกรูปแบบหนึ่งก็ได้ การพิจารณาอัตลักษณ์จึงมุ่งไปที่การแสดงออก (Identity is performance, Butler: 1990)หรือในที่นี้คือ การเชื่อมต่อของชิ้นส่วนต่างๆ ภายใต้บริบทเฉพาะ

ตัวอย่างเช่น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ถูกครอบงำด้วยอุดมการณ์ทางศาสนาคริสต์มีความเชื่อในพระเยซู ผู้เป็นพระเจ้าเมื่อไปอยู่ในสังคมของชาวเขาเผ่าลัวะ ซึ่งนับถือพุทธศาสนา มีความเชื่อเรื่องบุญบาป ยึดมั่นในพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุด ระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง กับชาวเขาเผ่าลัวะ อาจมีการเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตัวเองได้ กล่าวคือชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาจเปลี่ยนอัต

¹³ Manuel Castells. *The Information Age, Economy, society and culture*, V.II, The Power of Identity. London : Blackwell, 1997 P.3

ลักษณะของตัวเองให้เข้ากับสังคมชาวเขาเผ่าลัวะ โดยการหันไปนับถือพุทธศาสนา หรือในทางตรงกันข้าม ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาจมีอิทธิพลสามารถเคลื่อนย้ายอัตลักษณ์เดิม คือนับถือศาสนาคริสต์เข้ามาอยู่ในสังคมชาวเขาเผ่าลัวะก็ได้

จะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ตามค่านิยมแบบจีนส่วนหรือสิ้นไหล ไม่มีกรอบจำกัดที่ตายตัวแน่ชัด ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยโครงสร้างทางสังคม ขึ้นอยู่กับผู้กระทำนั้นด้วย การพิจารณาว่าเราสามารถสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายได้ในสถานการณ์ต่างๆ นี้เอง ทำให้ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ สนใจเรื่องของ วาทกรรม (Discourse) ในฐานะของกระบวนการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายรวมถึง การผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคม ที่มีส่วนนิยามความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของปัจเจกด้วย ดังคำอธิบายของมิเชล ฟูโก (Michel Foucault) เรื่องการสร้างวาทกรรมระหว่างคนปกติ และคนผิดปกติทางเพศ อธิบายไว้ในมโนทัศน์เรื่อง วาทกรรมเกี่ยวกับเพศวิถี (Sexuality) ที่กำหนดการสวมบทบาทการใช้อำนาจ การจัดตำแหน่งแห่งที่ของคนในสังคม หรือการจัดระเบียบทางสังคมให้กับบุคคลและกลุ่มคนต่างๆ เช่น ในยุคที่คริสตจักรมีอำนาจเพศได้กลายเป็นกลไกนำมาสร้างผ่านวาทกรรมเชิงอำนาจ เพื่อควบคุมพฤติกรรมและระเบียบของสังคมแต่เมื่อบริบทของยุคสมัยเปลี่ยนไปวาทกรรมเรื่องเพศก็เริ่มปรับเปลี่ยน เป็นผลให้อัตลักษณ์ทางเพศของคนในสังคมมีการเคลื่อนย้าย หรือผสมผสานอยู่ตลอดเวลา (Foucault : 1976)

อัตลักษณ์จึงเป็นผลิตผลของวาทกรรมแห่งยุค และอัตลักษณ์ของคนเราก็เกิดจากการผสมผสานของวาทกรรมหลากหลายชุดเหล่านี้ เมื่ออัตลักษณ์มีความสิ้นไหลได้สูงนี้เอง องค์ประกอบต่างๆ ของวาทกรรมที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์จึงไม่จำเป็นต้องมีตรรกะแห่งการเชื่อมต่อกันเสมอไป เช่น เขตปลอดอบายมุขของรัฐ หมายถึง เป็นเขตที่ไม่มีสถานเริงรมย์ ในทศลับ พวกผับหรือบาร์ แต่เมื่ออยู่ในวาทกรรมของพระสงฆ์ ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำของชุมชนหมายถึงไม่เฉพาะแต่เป็นเขตที่ไม่มีสถานเริงรมย์ ในทศลับ พวกผับหรือบาร์เท่านั้น ยังรวมถึงสมาชิกในชุมชนต้องลด ละ เลิก อบายมุขได้อีกด้วย

การเกิดอัตลักษณ์ในวงจรวัดวัฒนธรรม

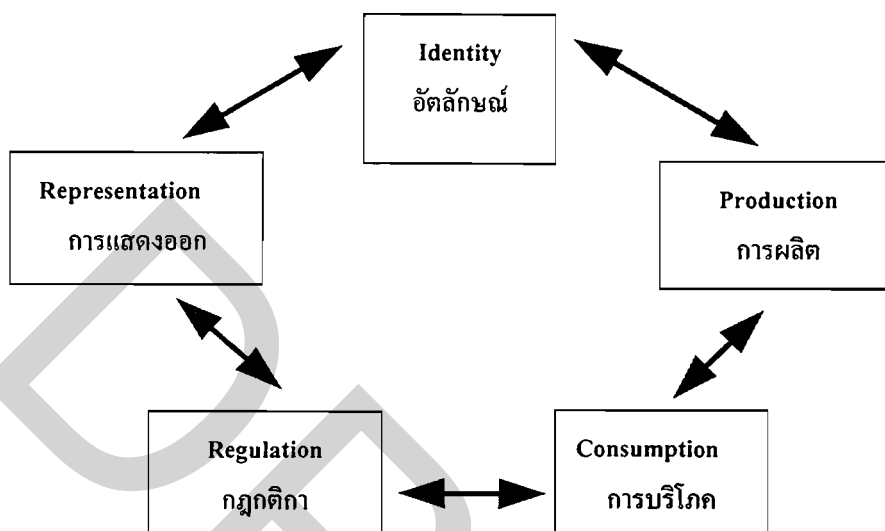
อัตลักษณ์มีหลายระดับ คือระดับโลก(Global) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความ เป็นชาติ กับระดับท้องถิ่น (local) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ส่วนตัว คือตัวเองต้องเกี่ยวข้องกับใครบ้าง

ในส่วนนี้ เราจำเป็นต้องพิจารณาถึง "วงจรวัดวัฒนธรรม" (Circuit of culture) ซึ่งจะอธิบายว่าอัตลักษณ์นั้นฟอร์มตัวของมันขึ้นมาได้อย่างไร ใครผลิตอะไรออกมาให้คนบริโภคจนเกิดการ

สร้างอัตลักษณ์ มีกระบวนการอย่างไร มันมีจุดหยุดยั้งที่ตรงไหน หรือจะแปรไปเมื่อใด ดังที่ Hall (duGay, Hall et al.,1997) อธิบายได้ดังนี้

ภาพที่ 5
วงจรวัฒนธรรม

Hall กล่าวว่า ภาพข้างต้น แสดงกระบวนการของ การแสดงออก (representation), อัตลักษณ์ (identity), การผลิต (production), การบริโภค (consumption), และกฎระเบียบ (regulation) โดยยกตัวอย่างจากงานโฆษณาของบริษัท โซนี่ ที่แสดงวงจรทางวัฒนธรรมของการบริโภควอล์คแมน ในเชิงสัมพันธ์กับอัตลักษณ์

ในกระบวนการของสื่อโฆษณานี้ จุดเริ่มต้นจะอยู่ที่ตรงไหนก็ได้ เพราะว่ามันไม่ได้เป็นกระบวนการแบบเส้นตรง (linear) หรือแบบเป็นลำดับขั้นตอน (sequential) แต่ละวงจรจะไม่ถูกผูกเอาไว้ที่จุดใดจุดหนึ่ง แต่จะถูกแยกกันเพื่อให้เรามองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระในแต่ละช่วงเวลาหรือช่วงสถานการณ์ได้

ส่วนของการแสดงออก (representation) เช่น โฆษณาเกี่ยวกับเด็กวัยรุ่นที่ใช้โซนี่ วอล์คแมนในรถประจำทาง หรือขณะเดินตามถนน แสดงให้เห็นว่าเด็กคนนั้นเป็นคนประเภทใด ซึ่งชี้ให้เห็นอัตลักษณ์ (identity) ของเขาอัตลักษณ์ที่ผูกอยู่กับวอล์คแมนคือสิ่งที่บริษัทโฆษณาผลิตขึ้น (production) เพื่อให้ไปถึงกลุ่มเป้าหมาย (consumption) ซึ่งผู้ผลิตหวังว่าจะ identity ตัวเองเข้ากับงานโฆษณานั้น วัฒนธรรมวอล์คแมนจะมีผลต่อกฎระเบียบในการใช้ชีวิตทางสังคม (การเดินไปตามถนนแนววอล์คแมนที่หู เป็นภาพของความเท่ของเด็กวัยรุ่น) โดยเลียนแบบภาพที่สื่อโฆษณาแสดงออกมา

เหตุผลที่นำแนวความคิดเรื่องอัตลักษณ์ มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์การให้ความหมายของสารตลอดจนสัญลักษณ์ต่างๆ ที่พระสงฆ์วัดบ้านขุนไต้ให้กับชาวบ้านในชุมชนบ้านขุน และเป็นกรอบแนวทางการตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งนำมาใช้เพื่อประกอบการอภิปรายผลด้วย

ทฤษฎีชุมชน

แนวความคิดเรื่องชุมชนที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แนวคิดชุมชนนิยมของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ แนวคิดการจัดระเบียบโลกใหม่โดยเริ่มต้นจากชุมชน ของ J. Hamelink และแนวคิดชุมชนเข้มแข็งของ Chris Brown ชุมชนที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการรื้อฟื้นและสร้างชุมชน ในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากยุคก่อนมาก จากที่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ (Static) มาสู่การเคลื่อนไหวตลอดเวลา (Dynamic) ตามสภาพของยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรหรือความทันสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ชุมชนไม่สามารถคงสภาพเดิมต่อไปได้¹⁴ (อ้างในเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ชุมชนนิยม, 2544)

แนวคิดสำนักพัฒนาชุมชน จะเป็นการหวนกลับไปสู่การพึ่งตนเองในระดับชุมชนโดยไม่พึ่งเศรษฐกิจมหภาค คือพยายามให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองให้สามารถเลี้ยงตนเองได้ เป็นเศรษฐกิจชุมชนเพื่อชุมชน ขณะเดียวกันก็กลมกลืนกับคนในชุมชนให้ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย มีความรักและมีส่วนร่วมในธรรมชาติ ชำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น¹⁵

แนวความคิดชุมชนนิยม ต่างจากชุมชนโดยทั่วไป โดยมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจง ทั้งในเรื่องของความหลากหลาย ในประเภทชุมชน จำนวนชุมชนที่มากมายไม่จำกัดวัตถุประสงค์ของชุมชน โดยมีลักษณะดังนี้¹⁶

1. ชุมชนที่ขนาดเหมาะสมที่ทุกคนรู้จักกัน ทำให้เกิดความยึดโยงรับผิดชอบต่อกัน
2. เป็นชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกทุกด้าน
3. เป็นชุมชนที่รวมตัวกันตามความสนใจร่วม

¹⁴ Walter Truett Anderson, "Communities in the world of open system", Futures 31 (June 1999,457-460)

¹⁵ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, ชุมชนนิยม, 2544 หน้า 93

¹⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 46-47

4. ชุมชนที่เป้าหมายเดียวกันและทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
5. ชุมชนที่สมาชิกผูกพันตัว
6. ชุมชนที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม
7. ชุมชนที่รับผิดชอบแก้ปัญหาตนเองก่อนพึ่งพารัฐ
8. ชุมชนที่เชื่อมโยงกับสังคม
9. ชุมชนที่พลวัตต้องพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
10. ชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น
11. ชุมชนที่มีการถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิตจากรุ่นสู่รุ่น

จากลักษณะของชุมชนนิยม และลักษณะของชุมชนตามแนวคิดของสำนักพัฒนาชุมชน มีส่วนเหมือนกันหลายข้อ เช่น ทั้งสองสำนักต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และแก้ปัญหาตนเองก่อนไม่ต้องพึ่งพารัฐก็อยู่ได้ เศรษฐกิจพึ่งตนเองได้เป็นเศรษฐกิจแบบชุมชนเพื่อชุมชน ข้อแตกต่างทั้งสองสำนักคือ สำนักพัฒนาชุมชน ให้ความสำคัญกับการกลมเกลียวจิตใจของคนในชุมชน ให้ดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ในขณะที่แนวคิดของสำนักชุมชนนิยม ให้ความสำคัญกับชุมชนต้องมีความเชื่อมโยงกับสังคมและพร้อมจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสังคมโลกอยู่เสมอ จะพึ่งตัวเองอย่างสุดโต่งนั้นไม่ได้ เพราะ จะทำให้เกิดความขัดแย้ง

ดังนั้นแนวคิดสำนักชุมชนนิยมจึงมีเป้าหมายอยู่ 3 ประการคือ เป้าหมายด้านจิตใจ เป้าหมายด้านเศรษฐกิจ เป้าหมายด้านจัดการทางอำนาจ¹⁷

แนวคิดทั้งสองสำนักนำมาผสมผสานการสร้างชุมชนในชนบทให้เข้มแข็งได้โดยเลือกใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน และให้ตรงกับความต้องการในชุมชนและสภาพท้องถิ่นในชุมชนด้วย จากลักษณะของชุมชนทั้งสองยังไม่สามารถเป็นหลักประกันยืนยันได้ว่าผลการปฏิบัติจริงแล้วชุมชนจะเข้มแข็งได้เพียงใดหากคนในสังคมขาดศีลธรรมประจำใจ ย่อมขาดความไว้วางใจกัน และหวาดระแวงกันที่สุดในที่สุด

ตามแนวคิดของ J. Hamelink เขาได้เสนอแนวคิดในการจัดระเบียบโลกใหม่ ต้องปลดปล่อยทัศนคติของผู้ถูกกดขี่ไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง และสะท้อนความต้องการของท้องถิ่นในเชิงสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนเข้าใจปัญหา และนำไปสู่การแก้ปัญหา¹⁸ ใน

¹⁷ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย”. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ส.เอเชียเพลส, 2544, หน้า 28

¹⁸ สุภิญญา สุดบรรทัด. “เอกสารประกอบการสอน นักศึกษาปริญญาโท วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ” นนทบุรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2544, หน้า 4

ชุมชนของตนซึ่งมีลักษณะดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 แนวคิดของ J. Hamelink ได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดอภิปรายผลเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ตามแนวคิดของ Chris Brown เขาได้พูดถึง “ชุมชน” ไว้ว่า ชุมชนที่ประสบความสำเร็จจริงยังต้องมี “ประกายทางศีลธรรม” (Moral Impulse) ซึ่งจะสร้างจิตสำนึกมีความสนใจร่วมกันในอัตลักษณ์และเป้าหมายของตัวเอง เพราะหากปราศจากจิตสำนึกทางศีลธรรมแล้ว การรวมตัวกันอาจเป็นไปด้วยความไม่เข้าใจกัน (Incomprehension) และความเกลียดชัง (hatred) ก็ได้¹⁹ แนวคิดของบราวน์ จึงนำมาใช้พิสูจน์ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชนบ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

จะเห็นว่าแนวคิดของ Brown เน้นทางด้านจิตใจ บางคนมีจิตสำนึกทางศีลธรรมย่อมนำมาซึ่งความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน มีความรักปรารถนาดีต่อกัน การรวมตัวกันจึงเป็นไปด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือกันได้เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกันตามหลักของพระพุทธศาสนาที่มีพระสงฆ์ถ่ายทอดทางศีลธรรม ให้คนในสังคมมีศีล ๕ ประจำใจควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และยังเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องที่กำลังทำการวิจัยคือ

“บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง” ศึกษากรณีชุมชน บ้านขุน อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

ใครเป็นผู้สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

จากข้อสันนิษฐานนี้ คงไม่มีใครที่สามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้เพียงลำพังคนเดียว โดยปราศจากการมีส่วนร่วมจากบุคคลอื่น หรือหน่วยงานต่างๆ สมาชิกในชุมชนทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่หากไม่มีผู้นำในการกำกับมีส่วนร่วมในการมาร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น การมีส่วนร่วมก็จะสะเปะสะปะ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้แบ่งประเภทกลุ่มคนสำหรับแกนนำในการสร้างชุมชนนิยมไว้ 7 กลุ่มคือ²⁰

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่
2. กลุ่มนักธุรกิจเอกชน

¹⁹ Chris Brownm. “ The global Transformations Readers”. An Introductions to the globalization Debates; PP.454

²⁰เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “ ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย” 2544 หน้า 144-151

3. กลุ่มนักพัฒนาเอกชน (เอ็น จี โอ)
4. กลุ่มนักสื่อสารมวลชน
5. กลุ่มนักวิชาการ
6. กลุ่มนักการศึกษา
7. กลุ่มประชาชน

จากกลุ่มประเภทบุคคลที่เป็นแกนนำในการสร้างชุมชนนิยมของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ไม่ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ในที่นี้ผู้วิจัยได้จัดพระสงฆ์ไว้ในกลุ่มนักพัฒนาเอกชน เนื่องจากการสร้างชุมชนเข้มแข็งในชุมชนบ้านขุนนั้น ผู้ที่มีบทบาทเป็นแกนนำที่เห็นเด่นชัดและเป็นผู้ผลักดันให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมได้และเป็นที่ยอมรับมากที่สุด คือ พระสงฆ์ในวัดบ้านขุนนั่นเอง

เหตุผลที่ต้องนำกลุ่มคนระดับแกนนำในการสร้างชุมชนนิยม มาประกอบการนำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อตอบคำถามปัญหานำวิจัย บทบาทพระสงฆ์ในฐานะกลุ่มนักพัฒนาเอกชน สร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร มีอุปสรรคและปัญหาอะไรบ้าง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีผลงานวิจัยด้านนิเทศศาสตร์ที่ศึกษาบทบาทพระสงฆ์และเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

1. กรรณิการ์ โอมุณเณ (2535) "บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น": ศึกษากรณีโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง อ. เมือง จ. สุรินทร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ในชุมชนชนบทนั้น สถาบันศาสนา และพระสงฆ์ ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชน และเมื่อพิจารณาบทบาทของพระสงฆ์แล้วจะพบว่า มีขอบเขตกว้างขวางนับตั้งแต่ เรื่องการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ควบคู่ไปกับจิตใจ เช่น กรณี หลวงพ่อนาน (พระครูพิพิธ ประชานาค) เจ้าอาวาสวัดสามัคคี ต. ท่าสร้าง อ. เมือง จ. สุรินทร์ ยึดหลักการ พัฒนาจิตใจกับวัดคู่ต้องไปด้วยกัน แต่จิตใจต้องเป็นหลัก วัดคู่เป็นรอง โดยเริ่มงาน 3 อย่าง คือ ฟื้นฟูคุณค่าของศาสนา โดยอบรมกรรมฐาน ดัดปัญหาพ่อค้าคนกลางโดยตั้งสหบาลข้าว และโครงการเยาวชน มอบที่ดินของวัดให้เยาวชนอาสาเข้าทำกินเพื่อจุนเจือครอบครัว

2. ลาวัลย์ อินทรรัตน์ (2533) "ความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ ทศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ต. แม่สอย อ.จอมทอง จ. เชียงใหม่" งานวิจัยของลาวัลย์ อินทรรัตน์ มีการผนวกแนวคิดด้านพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในลักษณะด้านความไว้วางใจที่อาจเทียบได้กับแนวคิดเรื่อง "ศรัทธา" โดยผู้วิจัยได้สาวลึกไปถึงแหล่งต้นตอของการเกิดศรัทธาในตัวพระสงฆ์มีอยู่ 3 แหล่ง ด้วยกัน

- ศรัทธาในคำสอน
- ศรัทธาในเพศบรรพชิต
- ศรัทธาในพิธีกรรม

แล้วนำเอาแหล่งกำหนดศรัทธาทั้ง 3 มาศึกษาดูความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของชาวบ้าน ซึ่งผลการวิจัย พบว่าศรัทธาในคำสอนมีผลต่อการอนุรักษ์ของชาวบ้านมากกว่าความศรัทธาในเพศบรรพชิต และพิธีกรรม ผลการวิจัยดังกล่าวน่าจะเป็นแนวทางที่ดีในการสร้างสรรค์คุณลักษณะของพระสงฆ์ที่จะมีบทบาทด้านการพัฒนา

3. ขนิษฐา แจ่มใจ (2543) เรื่องชุมชนเข้มแข็ง กรณีบางปลากรด อ. องค์รักษ์ จ. นครนายก 2543 ผลที่ได้รับจากการศึกษา 2 ประการ

ประการแรก ในการพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชนชนบางปลากรด หากจะพิจารณาความเข้มแข็งระดับหนึ่ง คือสามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีวิถีจัดการกับปัญหาต่างๆ แต่ถ้ามองในภาพรวม พบว่ายังไม่สามารถจัดได้ว่าเป็นชุมชนเข้มแข็ง

ประการที่สอง ในการพิจารณาปัจจัยหรือเงื่อนไขที่มีผลให้ชุมชนบางปลากรดเข้มแข็ง พบว่าปัจจัยโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปัจจัยภาวะการณ้นำ และผู้นำชุมชน ทำให้ชุมชนบางปลากรดมีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และมีศักยภาพ และความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองได้ ปัจจัยวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ส่งผลผลกระทบต่อความเข้มแข็งของชุมชนบางปลากรดระดับปานกลาง ในขณะที่ปัจจัยกระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยความสัมพันธ์ของประชาชน กับหน่วยงานของรัฐ ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ชุมชนบางปลากรดเข้มแข็ง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง” ศึกษากรณี ชุมชนบ้านขุน อ.สอค จ.เชียงใหม่ ใช้การวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

1.1 ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 22 คน

1.1.1 พระภิกษุ 2 รูป สามเณร จำนวน 4 รูป

- พระวิชาญ อธิธนาโค   เจ้าอาวาสวัดบ้านขุน
- พระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม   ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบ้านขุน
- สามเณรสุรชัย คำห้ำ
- สามเณรอำย์ ธาคาสุคีรี
- สามเณรอุทัย นีเว
- สามเณรเจนร่า ปู่เจ

1.1.2 กลุ่มชาวบ้าน 12 คน ได้แก่

- นายน้อย   สร้อยฟ้า
- นายเสาร์   สิงห์บัว
- นายจี้   สิงห์บัว
- นายประพันธ์   สร้อยทอง
- นายสุรียา   นำมะ
- นายวิชัย   สุดคั่น
- นายเปเล่   ้วยรุ่นติศดา
- นางดี   สิงห์บัว
- นางนิตดา   สิงห์บัว
- นางสร้อยทอง   สิงห์บัว
- นางอำพิน   สิงห์บัว

- นางละมุด   สร้อยฟ้า
- 1.1.3 กลุ่มนายทุน 2 คน ได้แก่
  - นายอินทร   สิงห์บัว
  - นายพื้ง   แซ่เต๋
- 1.1.4 กลุ่มข้าราชการ 2 คน ได้แก่
  - นายอินทนิล   นามะ
  - นายพิรุฑ   เกษมเรืองกิจ

1.2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

- พระสงฆ์
- ชาวบ้าน
- ผู้นำคนอื่น (ข้าราชการ นายทุน)

แนวคำถามใช้ถามพระสงฆ์ (ผู้ใส่รหัส)

1. ภูมิหลังของพระสงฆ์

- 1.1 ประวัติส่วนตัว
- 1.2 ประวัติการศึกษา
- 1.3 การทำงานและประสบการณ์อื่นๆ
- 1.4 ประวัติในการบวชเป็นพระ
- 1.5 อุดมการณ์ และเป้าหมายชีวิต

2. คำถามในฐานะของผู้ใส่รหัส (Encode)

- 2.1 ท่านนำหลักธรรมข้อใดมาสอนชาวบ้าน
- 2.2 ท่านคิดว่า เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร
- 2.3 ชาวบ้านเข้าใจ และนำไปปฏิบัติตามหรือไม่
- 2.4 มีปัญหาและอุปสรรคในการสอนอะไรบ้าง

3. ท่านมีวัตถุประสงค์อะไร

- 3.1 อยากให้ชาวบ้านเป็นอย่างไร
- 3.2 อยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร

4. ในเรื่องของทัศนคติ

- 4.1 ท่านมีทัศนคติต่อสื่ออย่างไร
- 4.2 ท่านมีทัศนคติต่อสารอย่างไร
- 4.3 ท่านมีทัศนคติต่อชาวบ้านอย่างไร

5. การเลือกใช้สื่อ

- 5.1 สื่อที่นำมาใช้มีอะไรบ้าง
- 5.2 เพราะเหตุใดจึงเลือกใช้สื่อประเภทนี้

6. กลยุทธ์ในการให้เนื้อหา และรูปแบบในนำเสนอ

7. การเข้ารหัสซ้ำ

- 7.1 ในแต่ละหัวข้อธรรมที่นำมาสอนมีการสอนซ้ำหรือไม่
- 7.2 เพราะเหตุใดจึงต้องสอนซ้ำ

8. ท่านให้เนื้อหาอะไรแก่ชาวบ้านบ้าง

9. ท่านใช้เกณฑ์อะไรวัด ในเรื่องความดี และไม่ดี

10. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

- 10.1 “ความพอใจ ความพอเพียง”
- 10.2 “ความพึ่งพาอาศัยกัน”
- 10.3 “ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม”
- 10.4 “ความเป็นตัวของตัวเอง”
- 10.5 “ การพึ่งตัวเองได้”
- 10.6 “บ้านกัลยาณมิตร”
- 10.7 “การมีส่วนร่วม”

11. ลักษณะของการถอดรหัส

- 11.1 ชาวบ้านเข้าใจในสิ่งที่ท่านสอน และนำไปปฏิบัติหรือไม่
- 11.2 มีการต่อรองหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 11.3 มีการคัดค้านหรือไม่ เรื่องอะไร

แนวคำถามชาวบ้าน ข้าราชการและนายทุน

1. ภูมิหลังของชาวบ้าน

2. มุมมองภาพรวมของชาวบ้านที่มีต่อ

2.1 พระสงฆ์

2.2 วัด

2.3 พุทธศาสนา

3. คำถามในฐานะผู้ถอดรหัส

3.1 พระนำหลักธรรมใดมาสอนบ้าง

3.2 ใช้สื่ออะไรในการสอน

3.3 ท่านฟังแล้วเข้าใจหรือไม่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

3.4 สอนเกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็งอย่างไร

3.5 มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร

4. เรื่องทัศนคติที่มีต่อ

4.1 ท่านมีทัศนคติต่อสื่อที่พระนำมาใช้สอนอย่างไร

4.2 ท่านมีทัศนคติต่อสารที่นำมาเผยแพร่ สั่งสอนอย่างไร

4.3 ท่านมีทัศนคติต่อพระสงฆ์อย่างไร

5. การเลือกรับสื่อ

5.1 ท่านได้รับฟังคำสั่งสอนของพระสงฆ์จากสื่ออะไรบ้าง

5.2 เพราะเหตุใดจึงเลือกรับจากสื่อประเภทนี้

6. เนื้อหาที่ได้รับฟัง ท่านเข้าใจหรือไม่เข้าใจอย่างไร

7. ท่านฟังบ่อยหรือไม่ (รับซ้ำ)

8. ท่านฟังแล้วรู้สึกอย่างไร

8.1 เห็นด้วยทั้งหมดกับสิ่งที่พระสอนที่สอน

8.2 มีการต่อรองหรือไม่ เรื่องอะไร

8.3 คัดค้านหรือไม่ เรื่องอะไร

9. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

9.1 “ความพอใจ ความพอเพียง”

9.2 “ความพึ่งพา อาศัยกัน”

9.3 “ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม”

9.4 “ความเป็นตัวของตัวเอง”

9.5 “การพึ่งพาตัวเองได้”

9.6 “บ้านกัลยาณมิตร”

9.7 “กัลยาณมิตร”

10. อัตลักษณ์ ของชุมชนเข้มแข็ง คืออะไร

- 10.1 ท่านเป็นใคร
- 10.2 แตกต่างจากคนอื่นหรือไม่ อย่างไร
- 10.3 ท่านคิดว่าชุมชนอื่นที่ใกล้เคียงเป็นอย่างไร
- 10.4 ท่านคิดว่าชุมชนของท่านเป็นอย่างไร เค้นด้านใด
- 10.5 ลักษณะที่ว่าเด่น คนในชุมชนรู้จักหรือไม่
- 10.6 ชุมชนของท่านมีวิธีสื่อลักษณะเด่นให้คนต่างถิ่นรู้จักอย่างไร

11. การสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าว มีผลทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

- 11.1 ปัจจุบันชุมชนของท่านเจริญรุ่งเรืองและมีสภาพกินดีอยู่ดีมากกว่าอดีตหรือไม่
- 11.2 ท่านคิดว่าจุดเด่นของชุมชนท่านมีส่วนทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองหรือไม่
- 11.3 ท่านคิดว่าคนในชุมชนได้รับผลเหมือนกันหรือไม่ อย่างไร
- 11.4 ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีความรู้สึกอย่างไรในสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นกับชุมชน
- 11.5 ท่านคิดว่า คนในชุมชนได้เปรียบหรือเสียเปรียบคนต่างถิ่นอย่างไร

2. การวิเคราะห์สาร (Message Analysis) ใช้ Coding Sheet

2.1 วิเคราะห์สารจากสื่อที่พระสงฆ์ นำมาใช้ได้แก่ คำสอนจากการสนทนาธรรม เทศน์ ธรรมะ หนังสือ และสื่อเฉพาะกิจอื่นๆ ที่พระสงฆ์นำเข้าไปเผยแพร่ โดยวิเคราะห์ตามความจริงที่ถูกระงอบสร้าง จากแนวคิดชุดพุทธศาสนาและแนวคิดชุดทฤษฎีชุมชน

2.2 วิเคราะห์เกณฑ์การให้คุณค่าของพระสงฆ์ความดี/ไม่ดี ของพฤติกรรมของประชาชนในชุมชน ในเชิงสัมพันธ์กับชุมชนเข้มแข็ง

2.3 วิเคราะห์สารจากคำตอบของชาวบ้าน

การให้ความหมายคำที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ความพอใจ, ความพอเพียง, ความพึ่งพาอาศัยกัน, ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม, ความเป็นตัวของตัวเอง, การพึ่งตัวเองได้ กัลยาณมิตร, การมีส่วนร่วม

Coding Sheet

ความจริงที่ถูกประกอบสร้างจากชุดทฤษฎีชุมชนและชุดพุทธศาสนาในเชิงสัมพันธ์
กับบริบทของรหัส ได้แก่ การใส่รหัส สาร และการถอดรหัส

ตาราง ที่ 2 บริบทของรหัส ในเรื่องผู้ใส่รหัส (Encode)

ความจริงที่ถูกประกอบสร้าง		บริบทของรหัส					
		ผู้ใส่รหัส (Encode)					
ชุดทฤษฎีชุมชน	ชุดพุทธศาสนา	ฐานะ, อำนาจ	จุดประสงค์	ทัศนคติ ต่อ สื่อ/ สาร/ ผู้รับ สาร	การเลือกใช้ สื่อ	กลยุทธ์การ ให้เนื้อหา/ รูปแบบการ นำเสนอ	การใส่ รหัสซ้ำ
1. เสริมธุรกิจ พอเพียง, เรียบง่าย (Simplicity)	- ความพอใจใน สิ่งที่ตนมีอยู่						
2. ความพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) และ ความเสียสละ	- เมตตาเป็น เครื่องค้ำจุนโลก - ทิศ ๖ - บุญกุศล						
3. มีความอิสระ (Independence)	- การปลดแอก จากอบายมุข ๖ - ตนเป็นที่พึ่ง แห่งตน (มีบุญ เป็นที่พึ่ง)						
4. การมีส่วนร่วมในกิจ กรรมชุมชน (Participation) ด้วย ความรู้สึกเป็นส่วน หนึ่ง sense of belonging- ness inspiration)	- การรวมตัวของ กัลยาณมิตรเป็น การสร้างชุมชน ที่ดีงาม						

ตารางที่ 3 บริบทของรหัส ในเรื่องของสาร

ความจริงที่ถูกประกอบสร้าง		บริบทของรหัส	
		สาร (Message)	
ชุดทฤษฎีชุมชน	ชุดพุทธศาสนา	เนื้อหา	เกณฑ์ (ดี/ไม่ดี)
1. เศรษฐกิจ พอเพียง, เรียบง่าย (Simplicity)	- ความพอใจในสิ่งที่ ตนมีอยู่		
2. ความพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) และ ความเสียสละ	- เมตตาเป็นเครื่องค้ำ จุนโลก - ทิศ ๖ - บุญกุศล		
3. มีความอิสระ (Independence)	- การปลดแอกจาก อบายมุข ๖ - ตนเป็นที่พึ่งแห่ง ตน (มีบุญเป็นที่พึ่ง)		
4. การมีส่วนร่วมในกิจ กรรมชุมชน (Participation) ด้วยความรู้สึกเป็นส่วน หนึ่ง sense of belonging- ness, inspiration)	- การรวมตัวของ กัลยาณมิตรเป็นการ สร้างชุมชนที่ดั่งาม		

ตารางที่ 4 บริบทของรหัสในเรื่องการถอดรหัส

ความจริงที่ถูกประกอบสร้าง		บริบทของรหัส			
		การถอดรหัส (Decode)			
ชุดทฤษฎีชุมชน	ชุดพุทธศาสนา	การให้ความหมาย	ลักษณะ		
			รับ	ต่อรอง	คัดค้าน
1. เศรษฐกิจพอเพียง, เรียบง่าย (Simplicity)	- ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่	“ความพอใจ” “ความพอเพียง”			
2. ความพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) และ ความเสียสละ	- เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก - ทิศ ๖ - บุญกุศล	“ความพึ่งพาอาศัยกัน”			
3. มีความอิสระ (Independence)	- การปลดแอกจากอบายมุข ๖ - คนเป็นที่พึ่งแห่งตน (มีบุญเป็นที่พึ่ง)	“ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม” “ความเป็นตัวของตัวเอง” “การพึ่งตัวเองได้”			
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (Participation ด้วยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง sense of belongingness, inspiration)	- การรวมตัวของกัลยาณมิตรเป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม	“กัลยาณมิตร” “การมีส่วนร่วม”			

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ก่อนหน้านี้ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมของ ชุมชนมาบ้างแล้ว เช่น กิจกรรมปวารณาขอเลิกอบายมุข, กิจกรรมช่วยกันสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม, ทำความสะอาดหมู่บ้านและที่สาธารณะ ช่วงเริ่มต้นโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา บางครั้งต้องติดตามไปดูการทำงานของพระวิชาญกับชาวบ้านในพื้นที่จริง ทำให้รู้วิถีของชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนมีลักษณะเป็นสังคมชนบท มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่ค่อยมีการแข่งขันเพราะอาชีพเหมือนกัน ดั้นเช้าเตรียมตัวไปทำไร่ทำสวน เย็นกลับบ้าน ฝ่ายหญิงมักจะเป็นผู้เตรียมอาหารเช้าเวลา 05.00 – 6.00 น. ช่วงเย็นประมาณ 19.00 น. ทุกคนในครอบครัวกินอาหารร่วมกัน หลังจากนั้นจะเป็นเวลาพักผ่อน เช่น ดูทีวี สนทนากับเพื่อนบ้าน เป็นต้น

3.1 วิเคราะห์ผู้ใส่รหัส

3.1.3 ฐานะและอำนาจ

3.1.4 การเลือกใช้สื่อ

3.1.5 การเข้าถึงประชาชน

3.2 วิเคราะห์ผู้ถอดรหัส

3.2.1 ฐานะในเชิงสัมพันธ์กับผู้ถอดรหัส

3.2.2 การรับสื่อและความสามารถในการรับสาร

3.2.3 วิถีชีวิตในชุมชนและประวัติชุมชน

การเก็บข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนบ้านขุนมาส่วนหนึ่งแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2545 จากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลไว้เป็นเอกสารของวัดบ้านขุน และจะต้องเข้าไปเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่งตั้งแต่เดือน มีนาคม 2545 เป็นต้นไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ผู้วิจัยได้ศึกษา ข้อมูลจากเอกสารของทางราชการ และหนังสือที่เกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังวิจัย คือ บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาด้านใด อย่างไร และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกไปสำรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่จริง

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่จริง ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในชุมชนและมีส่วนร่วมกับชาวบ้านใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม ถึง 31 เมษายน 2545 เป็นเวลาประมาณ 5 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบประเด็นคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยผู้สัมภาษณ์มีประเด็นคำถามเฉพาะที่ต้องการคำตอบไว้จำนวนหนึ่ง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมและเครื่องมือที่ใช้ คือ

- เทปบันทึกเสียง ในการสัมภาษณ์บุคคลที่ต้องการข้อมูล
- สมุดบันทึก เพื่อจดบันทึกและเหตุการณ์บุคคลที่ต้องการข้อมูล
- กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพสถานที่ และบุคคลที่ร่วมกิจกรรมในชุมชนบ้านขุน
- คำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์และสนทนาพูดคุยอย่างเป็นเอง

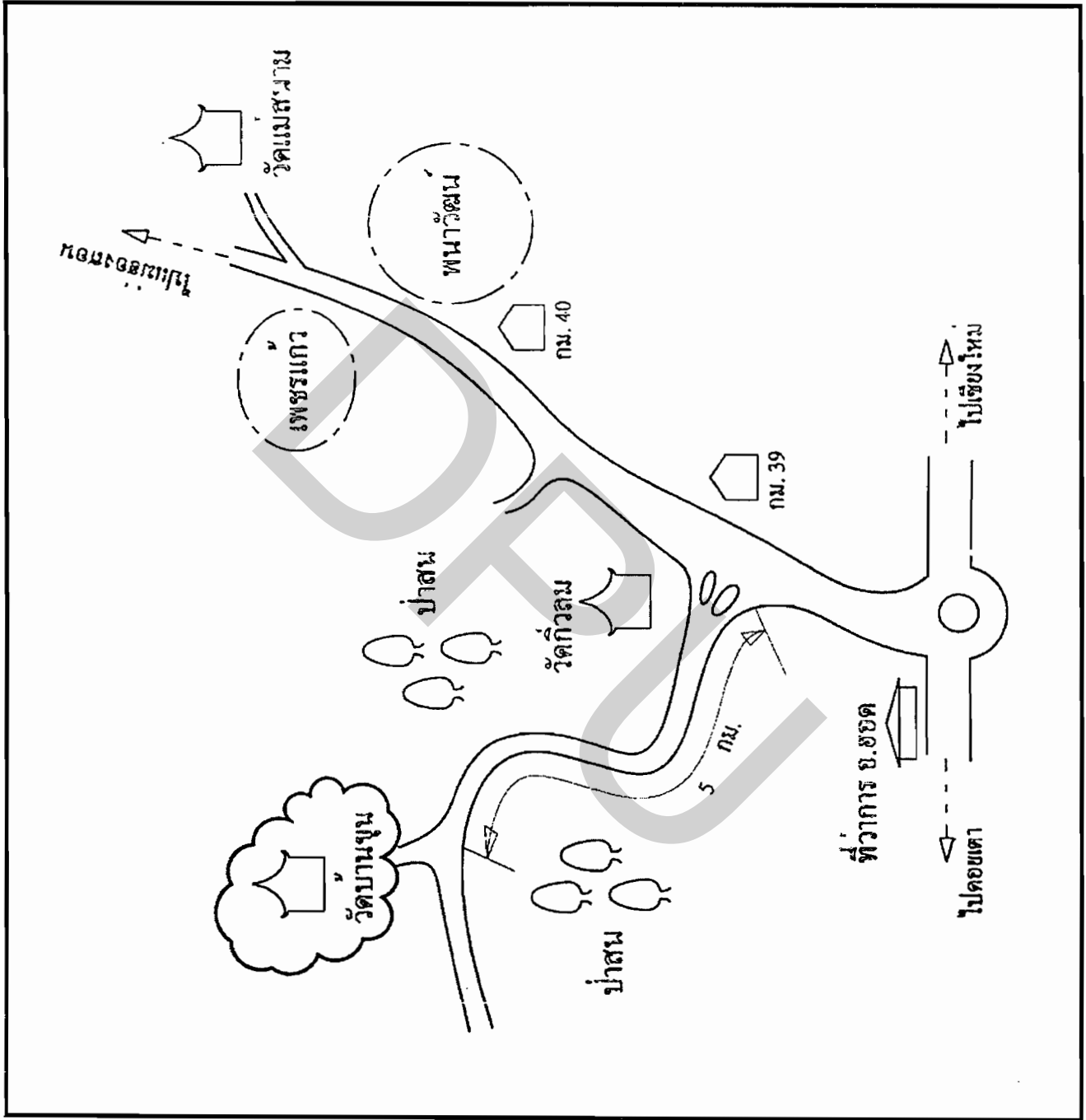
การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความจริงที่ถูกประกอบสร้างจากชุดทฤษฎีชุมชน และชุดพระพุทธศาสนาในเชิงสัมพันธ์กับบริบทของรหัส ได้แก่ การใส่รหัส สาร และการถอดรหัส โดยใช้ตารางความจริงที่ถูกประกอบสร้าง (coding sheet)

การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) บางส่วนเสนอภาพประกอบและตารางสรุป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง” ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน
อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ แบ่งขั้นตอนการวิจัยได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านขุน

ทำเลที่ตั้ง ต.บ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ.ฮอด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อ.แม่สะเรียง
ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อ.แม่แจ่ม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ.อมก๋อย

ต.บ่อหลวง มีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ชุมชนบ้านขุนอยู่ในหมู่ที่ 3 ขยายตัวมาจากหมู่บ้าน
บ่อหลวงซึ่งเป็นหมู่บ้านแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจำเป็นต้องขยายอาณาเขต
ทำเลทำมาหากิน แหล่งเพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ และสถานที่เลี้ยงสัตว์

อายุ ของชุมชน 92 ปี มีชาวบ้านเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อปี พ.ศ. 2453 เพียง 10
ครอบครัวมีนายอินตาเป็นผู้ใหญ่บ้าน หลังจากนั้นชาวบ้านก็เริ่มทยอยกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุม
ชน บ้านขุนเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนถึงปัจจุบันมีทั้งหมด 162 ครอบครัว (นายน้อย สร้อยฟ้า ;
สัมภาษณ์ 11 เม.ย. 45)

ประชากร

เมื่อปี พ.ศ. 2545 จำนวน 712 คน จาก 162 ครอบครัว แบ่งเป็นเพศชาย 350 คน
เพศหญิง 362 คน

การขยายตัวของชุมชนบ้านขุนมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรจาก 10 ครอบครัว เมื่อ
ลูกหลานโตขึ้น แต่งงานแยกครอบครัวออกมา จึงทำให้ขนาดของชุมชนขยายพื้นที่ที่อยู่อาศัย
จากบริเวณหน้าวัดออกไปทางทิศตะวันออก เรียงรายกันเป็นแถวมีถนนตัดผ่านในหมู่บ้าน เพื่อ
ความสะดวกในการสัญจรไปมาระหว่างบ้านกับวัดบ้านขุน

พ.ศ. 2497 เริ่มมีถนนลาดยางจากอำเภอฮอด - แม่สะเรียง ตัดผ่านเข้ามาในเขต ต.บ่อหลวงทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ความเจริญแผ่ขยายเข้ามาสภาพหมู่บ้านก็เปลี่ยนแปลงไป ฝนตกน้อยลงเนื่องจากมีการตัดไม้ทำลายป่า แหล่งน้ำเริ่มขาดแคลน ในขณะที่ประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี

ลักษณะของชุมชน

เป็นสังคมเครือข่ายของเครือญาติเป็นชุมชนชนบทที่มีฐานะและความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน มีความผูกพันกันโดยเครือญาติ รักและสามัคคีกันฉันญาติมิตร รู้จักกันทั้งหมู่บ้าน เป็นสังคมที่มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ มีความเคารพต่อผู้อาวุโสมีความห่วงใยเอื้ออาทร เสียสละแบ่งปันซึ่งกันและกัน การปกครองกันโดยใช้กฎศีลธรรมและจารีตประเพณี โดยมีพระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่เป็นผู้ตัดสินคดีความแทนกฎหมาย แม้ปัจจุบันทางราชการเข้าไปมีบทบาท ด้านการปกครอง มีผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แล้วก็ตามสมาชิกในชุมชนบ้านขุนก็ยังนับถือทั้งกฎหมาย และจารีตประเพณีดั้งเดิมอยู่ โดยมีพระสงฆ์เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน หากผู้นำชุมชนมีปัญหา ก็จะเข้าไปปรึกษาหารือพระสงฆ์ในวัดบ้านขุนนั่นเอง เช่น เมื่อมีคนผิดต้องนำตัวมาตัดสินปรับตามกฎหมาย และให้ปรับตามจารีตประเพณีอีกครั้ง มีการปรับโทษจะปรับสูงสุดได้แค่ 72 แดบ (1 แดบ 40 บาท) การกระทำที่จะต้องปรับได้แก่การเลิกจ้างของคู่แข่งงาน การพุดให้คนอื่นเสียหาย หรือเรื่องอื่น ๆ ทุกเรื่องที่มีผู้เสียหาย เป็นต้น (สัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน เม.ย. 45)

สังคมและวัฒนธรรมประเพณี

ปัจจุบันชุมชนบ้านขุนมีความเป็นอยู่เหมือนกับคนเมืองทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายและสภาพบ้านเรือน ยกเว้น ภาษาคงใช้ภาษาลัวะอยู่ แต่คนส่วนใหญ่ก็สามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน บ้านเรือนที่เคยสร้างเตาไฟไว้ใช้กลางบ้าน เพื่อใช้เป็นเตาผิงในฤดูหนาวก็แยกห้องครัวออกมาใช้ร่วมกันและคำนึงถึงสุขอนามัยมากขึ้นความเจริญทางด้านเทคโนโลยีภายนอกเข้ามาสู่หมู่บ้าน จะเห็นได้จากเกือบทุกหลังคาเรือนมีโทรทัศน์ มีเครื่องรับสัญญาณจากดาวเทียม มีตู้เย็น มีรถมอเตอร์ไซค์ รถยนต์ ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ใช้ในครัวเรือน

ในช่วงฤดูว่างเว้นจากการทำนา หนุ่มสาวจะไปหาประสบการณ์หางานทำในเมืองเชียงใหม่ แต่พวกเขาจะไม่ลืมถิ่นฐานบ้านช่อง ญาติพี่น้องของตนเอง จะต้องกลับมาเมื่อมีเทศกาลสำคัญของชุมชน เช่น ประเพณีสลากภัตต์สงกรานต์ เข้าพรรษา ปอยหลวง ปีใหม่ หรือเมื่อมีคนใน

บ้านเจ็บป่วย เมื่อถึงเวลาแต่งงานจะกลับมาจัดพิธีที่บ้านเดิม เมื่อถึงฤดูทำนาทำสวนหนุ่มสาว จะกลับมาช่วยพ่อแม่ ทุกคนต่างรักษาจารีตประเพณีไว้

อาชีพ

เกษตรกรรมเป็นหลัก มีพื้นที่เพาะปลูกกว่า 10,000 ไร่ ปลูกพืชหมุนเวียนตลอดทั้งปี เช่น ช่วงเดือนมกราคม - พฤษภาคม ปลูกมะเขือเทศ พริก ถั่วลันเตา

ช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ปลูกมะเขือเทศรอบที่สอง และปลูกกะหล่ำปลี

ช่วงเดือนพฤษภาคม - ธันวาคม ปลูกข้าว ช่วงเดือนธันวาคม จะเป็นฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ไร่บริโภคตลอดปีการผลิตข้าวนั้นไว้สำหรับบริโภค ในครัวเรือนบางครั้งจะมีเหลือก็จะซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในชุมชน ส่วนพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ คือ มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ถั่วลันเตา พริก จะผลิตเพื่อส่งออกขายโดยมีนายทุนรับซื้อในชุมชนและส่งต่อไปขายยังโรงงาน หรือในจังหวัดใกล้เคียง จนถึงกรุงเทพฯ

อาชีพเหล่านี้ เกษตรกรในชุมชนบ้านขุน เริ่มจะยึดเป็นอาชีพอย่างจริงจังเมื่อประมาณ พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา เนื่องจากมีนายทุนเข้ามารับซื้อผลผลิต และแนะนำให้ปลูกพืชเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับตั้งจุดรับซื้ออยู่ในชุมชน ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งขายผลผลิตได้ง่าย ซึ่งแต่เดิมนั้นปลูกพืชผลไม้เพียงเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนเท่านั้น ต่อมาจึงเป็นอาชีพหลักที่ทำรายได้ และสร้างความมั่งคั่งให้แก่กันในชุมชน ทำให้มีเงินทุนเพื่อหมุนเวียน ซื้อปุ๋ย พืชพันธุ์ ขยายการเพาะปลูกได้เพิ่มมากขึ้น บางครอบครัวยังขาดแคลนเงินทุนที่จะขยายอาชีพทางการเกษตร ก็พึ่งนายทุนในเรื่องปุ๋ย พันธุ์พืช อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น ดังนั้นราคาพืชผลทางการเกษตรจึงขึ้นอยู่กับนายทุน เป็นผู้กำหนด จึงเป็นเรื่องยากที่ชาวบ้านจะมีเงินเหลือเก็บมากมาย มีพอเพียงที่จะเลี้ยงชีพใน ครอบครัวยังอย่างสมถะ ไม่ถึงกับอดอยาก

เพราะฉะนั้น ชาวบ้านกับนายทุนจึงจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อการค้ารังชีพให้อยู่รอด ชาวบ้านไม่มีนายทุนมารับซื้อผลผลิตก็ย่อมลำบากในเรื่องของตลาดที่จะขายผลผลิต ส่วนนายทุน หากไม่มีชาวบ้านเป็นผู้ผลิตออกมาก็ไม่เกิดการซื้อขายหรือเงินสะพัดได้

เศรษฐกิจ

ประชากรมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 48,000 - 60,000 บาทต่อปี รายได้จะขึ้นลงแล้วแต่ความขยันของสมาชิกในครอบครัว ขยันมากก็สามารถมีผลผลิตออกขายได้มาก ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ สภาพเศรษฐกิจโดยรวมของชาวบ้านเป็นแบบ

1. มีความพอเพียง และพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้สม่ำเสมอ
2. พึ่งพาอาศัยกัน เสียสละมีการแบ่งปันกัน
3. มีความเป็นอิสระ ปลอดแอกจากอบายมุขและหนี้สิน แต่ชาวบ้านบางส่วนยังไม่มี ความอิสระเพราะยังมีหนี้สิน

การศึกษา

การศึกษาของชาวบ้านในชุมชนบ้านขุนในปัจจุบัน ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่จบชั้นประถม 4 บางรายก็ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากไม่มีโรงเรียนในชุมชน ต้องเดินทางไปเรียนต่างถิ่นซึ่งห่างไกลจากชุมชน ส่วนอายุตั้งแต่ 30 - 54 จบระดับ ป.7 - ป.วท. และปวส. ผู้ที่จบปริญญาตรี จะอยู่ในกลุ่มอายุตั้งแต่ 22 - 29 ปี ปัจจุบันมีโรงเรียนอยู่ในชุมชน ตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ป.6 และมีระดับ ม.1-ม.3 อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้เยาวชนมีโอกาสได้เรียนหนังสือมากขึ้น และพ่อแม่จะส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนต่อระดับสูงในอำเภอ หรือในเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น

ศาสนา

ชุมชนบ้านขุนเป็นชาววะที่นับถือพุทธศาสนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ 100 เปอร์เซ็นต์ จะมีชาวกะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์เข้ามาบวชเรียนบ้างในบางปี เช่น สามเณรอุทัย นีเว อายุ 16 ปี การศึกษาจบม. 1 เป็นชาวกะเหรี่ยง มาจากอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เข้าร่วมโครงการอบรมและบวชสามเณรแก้วภาคฤดูร้อนที่วัดบ้านขุนเมื่อ พ.ศ. 2543 โดยการแนะนำของครูในโรงเรียนหลังจากที่ได้รับการอบรมหล่อหลอมจิตใจ จากการฝึกสมาธิ รักษาศีล ฝึกระเบียบวินัยจากพระอาจารย์ แล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา และมีความรัก เคารพศรัทธาพระอาจารย์ที่มีความเมตตาดูแลอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีของสังคม แนะนำให้รู้จักที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุดคือพระรัตนตรัย หลังจากนั้นจึงขออนุญาตพระอาจารย์บวชเรียนต่อที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดบ้านขุน มาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อ

เดิมชาววะมีความเชื่อเรื่องผี มีการฆ่าสัตว์เพื่อไหว้ผีบรรพบุรุษ แม้จะขัดต่อศีล ๕ ในข้อ ๑ คือห้ามฆ่าสัตว์ก็ตาม แต่ความเชื่อนั้นถูกปลูกฝังมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ผสมกลมกลืนมา

ระหว่าง ศาสนากับความเชื่อ แต่ในปัจจุบันความเชื่อนั้นเริ่มมีเหตุผลเข้ามาหักล้าง เมื่อคนมีการศึกษาและมีพระสงฆ์เข้ามาสอนศีลธรรม เน้นเรื่องศีล ๕ อย่างใกล้ชิด ชาวบ้านเริ่มเข้าใจโดยเฉพาะ คนรุ่นใหม่จะถอยห่างไกลความเชื่อเรื่องการฆ่าสัตว์ เพื่อไหว้ผีบรรพบุรุษ แต่หันมาสนใจ วิธีทำบุญ นั่งสมาธิ แฝ่อุทิศส่วนบุญให้ เป็นการแสดงความกตัญญู

เผ่าพันธุ์

ชาวลัวะ เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าหนึ่ง อยู่ร่วมกันด้วยความเสมอภาคมาตลอด เผ่าพันธุ์ จึงไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่ประการใดแม้จะมีชาวเขาเผ่าอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยในชุมชน เช่น ผู้ชายชาวลัวะมีการแต่งงานกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและเข้ามาเป็นสมาชิกอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันได้อย่างผาสุก

ประวัติความเป็นมาของวัดบ้านขุน

เริ่มมีวัดเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2470 โดยมีชาวบ้านช่วยกันสร้างบนพื้นที่ 4 ไร่ มีศาสนสมบัติภูมิไม้ 2 ชั้น 1 หลัง ชั้นบนเป็นพื้นที่สำหรับพระภิกษุสามเณรจำวัด ชั้นล่างเป็นที่รับแขกและที่ทำงานของพระสงฆ์ สามเณร มีวิหารไว้สำหรับประกอบพิธีกรรม และเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน เมื่อยามเข้าวัดตามเทศกาลต่าง ๆ

ปัจจุบันพระวิชาญ อิทธินาโค ได้หาทุนสร้างศาลาการเปรียญขนาดรองรับคนได้ 600 คน และสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น มีอาคารเรียนแบบชั้นเดียวยกพื้นสูงจากพื้นดิน 1 เมตร จำนวน 3 หลัง หลังละ 4 ห้องเรียนแบ่งเป็นห้องสมุดเพื่อค้นคว้า 1 หลัง และเป็นที่พักของ สามเณร 1 หลัง โดยได้รับการบริจาคที่ดินจำนวน 47 ไร่ จากครอบครัวของพระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบ้านขุน ซึ่งเป็นคนพื้นเพเดิมในชุมชนบ้านขุน ส่วนเงินทุนในการก่อสร้างอาคาร ได้รับการสนับสนุนจากญาติโยมวัดพระธรรมกายที่ไปปฏิบัติธรรมในสวนพนาวัฒน์ ห่างจากวัดบ้านขุน 4 กม.

พระวิชาญ ได้แจ้งข่าวบุญไปให้ช่วยกันรวบรวมปัจจัยเมื่อโยมเห็นว่ามีความจำเป็นและเห็นความตั้งใจในการทำงานของพระวิชาญ จึงได้ช่วยกันร่วมสมทบทุนเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง ส่วนแรงงานนั้นอาศัยชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ช่วยกันตั้งแต่ขั้นคอนกรีตสถานที่ก่อสร้าง ขุดดิน ปรับพื้นที่ ถึงขั้นการก่อสร้างจนสำเร็จ สามารถใช้งานได้ ส่วนที่กำลังก่อสร้างอยู่คือ หอฉัน และโรงครัว เพื่อเป็นสถานที่ฉันอาหารของพระภิกษุสามเณรที่อยู่ประจำและพระสงฆาธิการทั้งอำเภอที่เข้ามาประชุม เพราะวัดบ้านขุนเป็นที่ทำการของเจ้าคณะตำบล และพระวิชาญเป็น

เลขาเจ้าคณะตำบล เนื่องจากเป็นวัดตัวอย่างในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นที่สามารถจัดบวชสามเณร แก้วเป็นประจำทุก ๆ ปี จึงเป็นที่สนใจของพระวัดอื่นเข้ามาดูงาน และศึกษางานเป็นประจำ

พระจำพรรษาในวัด มักจะเป็นลูกหลานชาวบ้านในชุมชนหมุ่นเวียนกันมาบวช ส่วนใหญ่มักจะบวชไม่นานก็ลาสิกขาบทไปประกอบอาชีพ บางปีมีพระที่ชาวบ้านนิมนต์มาจากต่างถิ่น เพื่อให้มาจำพรรษาที่นี่ และให้การอบรมสั่งสอนชาวบ้าน เนื่องจากพระที่มามีมักจะมารูปเดียวการที่จะมาพัฒนาวัดให้วัดเจริญขึ้นกว่าเดิมนั้น ค่อนข้างลำบากเพราะท่านติดขัดในเรื่องของ เงินทุนที่จะใช้จ่ายในการบริหารงานวัด ประกอบกับฐานะของชาวบ้านค่อนข้างขัดสนปีจจ่าย 4 ไม่สามารถบริจาคปีจจ่ายจำนวนมากได้ เพียงได้แต่รักษาวัดให้ชาวบ้านอบอุ่นใจว่ามีพระอยู่ไม่ปล่อยให้วัดร้างเท่านั้นเอง จนกระทั่งพระวิชาญเข้ามาอยู่ที่นี้ท่านช่วยสร้างความเจริญให้กับวัดและชุมชนบ้านขุนได้มาก (ลุงน้อย สร้อยฟ้า ; สัมภาษณ์ 11 เม.ย.45)

2. วิเคราะห์ผู้ใส่รหัส (Encode) บริบทเชิงอำนาจของพระสงฆ์ในชุมชนบ้านขุน

2.1 ภูมิหลัง ของพระภิกษุ และสามเณร

พระวิชาญ อิทรินาโค เจ้าอาวาสวัดบ้านขุน อายุ 41 ปี ภูมิลำเนา จ. นครศรีธรรมราช บรรพชาเมื่อปี พ.ศ. 2532 การศึกษาทางโลกจบปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง การศึกษาทางธรรม จบนักธรรมเอก เมื่อ พ.ศ. 2534 ได้รับพระราชทานเสมอธรรมจักร สาขาส่งเสริมผู้ปฏิบัติธรรม จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. 2540 กำลังศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2532 – 2534 จำพรรษาที่วัดพระธรรมกาย หลังจากนั้นย้ายไปจำพรรษาที่วัดแม่สนาม ต.บ่อหลวง เมื่อปี พ.ศ.2535 และย้ายไปวัดกิ้วลุม และวัดบ้านขุน ซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน ได้รับนิมนต์จากชาวบ้านให้ไปรับตำแหน่งเจ้าอาวาสที่วัดบ้านขุนเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2538 จนถึงปัจจุบัน

อุดมการณ์ เป้าหมายชีวิตในการบวช เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ เพื่อนำหลักธรรมนั้นไปเผยแผ่อบรมสั่งสอนให้ประชาชนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เมื่อประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้น

พระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบ้านขุน อายุ 25 ปี ภูมิลำเนา หมู่บ้านขุน ต. บ่อหลวง อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ การศึกษา จบ ป. 6 จากโรงเรียนบ้านขุน บรรพชาเมื่อปี พ.ศ. 2540 ที่วัดบ่อพะแวน ตำบลเดียวกัน มาจำพรรษาที่วัดบ้านขุนได้ 5 พรรษา

อุดมการณ์ เป้าหมายชีวิตในการบวช ศรัทธาพระพุทธศาสนา บวชเพื่อศึกษา หลักธรรม คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเผยแผ่พุทธศาสนา ช่วยอบรมสอน ศิลธรรม ให้กับชาวบ้าน นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สามเณรสุริชัย คำหล้า อายุ 15 ปี ภูมิลำเนา อ. อมก๋อย จ. เชียงใหม่ การศึกษาจบ ม. 1
สามเณรอำย ธาดาสุกิริ อายุ 16 ปี ภูมิลำเนา ต. บ่อหลวง อ. สอด จ. เชียงใหม่ การศึกษาจบ ม. 1

สามเณรอุทัย นีเว อายุ 16 ปี ภูมิลำเนา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่ เติมนับถือศาสนา คริสต์ การศึกษาจบ ม. 1

สามเณรเจนร่า ปู่เจ อายุ 16 ปี ภูมิลำเนา ต. บ่อหลวง อ. สอด จ. เชียงใหม่ การศึกษาจบ ม. 1 บวชสามเณรแก้วที่วัดบ้านขุน และไปประจำที่วัดแม่ลาย ต. บ่อหลวง ห่างจากวัดบ้านขุนประมาณ 4 กม. เนื่องจากไม่มีพระจำพรรษาที่วัด ชาวบ้านมาขอนิมนต์พระจากวัดบ้านขุน จึงส่งสามเณรไปแทน

สามเณรทั้ง 4 รูป เข้าบวชสามเณรแก้วเมื่อปี พ.ศ. 2543 อุดมการณ์ และเป้าหมายของการบวช คือ ศรัทธาพระพุทธศาสนา และศรัทธาพระวิชาญ อิทรินาโค ซึ่งเป็นพระอาจารย์ มีเป้าหมายในการบวชเริ่มแรก ต้องการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม หลังจากได้บวช หล่อหลอมจิตใจ จากพระวิชาญ ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ แล้ว สามเณรทั้ง 4 รูป มีเป้าหมายบวชพระต่อ เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา อบรมสั่งสอนศีลธรรมให้กับชาวบ้าน และหมู่ญาติ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

2.2 ฐานะและอำนาจ

เนื่องจากความเป็นพระภิกษุ ของพระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว จึงเป็นที่เคารพกราบไหว้ของชาวบ้าน และมีอำนาจทางศีลธรรมเหนือกว่า คือ สิต 227 ข้อที่รักษาอย่างเคร่งครัด อยู่ในฐานะเป็นผู้นำที่ชาวบ้านเชื่อถือและไว้วางใจที่สุด และยังเป็นครูสอนศีลธรรม สอนวิธีฝึกสมาธิให้กับเยาวชนและชาวบ้านอีกด้วย ทั้งยังเป็นที่พักพิงที่ปรึกษาในเรื่องการงานและครอบครัว เช่น เมื่อมีชาวบ้าน 2 ฝ่ายเกิดความขัดแย้งกัน ไม่สามารถตกลงกันได้มักจะไปปรึกษาพระในวัด ท่านจะรับฟังความ 2 ฝ่าย วางตัวเป็นกลางและช่วยประนีประนอม คอยชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตให้อีกด้วย

สามเณรทั้ง 4 รูป ในฐานะเป็นตัวแทนของพระวิชาญ อิทรินาโค เป็นสามเณรที่ได้รับการฝึกฝน อบรมมาอย่างดี เคร่งครัดในศีล และระเบียบวินัย จึงเป็นที่ยอมรับ เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้าน

2.3 บทบาทในการใส่รหัสของพระสงฆ์ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2.3.1 จุดประสงค์ของการใส่รหัส

พระวิชาญ อธิธนาโค เพื่อนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ให้ชาวบ้านเข้าใจ และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ปรารถนาให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี มีสุขภาพกายและใจดี สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ พึ่งพาตัวเองได้ เอาตัวรอดได้ทั้งด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจดี เพราะไม่สูญเสียเงินไปกับอบายมุข มีกินมีใช้พอเพียง สภาพจิตใจ และสภาพแวดล้อมที่ดี หากแต่ละครอบครัวช่วยกันอบรมลูกหลานดี สังคมจะมีบุคคลากรดี ๆ เพิ่มขึ้น ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนดีให้กับสังคมได้เป็นอย่างดี จึงได้พยายามปลูกฝังศีลธรรมให้ชาวบ้าน ถือศีล ๕ จะเป็นตัววัดคุณค่าของความเป็นคนว่าดีหรือไม่ดี เมื่อเขามีศีล ก็อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ส่วนการเอาตัวรอดในเรื่องของการเกิดมาเป็นมนุษย์ในชาตินี้ พระวิชาญ สอนเรื่องบุญบาปนั้นมันมีจริงทำดีมีแต่ได้ทำดีมาก ๆ เมื่อตายไปแล้วก็ไปสวรรค์ ทำความชั่วก็ไปตกนรกทรมาน ตัวอย่างเช่น คนที่ดื่มเหล้า ตายไปแล้วก็ตกนรก เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ทำไมต้องตามใจตัวเองในชาตินี้ ไปเคี้ยวร้อนทรมานเมื่อตายไปแล้ว ชาวบ้านขุนเชื่อเรื่องบุญ บาปมาก และพระวิชาญได้สอนวิธีฝึกสมาธิ สอนให้แผ่เมตตาอธิษฐานจิตให้เป็น ชาวบ้านปฏิบัติตามได้ เมื่อชาวบ้านปฏิบัติธรรมมาก ๆ เขาย่อมรู้จักตัวเอง รู้จักให้อภัยคนอื่น มีความเมตตาต่อกัน จะสังเกตเห็นว่าชาวบ้านขุนไม่ค่อยมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันให้เห็น หรือได้ยินได้ฟัง ตั้งแต่พระวิชาญเข้ามาจำพรรษาที่วัดบ้านขุน

พระจันทร์แก้ว มีจุดประสงค์อยากช่วยงานพระพุทธศาสนา ช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้กับเยาวชนและชาวบ้าน อยากให้ชาวบ้านมีเหตุผลในด้านความเชื่อมีความเป็นอยู่ที่ดี อยากให้ความเจริญเข้ามาในหมู่บ้านทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

กลุ่มสามเณร 4 รูป จุดประสงค์ในการบวชเพื่อเรียนธรรมะ และรับการฝึกฝนอบรมตนเอง จากพระอาจารย์อยากเป็นคนดีของสังคมไม่ทำความเคี้ยวร้อนให้ตัวเอง และครอบครัวจะนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำญาติพี่น้อง อยากให้ชาวบ้านขุนทุกคนเป็นคนดีรักษาศีล ๕ ให้ครบทุกข้อส่วนสามเณร ที่มาจากครอบครัวคริสต์ จุดประสงค์ที่เข้ามาบวชคืออยากเรียน และรับการฝึกอบรมจากพระอาจารย์เพราะศรัทธาพระชอบใ้บาตรรู้สึกว่พระสอนดีและสอนชาวบ้านให้รักษาศีล นั่งสมาธิทำให้เขาเป็นคนดีและสามเณรจะนำสิ่งที่พระอาจารย์สอน ไปแนะนำชาวบ้านให้เขาเลิกอบายมุข เพราะจะทำให้ครอบครัวมีความสุขและมีฐานะดีขึ้น ไม่ต้องเสียเงินซื้อเหล้า ไม่ทะเลาะกันเอง

2.3.2 ทักษะติดต่อสื่อสาร และผู้รับสาร

ทักษะติดต่อสื่อสาร

พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว กล่าวว่า สื่อมีความจำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับชาวบ้านได้ทั่วถึง และรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว รู้ทันสถานการณ์โลก โดยแบ่งประเภทของสื่อไว้ดังนี้

- สื่อบุคคล
- สื่อประเพณี
- สื่อเฉพาะกิจ
- สื่อมวลชน

สื่อที่พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว ให้ความสำคัญ และใช้มาก คือสื่อบุคคล สื่อประเพณี และสื่อเฉพาะกิจ ส่วนสื่อมวลชนนั้นให้ความสำคัญน้อย เพราะบางสื่อ นำความเสื่อมเสียทาง วัฒนธรรม เข้ามาให้เยาวชนทำตามแบบที่ไม่ถูกต้อง ผู้บริโภคสื่อต้องรู้จักแยกแยะและเลือกรับสื่อได้ แต่ก็ยอมรับสื่อมวลชนบางส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้าน เช่น พจนานุกรมเกี่ยวกับ การเกษตร วิทยาศาสตร์ สุขภาพ ธรรมะ สารคดี เป็นต้น

กลุ่มสามเณร กล่าวว่าสื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน มีความสำคัญ เพราะทำให้เห็นเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้รู้เรื่องทันเหตุการณ์บ้านเมือง เช่น ในการเรียนหนังสือของสามเณรจำเป็นต้องใช้ เครื่องกระจายเสียง ไมโครโฟน เครื่องฉายแผ่นใส เครื่องเล่นวีดีโอเทป เครื่องเล่นเทป คลาสเซ็ท บอร์ดข่าวสาร นิตยสาร ที่จำเป็นและเหมาะสมกับสามเณร ส่วนวิทยุ ทีวี นั้นไม่ค่อยเหมาะสมกับ ภาวะความเป็นสามเณร

การเลือกใช้สื่อ

ในการสื่อสารของพระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว ใช้สื่อประเภทดังต่อไปนี้

1. สื่อบุคคล ในการสื่อสารส่วนใหญ่ เพราะต้องเข้าหาชาวบ้านทุกหลังคาเรือน ไปเยี่ยมเยียนถามข่าวคราวถึงความเป็นอยู่ และการทำไร่นาของชาวบ้าน เช่น การเยี่ยมบ้านกัลยาณมิตร นอกจากไปนำสวดมนต์ ทำวัตรเย็น และนั่งสมาธิ เพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกายภายในตัวแล้ว ยังให้คำปรึกษาเรื่องการประกอบอาชีพ อบรมสั่งสอนเด็ก ๆ จนถึงผู้ใหญ่มานั่งฟังธรรมพร้อมๆ กัน ถามปัญหาเกี่ยวกับพระอย่างใกล้ชิด เช่นผู้ใหญ่บ้านมีปัญหาเรื่องการพัฒนาหมู่บ้านจะปรึกษาพระ ชาวบ้านมีปัญหาเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เป็นหนี้สิน พระวิชาญก็ต้องคอยให้คำแนะนำและหาวิธีการช่วยเหลือ

2. สื่อประเพณี พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว กล่าวว่าประเพณีที่นี้สื่อกันได้ดี เช่น ประเพณีสงกรานต์มีการสาดน้ำกันทั้งหมู่บ้านอย่างสนุกสนานทั้งเด็กและผู้ใหญ่ มีการรดน้ำดำหัว ผู้ใหญ่ สรงน้ำพระ เพื่อเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่ของไทย ชาวบ้านจะทำขนมปาด ทำจากแป้งข้าวเหนียวควนใส่น้ำตาลอ้อย ผสมกะทิ คล้ายกับขนมเปียกปูน ตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมพอประมาณ นำไปแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน ขนมปาด และข้าวเกรียบ จะเป็นสัญลักษณ์ของประเพณีสงกรานต์ด้วย เมื่อถึงเทศกาลนี้ชาวบ้านจะนำไปถวายพระที่วัดแทบทุกบ้าน ประเพณีเข้าพรรษา เป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่า จะต้องเข้าวัดเพื่อรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เข้มงวดกว่าเวลาปกติ ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัด หุุดจากการไปทำสวน ทำไร่กัน มีโอกาสได้มาพบปะสนทนา ถามข่าวคราวกันใครไปทำงานในเมืองหรือต่างถิ่น พอถึงเทศกาลต้องมากันทั้งหมู่บ้านพบกันที่วัด ทำให้ชาวบ้านรู้ความเคลื่อนไหวของแต่ละครอบครัว

กลุ่มสามเณร 4 รูป กล่าวว่า ประเพณีเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความผูกพันกันตลอด เช่นใน 1 ปี มีประเพณีหลายอย่าง ชาวบ้านต้องเข้าวัด ตั้งแต่เทศกาลปีใหม่ สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา เมื่อชาวบ้านเข้าวัดนอกจากมาทำบุญแล้วยังได้ฟังธรรมจากพระอาจารย์ ถ้าไม่มีประเพณีบางคนอาจจะไม่ค่อยมีโอกาสได้ฟังธรรม เป็นต้น

3. สื่อเฉพาะกิจ พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว กล่าวว่า จำเป็นต้องใช้สื่อเฉพาะกิจเข้ามาช่วยให้เกิดกำลังใจอยากมีส่วนร่วมในครั้งต่อไป หนังสือนิตยสารจะเลือกสรรมาให้เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน เช่น นิตยสารการเกษตร สุขภาพ ใกล้เคียง สาระคดี ธรรมะ วิทยาศาสตร์

กลุ่มสามเณร 4 รูป กล่าวว่า สื่อเฉพาะกิจที่ใช้ในการเรียน เช่น เครื่องฉายแผ่นใส เวลาพระอาจารย์สอนหนังสือ ภาพถ่ายเพื่อจัดบอร์ด เครื่องเล่นเทป เครื่องกระจายเสียง การ์ตูนชาคนิตยสารสาระคดี นิตยสารวิทยาศาสตร์ การ์ตูนภาษาอังกฤษ เพื่อประกอบการเรียนภาษาให้เข้าใจ

ข.ทัศนคติต่อผู้รับสาร

ผู้รับสารในที่นี้ หมายถึงชาวบ้านในชุมชนบ้านขุน พระวิชาญ และพระจันทร์แก้วมีทัศนคติต่อผู้รับสารดังนี้

1. ก่อนข้างเปิดกว้างในการเปิดรับสาร ผู้รับสาร มีโอกาสในการรับจากหลายช่องทาง เช่น สื่อมวลชน มาจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ สื่อประเพณี สื่อบุคคล ตลอดจนสื่อเฉพาะกิจ

2. ก่อนข้างมีเหตุผลในบางเรื่อง มีความเป็นตัวของตัวเอง คือรู้จักคิดตามเหตุผล เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเหมาะสมจึงปฏิบัติตาม หากไม่เหมาะสมเขาจะไม่เชื่อตาม

3. รู้จักเลือกรับ ผู้รับสารบางส่วนรู้จักพิจารณาไตร่ตรอง แยกแยะสารเป็น และรู้จักเลือกรับในส่วนที่จำเป็น และเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง

กลุ่มสามเณร มีทัศนคติในเชิงคาดหวังต่อผู้รับสารดังนี้

1. ไม่ควรเชื่อตามกัน เช่น เมื่อมีคนอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ที่กำลังเป็นข่าวดัง และมาเล่าให้ญาติ พี่ น้อง ฟัง ผู้ฟังไม่ควรเชื่อตามข่าวทั้งหมด เพราะข่าวนั้นอาจจะไม่เป็นความจริงทั้งหมดก็ได้

2. วางใจเป็นกลาง คือเมื่อรับสารแล้วก็ไม่ปฏิเสธหรือรับทั้งหมด ต้องคิดให้สมเหตุสมผล แล้วจึงหาข้อสรุปให้กับตัวเอง

จากการคาดหวังของสามเณรอาจจะหมายความว่า เณรยังไม่รู้จักชาวบ้านดีพอที่จะตัดสินใจได้ จึงทำได้แค่ให้สัมภาษณ์ในเชิงคาดหวัง

ค. ทัศนคติต่อสาร

สาร แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. สารที่พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว คัดเลือกมาส่งให้ชาวบ้านจะเป็นสารที่มีเนื้อหาสาระ ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านโดยตรง เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี ก็จะนำมาเทศน์สอนให้กับชาวบ้าน

2. สารที่มาจากสื่อมวลชน เช่น ทวี วิทย์ หนังสือพิมพ์บางเรื่องก็ไม่จำเป็น เช่น หนังสือพิมพ์ ข่าวบางข่าวมีเรื่องที่เป็นจริงน้อย เท็จมาก เพราะฉะนั้นเวลาอ่านก็ต้องพิจารณา ไตร่ตรองอีกชั้น คนอ่านต้องรู้จักสังเกต รู้จักวิเคราะห์ข่าวนั้นด้วย รายการทีวีต้องเลือกดูว่าเขาให้ สารอะไร ถ้าไม่เกี่ยวข้องกับตัวเองก็ไม่น่าสนใจ ต้องรู้จักเลือกรับเป็น

ทัศนะของพระภิกษุและสามเณร เกี่ยวกับการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยพระพุทธศาสนา

ก่อนที่จะวิเคราะห์เรื่องสาร มีประเด็นเรื่องการสร้างชุมชนเข้มแข็งด้วยพระพุทธศาสนา ดังนี้

กลุ่มพระภิกษุและสามเณร มีความคิดเห็นว่า เมื่อทุกคนมีศีลธรรม รักษาศีล ๕ ทุกครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัย 4 พอเพียง ฟังตนเองได้และให้ความสำคัญกับส่วนรวมมาก ๆ ชุมชนก็จะเข้มแข็งทำให้เจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป พระวิชาญ เห็นว่าชุมชน จะเข้มแข็งได้นั้นต้องเริ่มต้นพัฒนาที่คนในชุมชนก่อน เมื่อจับจุดได้ถูกก็ประสบผลสำเร็จได้ ถ้าเราจับจุดไม่ถูกมันทำให้เสียเวลาเสียบุคลากร และงบประมาณของแผ่นดินไปโดยเปล่าประโยชน์ โดยให้ความสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

ก. ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย ในความหมายของพระ คือ “ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่” ไม่ทะเยอทะยานตามผู้อื่นจนฟุ่มเฟือย หากเราพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่มีแค่ไหนควรใช้ให้เป็น จัดสรรสิ่งที่มียูใช้ให้พอเพียง จะไม่เดือดร้อนไม่มีหนี้สิน เป็นตัวของตัวเอง เราจะเป็นอย่างไร ให้พึงพอใจในสถานภาพของตนเอง มีความภาคภูมิใจ ไม่แข่งขันกับผู้อื่นในเรื่องที่ไม่จำเป็น เช่น ชาวบ้านเป็นชาวลัวะ พอเข้าเมืองวางตัวเป็นชาวกอง แต่ก็ยังมีความเป็นชาวลัวะอยู่

ข. ประเด็นในการพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ พระให้ความหมายไว้ว่า “เมตตา เป็นเครื่องกำจุนโลก” เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน อยู่ที่ว่าจะพึ่งพากันในด้านใด เช่น ชาวบ้านขุนอยู่กันเป็นเครือญาติ พึ่งพาอาศัยกันในเรื่องกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ช่วยกันทำไร่ ทำสวน งานบวชนาค งานแต่งงาน หรืองานบุญต่าง ๆ มักจะช่วยกันทั้งกำลังกาย และกำลังทรัพย์ ถือว่าเป็นการทำบุญให้ทานมิได้ขาด เมื่อสมาชิกในบ้านเจ็บป่วย เพื่อนบ้านจะหมุนเวียนกันไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจกัน หากจำเป็นต้องส่งโรงพยาบาล บ้านใดมีรถยนต์ เขาจะรู้หน้าของตนเอง ช่วยนำคนป่วยไปส่งให้ ไม่ต้องรอให้เพื่อนบ้านที่กำลังเดือดร้อนร้องขอความช่วยเหลือ เพราะแต่ละคนรู้หน้าที่ของตนเองและพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น ตามหลักธรรมในเรื่องของ ทิศ ๖

ค. ประเด็นความมีอิสระ ในความหมายของพระสงฆ์ คือ “การปลดแอกจากอบายมุข โดยให้นำหนักในเรื่องของสุรา ยาเสพติด เล่นการพนัน การเที่ยวตามสถานเริงรมณ์ คบมิตรชั่ว และไม่เกียจคร้าน ตามลำดับ หากชาวบ้านปลดแอกจากสิ่งเหล่านี้ได้ทำให้มีคามเป็นอิสระทางเศรษฐกิจในครอบครัวได้ เพราะไม่มีหนี้สิน ไม่เดือดร้อนขัดสนในเรื่องของปัจจัย 4 เพื่อเลี้ยงชีพ ทำไร่ ทำสวนให้มีตลาดรองรับ มีอิสระในการขายได้ราคาดี ในเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวันถือว่า “ตนเป็นที่พึ่งของตนเอง” เพราะการกระทำของแต่ละคนคือ กฎแห่งกรรมในชีวิตของแต่ละคน เช่น ชาวบ้านขยันทำมาหากินด้วยความสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ทำบุญให้ทานอยู่เป็นเนืองนิตย์ยอมทำให้เขาร่ำรวย เมื่อละโลก จะมีสุขคติเป็นที่ไป

ง. ประเด็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ในความหมายของพระสงฆ์ คือ “การรวมตัวของกัลยาณมิตรเป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม” คำว่า “กัลยาณมิตร” หมายถึง คนที่คอยชี้แนะ ชักชวนให้ทำความดี ไม่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม เช่น บ้านกัลยาณมิตร ที่ชาวบ้านติดป้ายไว้ว่าเป็นสัญลักษณ์ให้รู้ว่า บ้านนั้นเป็นศูนย์รวมของหมู่ญาติ และเพื่อนบ้านได้มาสมาคม นั่งสมาธิ ฟังธรรมจากพระอาจารย์ หรือสามเณรร่วมกัน

กลยุทธ์เพื่อถ่ายทอดทัศนคติชุมชนเข้มแข็งทั้ง 5 ประการ

พระวิชาญ อธิธนาโค กล่าวว่า

1. เน้นพิธีกรรมเป็นหลัก เพื่อให้มีกิจกรรม และดึงดูดให้คนมารวมตัวกัน จัดพิธีกรรมให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมปีใหม่จะเน้นแม่บ้าน แต่ทุกคนในครอบครัวก็มีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วงเข้าพรรษา เป็นของผู้ชายหรือพ่อบ้าน จะต้องเข้าวัดไปรักษาศีล มีพิธีกรรมการประกาศ “ เลิกอบายมุข ” บางคนพิจารณาเลิกตลอดชีวิต บางคนเลิกช่วงเข้าพรรษา เป็นต้น กิจกรรมวันเด็ก จัดให้เด็ก ๆ แต่ผู้ใหญ่ก็เข้ามามีส่วนร่วมมาชื่นชมลูกหลานของตัวเอง กิจกรรมของวัยรุ่นชาย จัดอบรมและบวชสามเณรแก้วภาคฤดูร้อน เพื่อขัดเกลาจิตใจเยาวชนศึกษาธรรมะ ให้นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันนอกเหนือจากที่ทางโรงเรียนไม่มีการสอนให้

ผลที่ได้จากกิจกรรมนี้คือ เด็กวัยรุ่นที่เคยติดยาเข้ามาบวชและสามารถเลิกได้ ทำให้เขาเอาชนะใจตัวเองได้ไม่หันไปเสพยาต่อ ส่วนคนที่ยังไม่เคยทดลอง มักจะเห็นโทษไม่คิดอยากลอง เพราะมีตัวอย่างให้เห็น

2. ในแต่ละหัวข้อธรรมที่นำมาสอนนั้นต้องตอกย้ำบ่อย ๆ พุคจนจำได้แม่นยำ บางเรื่องอย่าคิดว่าเขาจะเข้าใจได้ทันที ต้องอาศัยเวลา เช่น เรื่องการเลิกอบายมุข ถ้าพูดครั้งเดียว เขาเลิกไม่ได้จากประสบการณ์ที่พระวิชาญเทศน์สอนมาจะพูดเรื่องโทษของอบายมุขมากที่สุดกับเรื่องศีล ๕

พระจันทร์แก้ว กล่าวว่า การเทศน์ในแต่ละเรื่อง ต้องสอนซ้ำหลายครั้ง เพราะชาวบ้านต้องจำ และนำไปปฏิบัติให้ต่อเนื่อง เช่น เรื่องเลิกอบายมุขต้องมีการกระตุ้นตอกย้ำ เป้าหมายในการเลิกเป็นระยะ ๆ

3. สร้างสารที่ใช้ภาษาง่าย ๆ ถ้าให้เนื้อหาธรรมะมาก ๆ เขาจะไม่ค่อยจำ ต้องนำธรรมะมาปรับโดยใช้ภาษาง่าย ๆ อธิบายให้ชัดเจนแล้วปฏิบัติตามได้ บางครั้งพระภิกษุสามเณรเองก็ต้องทำเป็นแบบอย่าง

เนื้อหา เป็นเรื่องใกล้ตัว ฟังแล้วเข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น สอนเรื่องศีล ๕ จะเน้นที่ละข้อให้ปฏิบัติได้จริงแล้วค่อยขยายเป็นหลายข้อ ถ้าข้อไหนยังปฏิบัติไม่ได้ จะกลับมาทบทวนใหม่ หาสาเหตุว่าเพราะอะไรจึงปฏิบัติไม่ได้

เรื่องศีล ๕ จะย้ำให้เขาเห็นความสำคัญและปฏิบัติให้ได้ทุกข้อ โดยเฉพาะข้อที่ปฏิบัติได้ยาก อย่างข้อ ๑ เว้นจากการฆ่าสัตว์ และข้อ ๕ ต้องมีการติดตาม คอยให้กำลังใจในการเลิกเหล้า เรื่องอบายมุขนั้นจะให้น้ำหนักที่สุรามาก เพราะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านทั่วไปดื่มกันเป็นปกติ ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย แต่พอรู้ว่ามันผิดศีลธรรมเขาจะเลิกได้

เรื่อง ทิส ๖ นั้นเหมาะกับสังคมที่นี้มาก เพราะมีพื้นฐานความเคารพ ความกตัญญูสูงอยู่แล้ว ความซื่อสัตย์ผสมผสานกับความเชื่อเรื่องบุญบาป เพียงแต่เป็นการทบทวนให้

เรื่อง อคติ ๔ เป็นเรื่องของการปกครอง ความไม่ลำเอียง พระวิชาญจะปฏิบัติให้เขาเห็นเป็นแบบอย่าง ในการบริหารงานในวัด ปฏิบัติต่อพระและสามเณรในวัดอย่างเสมอภาค แม้กระทั่งกับชาวบ้านเองก็ให้ความเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งชาวบ้านสังเกตอยู่ตลอด จะยกตัวอย่างบางครอบครัวและชื่นชมเมื่อเห็นว่าเขาปฏิบัติเช่นนี้อยู่แล้ว

กลุ่มสามเณร มีทัศนคติต่อสารคล้ายคลึงกับพระภิกษุ แต่มีการพูดเพิ่มเติมในเรื่องนรกสวรรค์ เช่นศีลข้อ ๕ จะเล่าให้ชาวบ้านฟังว่า ถ้าใครผิดศีลข้อ ๕ ตายไปแล้วก็ตกนรกทรมาน ชาวบ้านเข้าใจเพราะเขาฝึกสมาธิอยู่แล้ว สามเณรมีความเห็นโดยสรุปว่า

1.1 สารที่ส่งมาต้องมีการคัดเลือกให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับ

1.2 สารต้องมีเนื้อหาตรงความต้องการและสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของผู้รับ

4. คอยติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะสอนอะไรไป แนะนำทำงานโครงการใด ก็ต้องคอยติดตามให้ต่อเนื่องอยู่เสมอ คอยกระตุ้นให้กำลังใจ ทั้งชมและเชียร์ ตั้งเป้าหมายให้อยู่ในข่ายที่เขาไปได้ถึง แล้วจะภาคภูมิใจ

5. ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเหนี่ยวโยงและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีกลุ่มคอยตรวจสอบความประพฤติ เช่น คนที่เลิกสูราได้ จะมีชุดที่ปักกระเป๋าสีขาวว่า “กลุ่มรักศีลธรรม” เพื่อเตือนสติคนที่รับเสื้อไปแล้วต้องเลิกจริง ๆ เพราะมีเสื้อเป็นสัญลักษณ์ เมื่อนำเสื้อตัวนี้ไปใส่ตามหมู่บ้านก็เป็นที่ยกย่องว่าคนนี้เลิกอบายมุขแล้ว ถ้าไปเที่ยว ดื่มสุรา เล่นการพนัน ให้คนอื่นเห็นเขาจะต่อว่าตัวเอง หรือการติดป้ายบ้านกัลยาณมิตรไว้หน้าบ้านเพื่อประกาศให้รู้ว่าบ้านนี้เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน มาสมาคม นั่งสมาธิ ร่วมกัน เพราะฉะนั้นถือว่าเรื่องนี้เป็นสัจจะของเขาเอง ต้องซื่อสัตย์ต่อตัวเองหากโกหกตัวเองได้ แต่ชาวบ้านเขาเห็นมีคณะกรรมการทั้งหมู่บ้าน บางครั้งชาวบ้านอาวุโสสามารถนำตนเองได้ ในชุมชนบ้านขุนมี 162 ครอบครัว ติดป้าย “บ้านกัลยาณมิตร” 83 หลังคาเรือน

ส่วนที่ไม่ได้ติดป้ายไว้นั้น คืออยู่ใกล้กัน และบางบ้านเล็กเกินไป ไม่เอื้อต่อการมานั่งรวมกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปได้ ส่วนบ้านที่ติดป้ายนั้นสามารถรองรับได้ตั้งแต่ 10 – 40 คน มีการหมุนเวียนกันไปจนครบทุกหลังที่มีป้ายบ้านกัลยาณมิตร เพราะฉะนั้นช่วงเข้าพรรษา ชาวบ้านจะสมาคม นั่งสมาธิร่วมกันตลอดต่อเนื่อง ทำให้จิตใจของคนในชุมชนเกาะเกี่ยวอยู่กับศีลธรรม จึงทำให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนสงบ อุ่น ร่มเย็น

เรื่องยาเสพติด ที่นี้ถือว่าร้ายแรง ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรม คนที่ทำเขาอย่ารู้ตัวเอง หากทางราชการจับได้ เขาต้องถูกลงโทษและอับอายมาก

เรื่องการพนัน ที่นี้ไม่มีตั้งแต่เข้ามาอยู่ยังไม่เคยเห็นประเภทมั่วสุ่มกับการพนัน ส่วนเรื่องเล่นหวยนั้นพอมีบ้างไม่กี่คนแต่ไม่ถึงกับเล่นเป็นอาชีพซื้อกันนิดหน่อยเสี่ยงโชคบางครั้ง

การเที่ยวกลางคืนการคบมิตรชั่วนั้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยในหมู่บ้าน เพราะไม่มี สถานมั่วสุมสถานเริงรมย์ต่าง ๆ

บอρχ่าวสารที่จัดไว้ที่วัด เป็นภาพกิจกรรมที่ทำร่วมกัน จะมีกลุ่มหนุ่มสาวมาช่วยกัน จัดบอร์ดเมื่อชาวบ้านเห็นภาพที่ตัวเองได้ทำกิจกรรมส่วนรวม ทำให้มีกำลังใจ คนที่พบเห็นภาพถ่าย นั้นจะเกิดการมีส่วนร่วม วิดีโอจะถ่ายไว้เมื่อมีโอกาสนำมาฉายให้ชมพร้อม ๆ กัน เพราะฉะนั้นเวลา ถ่ายภาพจะให้ช่างภาพเก็บภาพชาวบ้านให้ทั่วถึง เป็นจิตวิทยาย่างหนึ่ง ที่ทำอะไรไปมีคนรู้คนเห็น ทำให้ต้องคอยระวัง

การใส่รหัสของพระสงฆ์ เพื่อให้ความหมายของคำ

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างผู้ใส่รหัสและผู้ถอดรหัส จึงได้ ศึกษาวาทกรรมทางพุทธศาสนาที่ให้แก่ชาวบ้าน ได้พบประเด็นต่างๆ ดังนี้

ก. “ความพอใจในสิ่งที่คนมีอยู่” พระวิชาญสอนชาวบ้านในเรื่องเศรษฐกิจ ให้รู้จักจัดสรร เงินทองให้พอใช้ในการเลี้ยงชีวิต

ข. “เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก” “ทิส ๖” , “บุญกุศล” พระวิชาญสอนชาวบ้านว่า หากสังคมใดมีการแบ่งปัน สังคมนั้นจะอยู่กันอย่างอบอุ่น เพราะเรามีการแบ่งปันเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เมื่อเป็นผู้ให้ย่อมได้รับตอบ ให้อย่างตลอดต่อเนื่องย่อมได้รับอย่างต่อเนื่อง จะไม่ขัดสน เช่น ชาวบ้านมีการแบ่งปันแรงงานทำไร่ ทำสวน เมื่อมีงานพิเศษจะช่วยกันเตรียมสถานที่ อาหาร ให้ หยิบยืมสิ่งของโดยไม่ต้องเสียเงินซื้อ เมื่อยามพ่อ แม่ชรา ลูกช่วยกันดูแลให้อบอุ่น ผลบุญนั้นจะ ตอบสนองเราเมื่อยามแก่เช่นกัน

ค. “การปลดแอกจากอบายมุข ๖” พระวิชาญกล่าวว่า อบายมุข ๖ คือ ไม่ดื่มสุรา เล่น การพนัน เที่ยวกลางคืน เที่ยวคูดมหรสพ คบมิตรชั่ว เกียจคร้าน ในการอบรมสั่งสอนชาวบ้านนั้นจะ เน้นที่เหล่า ยาเสพติด เป็นเรื่องหลัก ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในชุมชน หากสิ่งเหล่านี้เข้ามาได้ความ เสื่อมจะตามเข้ามา ความอ่อนแอของชุมชนเกิดขึ้นทันที จึงได้ปรึกษากับชาวบ้านให้ช่วยกันกำหนด เขตปลอดอบายมุข เพื่ออนาคตของลูกหลาน หากชุมชนชนบ้านขุนปลดอบายมุขได้ ชาวบ้านทุกคนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม เพราะชุมชนสงบ ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ถ้าทำได้เศรษฐกิจใน ครอบครัวยุคจะดีตามมาด้วย ที่สำคัญโทษของสุรานั้นมีมาก ผิดทั้งกฎหมาย และผิดศีลธรรม ดกนรก ทั้งชาตินี้และชาติหน้าตายไปแล้วยังได้รับความทรมาน

ง. “การรวมตัวของกัลยาณมิตร เป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม” พระวิชาญ กล่าวว่า กัลยาณมิตร คือมิตรที่ดี คอยชักชวนทำในสิ่งที่ไม่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม เช่นไม่ชักชวนดื่มเหล้า เล่นการพนัน ทั้งยังคอยห้ามปรามเมื่อเพื่อนกระทำความผิด การเข้าไปจำพรรษาที่วัดบ้านขุนนั้น พระวิชาญ

เห็นว่าเรื่องสำคัญที่จะสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม คือการเปิดบ้านกัลยาณมิตร เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฝึกอบรมจิตใจ เมื่อสมาชิกในครอบครัวจิตใจสงบ ทำให้เข้าใจกันเห็นอกเห็นใจกัน ความอบอุ่นเกิดขึ้น และเกิดความผูกพันกับเพื่อนบ้าน หมู่ญาติที่เข้ามาร่วมสวดมนต์ด้วยกันที่บ้านกัลยาณมิตร เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนทุกครอบครัวเข้าใจและให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ ชุมชนบ้านกัลยาณมิตรมีส่วนทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันได้เร็ว การสื่อสารบุคคลมีผลต่อการเข้าใจที่นำไปสู่การปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุป การใส่รหัสของพระภิกษุสามเณรเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านขุนที่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ มีดังนี้

- 1) ด้านธรรมะ ชุมชนนี้เป็นเขตปลอดคอบายมุขชัดเจน ชาวบ้านรักษาศีล ๕ ได้มาก เพราะเป็นชุมชน “บ้านกัลยาณมิตร” และเริ่มมีความเชื่อเรื่องที่มีมาแต่ดั้งเดิม
- 2) ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม ชาวบ้านมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ให้ความร่วมมือ และเห็นความสำคัญของกิจกรรมส่วนรวม มีความสามัคคีกันดี
- 3) ด้านเศรษฐกิจ ช่วยเหลือพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน ช่วยเหลือแบ่งปันกัน
- 4) ด้านสาธารณสุข ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ถูกสุขอนามัยดีขึ้น เช่น มีส้มตำทุกครอบครัว
- 5) การปกครอง พึ่งพาตนเองได้ โดยมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ดูแลซึ่งกันและกัน
- 6) ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี
- 7) ได้รับความเปลี่ยนแปลงได้เร็ว
- 8) มีเป้าหมายทางศีลธรรมควบคู่กับเศรษฐกิจและวัตถุ

3. วิเคราะห์ผู้ถอดรหัส

กลุ่มชาวบ้าน

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มชาวบ้าน 12 คน ดังนี้

3.1 ภูมิหลัง

กลุ่มชาวบ้านให้ข้อมูลหลักทั้ง 12 คนเป็นผู้ที่มีทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านขุน แบ่งเป็นเพศชาย 7 คน อายุตั้งแต่ 18 – 92 ปี การศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 - ปวช. เป็นผู้อาวุโสในชุมชน 2 คน อายุ 82, 92 ปี เพศหญิง 5 คน อายุตั้งแต่ 30 - 65 ปี การศึกษาอยู่ในระดับ

ป.4 - ป.7 อาชีพของชาวบ้านทั้ง 12 คน แบ่งเป็นนักศึกษา 1 คน รับจ้างในบริษัทเอกชน 1 คน เกษตรกร 10 คน

3.2 มุมมองในภาพรวมของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับ

พระสงฆ์ คือผู้นำที่อยู่ในเพศภาวะที่สูงกว่าบุคคลทั่วไป เป็นที่นับถือ เคารพ กราบไหว้ ของชาวบ้านเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นที่ปรึกษาทั้งเรื่องการทำงานและครอบครัว และปัญหาส่วนตัวเป็นที่ เกรงใจไว้วางใจที่สุดในหมู่บ้าน สามารถอบรมสั่งสอน ได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่เป็นผู้คอย ประนีประนอม

ให้เกิดความสามัคคี ทั้งยังเป็นผู้คอยตัดสินในเรื่องของกิจกรรมส่วนรวม ที่ตกลง หาข้อสรุปไม่ได้ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ อบต. นำนายทุนเข้ามาลงทุน ปลูกดอกเบญจมาศ ซึ่งเป็น ศูนย์ที่ใหญ่ที่สุดใน ประเทศไทย นำส่งปากคลองตลาดเป็นตลาดหลัก ชาวบ้านร้องเรียนบอกว่า ทำให้เสียสภาพแวดล้อม มลภาวะเป็นพิษจากยาฆ่าแมลง นอกจากนี้ อบต. ยังจะเจาะบ่อบาดาล เพื่อใช้ในโครงการ แต่ ชาวบ้านไม่สามารถมีส่วนในการใช้น้ำบาดาล จึงเกิดกรณีพิพาทกัน ระหว่างชาวบ้านกับ อบต. ชาว บ้านรวมตัวกันประท้วงไม่ให้เจาะ เพราะจะทำให้ดินทรุด พื้นที่บริเวณใกล้เคียงได้รับความเสียหาย อบต. ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องเคาะร้อนถึงพระวิชาญ ช่วยประนีประนอมให้ทั้งสองฝ่าย อบต. เกรงใจพระจึงหยุดการกระทำ ส่วนชาวบ้านก็เกรงใจพระ จึงหยุดการรวมตัวกันประท้วง

วัด คือโรงเรียนสอนศีลธรรม และสอนสมาธิให้กับชาวบ้านทุกเพศ ทุกวัย เป็นโรงเรียนฝึกอบรมหล่อหลอมจิตใจ ศูนย์รวมของชาวบ้านในการทำกิจกรรมส่วนรวมร่วมกัน เพื่อรักษา วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นแหล่งศึกษา หาความรู้ทั้ง ทางโลกและทางธรรม เช่น เปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อให้เยาวชนชาย มีโอกาสเรียนต่อใน ระดับ ม. 1 - 3 โดยบวชเป็นสามเณร สอนพิเศษเพิ่มเติมบางวิชาให้เยาวชนหญิง เช่น ภาษาอังกฤษ และวิชาชีพ

ด้านสถานที่ของวัด ต้องการพื้นที่กว้าง มีต้นไม้ร่มรื่น และสงบ พื้นที่วัดควรสะอาด เก็บสิ่งของที่มีอยู่ในวัดเป็นระเบียบเรียบร้อย

พุทธศาสนา คือศาสนาที่ชาวบ้านนับถือ 100 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่บรรพบุรุษ มีความเชื่อ เรื่องบุญ บาปมาก เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คนทำดีย่อมได้ดี คนทำชั่วย่อมได้ชั่ว คนทำบุญย่อม ไป สวรรค์ คนทำบาปย่อมไปนรก เช่น มีผู้นับถือศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแพร่อะไรในชุมชนบ้านขุน ชาวบ้าน ไม่ยอมรับ เพราะพวกเขาคือชาวพุทธ ที่นับถือกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

หลักธรรมที่พระนามาสอนชาวบ้าน ส่วนใหญ่จำหัวข้อธรรมที่พระนามาสอนได้ ชาวบ้านจะจำได้ดีในส่วนที่มีการนำไปปฏิบัติ โดยเรียงลำดับหัวข้อธรรมได้ดังนี้

- ศิล ๕ ส่วนใหญ่ชาวบ้านรู้ว่า ศิล ๕ ข้อ มีอะไรบ้าง แต่จะให้ความสำคัญและเป็นกระแสหลักคือข้อ ๕ มีการประกาศตน ขอเลิกดื่มสุราในแต่ละปีเพิ่มขึ้นตามลำดับ

- โทษของอบายมุข เนื่องจากเป็นกระแสหลักในชุมชน ส่วนใหญ่ชาวบ้านมองเห็นโทษของสุรา ยาเสพติด ได้มากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ

- ทิศ ๖ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจำไม่ได้ทั้งหมด แต่วิธีการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านผูกพันอยู่กับทิศ ๖ โดยเฉพาะทิศเบื้องหน้า ทิศเบื้องหลัง ทิศเบื้องบน เช่น การดูแลพ่อแม่ ซึ่งอยู่ในทิศเบื้องหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของคนเป็นอย่างดี เช่น นายประพันธ์ แม่จะเป็นคนดื่มเหล้าในชุมชนยังต้องดูแลแม่อายุเกือบ 80 ปี พ่อซึ่งเป็นหมอผีประจำหมู่บ้าน เลี้ยงดูภรรยา และลูกยังเล็กอยู่ นางนิตยา เป็นสะใภ้มาจากหมู่บ้านใกล้เคียง เธอเล่าว่าผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วต้องมาอยู่กับครอบครัวของสามี และเลี้ยงดูพ่อแม่ ของสามี เสมือนพ่อแม่ ของตัวเอง ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติต่อทิศเบื้องบน คือพระสงฆ์ ถือว่าพระคือผู้ที่อยู่สูงกว่าตนเอง ต้องเคารพ กราบไหว้ เชื้อฟุ้ง ตั้งแต่ผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนตลอดจนเด็กเยาวชน เห็นได้จากพฤติกรรมที่แสดงต่อพระนอกจากกราบไหว้ท่านแล้ว ขณะที่สนทนากับพระยังต้องยกมือพนมจนกว่าจะเสร็จสิ้นการสนทนา

- บ้านกัลยาณมิตร หมายถึง สถานที่สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรมร่วมกันในครอบครัว เพื่อนบ้าน

- การทำบุญให้ทาน หมายถึง การทำบุญตามเทศกาล และร่วมบุญต่าง ๆ เช่น งานบวช งานศพ กับผู้อื่น มีการให้และแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน

- สอนวิธีปฏิบัติธรรม ชาวบ้านรู้จักวิธีฝึกสมาธิเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกาย ซึ่งมีอยู่ภายในของทุกคน

- ความเคารพ ความกตัญญู หมายถึง การให้ความเคารพผู้อาวุโส และมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ตลอดจนผู้ใหญ่ที่มีพระคุณ

- ด้านเศรษฐกิจในเรื่องการแสวงหาทรัพย์ที่สุจริต หมายถึง การไม่คดโกงผู้อื่น หรือลักขโมยทรัพย์สินผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง

- การเก็บและรักษาทรัพย์ หมายถึง รู้จักจัดสรรการใช้จ่ายทรัพย์ และการเก็บออม

- การใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพ หมายถึง การมีปัจจัย 4 เพื่อเลี้ยงชีพ

- การสร้างเครื่องช่วยคนดี หมายถึง การอบรมสั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดี เพื่อจะได้ดูแลรักษาทรัพย์ และครอบครองทรัพย์ต่อไปได้

3.3 การเลือกเปิดรับสื่อของชาวบ้านมีดังนี้

สื่อบุคคล

สื่อประเพณี

สื่อเฉพาะกิจ

สื่อมวลชน

สื่อบุคคล สื่อที่พระวิทยานำมาใช้ประกอบในการเทศน์สอนอบรมนั้น ชาวบ้านเห็นว่าเป็นดี เหมาะสมกลมกลืนกับความเป็นอยู่ได้ดีมาก โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างบุคคล ของพระวิทยากับชาวบ้านสื่อสารได้ทุกครอบครัว เช่น ช่วงเช้าพรรษาพระวิทยานำสามเณรไปเยี่ยม ชาวบ้านทุกหลังคาเรือน และไปนำสวดมนต์ นั่งสมาธิตามบ้านที่เปิดเป็น “บ้านกัลยาณมิตร” หมุนเวียนกันไปทุกบ้าน นอกเหนือจากการทำกิจกรรมร่วมกันที่วัด หรืองานประเพณีที่จัดขึ้นในวัดตามเทศกาล และวันสำคัญทางศาสนา ทำให้พระวิทยาน พระจันทร์แก้ว และสามเณร ได้ใกล้ชิดรู้จักสนิทสนมกับชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่เป็นอย่างดี

สื่อประเพณี เป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านเป็นตัวของตัวเองมีอัตลักษณ์เดียวกัน มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีการรดน้ำผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน พระวิทยานได้จัดประเพณีนี้ขึ้นมาให้มารวมกันที่วัด เพื่อให้ทุกคนทั้งผู้หลักผู้ใหญ่ และลูก หลานเข้ามารวมกันเพื่อรดน้ำไม่เฉพาะครอบครัวเดียวกัน ทำทั้งหมู่บ้าน เรียกว่า “วันสืบสานชตาหลวง” ทำให้ชาวบ้านเกิดความอบอุ่น เพราะพระวิทยานจะเป็นผู้นำ ที่คอยเชื่อมและเป็น ตัวกลางให้

สื่อเฉพาะกิจ พระวิทยานได้นำเทพธรรมะของหลวงพ่อดปากน้ำ หลวงพ่อธัมมชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) หลวงพ่อทัตตชีโว (พระภาวนาวิริยคุณ) มาเปิดกระจายเสียงที่หมู่บ้าน ให้ฟังเป็นช่วง เช่น ช่วงเช้า หรือวันสำคัญทางศาสนา มีการกระจายข่าวเรื่องอันตรายจากยูงลาย ข่าวการป้องกันเชื้อโรคบางชนิดที่กำลังระบาด ข่าวสารความคืบหน้าของการพัฒนาร่วมกันในหมู่บ้าน มีการจัดบอร์ดข่าวสาร ภาพกิจกรรมที่ทำร่วมกัน บางกิจกรรมที่มีการถ่ายภาพ วิดีโอมาให้ชาวบ้านชม

สื่อมวลชน ชาวบ้านเปิดรับและยอมรับเพียงบางส่วน ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี ยังมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น เช่น บ้านที่มีทีวี ยังต้องการงานรับสัญญาณจากดาวเทียม โดยมีเหตุผลว่า ทำให้รับภาพได้ชัดเจนและคมชัดขึ้นส่วนที่ไม่มีก็ไม่สามารถรับได้หลายช่อง ด้านหนังสือพิมพ์ และนิตยสารเปิดรับน้อย โดยมีเหตุผลว่า เสียเวลาไม่ค่อยจำเป็นนัก เพราะข่าวบางข่าว ไม่น่าเชื่อถือ ดูข่าวทางทีวีจะเร็วและประหยัดกว่า ช่วงที่ชาวบ้านเปิดรับสื่อสารมวลชน ได้ คือช่วงค่ำ หลังจากกลับจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร ตั้งแต่เวลา 18.00 - 22.00 น. ช่วง 06.00 - 8.00 น .

3.4 ทศนคติของชาวบ้านที่มีต่อสื่อ ต่อสาร และผู้ส่งสาร

ทศนคติต่อสื่อ ชาวบ้านเห็นว่า สื่อมีความจำเป็นโดยเฉพาะสื่อบุคคล เพราะเราต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นต้องพบปะพูดคุยกันทั้งวัน พระวิชาญท่านนำเครื่องกระจายเสียงมาใช้กับชาวบ้าน เป็นสิ่งที่ดี ทำให้ได้รับฟังข่าว ฟังธรรมะ ท่านมาเยี่ยมที่บ้านบ่อย มานำสวดมนต์ มาสอนสมาธิ ให้ทั้งครอบครัว

ทศนคติต่อผู้ส่งสาร เนื่องจากผู้ส่งสารเป็นพระสงฆ์ จึงเป็นที่ยอมรับและนับถือ เป็นที่เคารพกราบไหว้ของชาวบ้านถือว่า พระวิชาญเป็นผู้นำที่ไม่ใช่ธรรมดาอยู่ในเพศภาวะที่สูงกว่าชาวบ้านจึงเป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจกว่าผู้นำคนอื่น ๆ และชาวบ้านเห็นว่าพระวิชาญนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นพระที่มีศีลาจารวัตรที่งดงามเป็นผู้นำความศิวีไลซ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และ จิตใจ ตลอดจนสุขอนามัย ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่น พระวิชาญแนะนำให้ชาวบ้าน ใส่บาตร ให้ถูกต้องตามพุทธวิธี โดยนั่งคุกเข่าใส่บาตร ใช้ทัพพีหรือช้อนตักอาหารใส่บาตร อาหารบางอย่าง ควรใส่ถุงพลาสติก หรือห่อใบตองให้เรียบร้อย อาหารไม่เสีย หากพระเณรฉันไม่หมด ยังสามารถ นำอาหารนั้นไปใช้ประโยชน์ได้

ทศนคติต่อสาร ชาวบ้านมีทศนคติต่อสารที่พระสงฆ์นำมาสอน และยอมรับหลักธรรมที่พระวิชาญนำมาอธิบายให้เข้าใจด้วยภาษาง่ายๆ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น พระวิชาญสอนเรื่องศีล ๕ ชาวบ้านพยายามรักษาให้ครบ ท่านสอนเรื่องความเคารพ ความกตัญญู ความรับผิดชอบ เรื่องโทษของอบายมุข เป็นสิ่งที่ดี ที่ทุกคนควรปฏิบัติเช่นนี้ ลุงน้อยเล่าว่า ในช่วงเข้าพรรษาของทุกปี จะมีชาวบ้านไปขอรับเสื่อ ปีกกระเปาะเสื่อว่า “กลุ่มรักศีลธรรม” จากพระวิชาญ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคนเลิกเหล้าได้

3.5 การถอดรหัส

ในการวิเคราะห์การถอดรหัสของกลุ่มชาวบ้านในครั้งนี้ มุ่งเน้นประเด็นหลักดังต่อไปนี้

ก. “เศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย” ในความหมายของชาวบ้านคือความพอใจ ความพอเพียง ในด้านวัตถุ ไฟฟ้า น้ำประปา ถนน เครื่องใช้ไฟฟ้า รถมอเตอร์ไซด์ รถปิ๊กอัพ และผู้นำที่เป็นพระสงฆ์

“ความพอใจ ความพอเพียง” คือ ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ มีความรู้จักพอ เช่น พอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีบ้านไม้ 2 ชั้น มีที่ดินทำกิน มีแหล่งขายผลผลิต ในชุมชนมีน้ำประปาใช้เพียงพอ มีถนนลาดยางทำให้การคมนาคมสะดวก ไฟฟ้าเข้าถึงชุมชน อย่างเช่น

ลุงน้อย กล่าวว่า ทุกวันนี้ชุมชนเจริญขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก ในช่วง 7 - 8 ปี ที่ผ่านมา มีถนนลาดยางผ่านชุมชน และทางเข้าหมู่บ้าน มีไฟฟ้าเข้ามา มีคนเข้ามารับซื้อมะเขือเทศ เมื่อก่อนนี้ น้ำทำไม่สะดวก ต้องไปเข็นน้ำจากบ่อน้ำซึมห่างจากชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร เส้นทางขรุขระ กว่าจะได้น้ำมาเก็บไว้ในคุ่มลำบากมาก พระวิชาญท่านเข้ามาเห็นชาวบ้านขาดแคลนน้ำ ท่านได้ปรึกษากับชาวบ้าน แนะนำให้ช่วยกันขุดสระน้ำขึ้นมา ชาวบ้านลงไปช่วยกันขุดทุกครัวเรือน แต่แรงคนอย่างเดียวไม่ไหว ท่านวิชาญ ไปขอความช่วยเหลือจากหลวงพ่อธัมมชโย เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ท่านเคยมาดูแล และท่านช่วยจ้างรถแม็คโครเข้ามาขุดสระให้ ชาวบ้านรวบรวมเงินช่วยกันครบครวละ 3,333 บาท เพื่อซื้อที่ดินและต่อน้ำเข้าบ้าน ทุกวันนี้ลูกหลานสะดวกขึ้นมาก ไม่ต้องไปตักน้ำไกล เปิดก๊อกใช้ได้ทันที ลุงน้อยเล่าต่อไปว่า ในหมู่บ้านขุดคูขึ้นมาได้ เพราะพระวิชาญ ท่านเข้ามาช่วย ทำให้เจริญขึ้นมาก เช่น เมื่อก่อนนี้ มีชาวบ้านกินเหล้า สูบไปป์ กินหมาก ตอนนี้เลิกเหล้ากันได้ สูบไปป์ กินหมาก ก็เหลือน้อย เพราะคนแก่ที่กินหมาก ตายไปบ้าง

นางอำพัน อายุ 39 ปี กล่าวว่า พอใจกับชีวิตปัจจุบัน มีบ้านไม้ 2 ชั้น หลังใหญ่พอประมาณ เมื่อเทียบกับชาวบ้านด้วยกันแล้ว อยู่ในฐานะเป็นผู้มั่งคั่งครบครวหนึ่ง มีอาชีพปลูกมะเขือเทศส่งขายในชุมชน ไม่เคียดร้อน มีลูก 2 คน แต่งงานมีครอบครัวแล้ว 1 คน อีกคนกำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมโรงเรียนใกล้บ้าน และเลี้ยงดูพ่อสามีอายุ 82 ปี อยู่กันอบอุ่น ในบ้านมีทีวี ตู้เย็น ใช้เตาแก๊ส มีน้ำประปา เมื่อยามไปทำสวนจะขี่มอเตอร์ไซด์ และรถบีคอปไป แค่นี้ก็พอใจแล้ว ดีกว่าเมื่อก่อน

นายสุริยา นามะ อายุ 25 ปี เด็กหนุ่มในชุมชน ไปเรียนหนังสือในเมืองเชียงใหม่ และปัจจุบันทำงานในเมือง จะกลับมาเยี่ยมบ้าน เมื่อวันหยุด มาเยี่ยมพระวิชาญในวัดทุกครั้งทีกลับบ้าน เล่าว่า ตนเอง ภาคภูมิใจที่เห็นหมู่บ้านเจริญขึ้นมาก วัดบ้านขุน พระอาจารย์พัฒนาได้มาก มีศาลา โรงเรียนพระปริยัติธรรม มีไฟฟ้า ประปา ถนนลาดยางเข้ามา มีทีวีดู สภาพหมู่บ้านดูดี สะอาด ทันสมัย มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแต่สะอาด สุริยา บอกว่า ชอบบรรยากาศบ้านขุนมากกว่าในเมือง อยู่ในเมืองเพราะต้อง ทำงานหาเงินเพื่อสร้างฐานะของตนเอง เพราะต่อไปต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ยังมีความต้องการรถยนต์ มีบ้านที่สร้างด้วยเงินของตนเอง มีเงินสักก้อนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสำหรับเลี้ยงครอบครัวได้ โดยไม่ต้องรบกวนพ่อแม่

นางละมุด พอใจที่มีไฟฟ้า ประปา ถนนลาดยางเข้ามาในหมู่บ้าน มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมในวัดใกล้บ้าน ทำให้วัดเจริญขึ้น มีพระอาจารย์ที่เก่ง และช่วยเหลือชาวบ้านดี

ข. การพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ ชาวบ้านตีความหมายสรุปได้ว่า การให้ความช่วยเหลือแบ่งปันกันทั้งแรงงาน กำลังใจ กำลังทรัพย์ แก่เพื่อนบ้าน และหมู่ญาติ

“ การพึ่งพาอาศัยกัน” ชาวบ้าน 12 คน ตีความสรุปได้ว่า หมายถึง การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนสิ่งของและความมีน้ำใจต่อกัน เช่น ลุงน้อย เล่าว่า เมื่อตนเองไม่สบาย ลูกหลาน เพื่อนบ้านจะมาเยี่ยม มีขนม นม ผลไม้ และยามาฝาก บ้านไหนมีคนตายช่วยกันตั้งชุมชน ช่วยกันจัดงาน ตั้งแต่เตรียมอาหาร สถานที่ มีผัก ผลไม้ขนมาช่วยกัน สิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ในงาน เช่น ถ้วย ชาม หม้อ หรือภาชนะต่าง ๆ โตะ เก้าอี้ บ้านใครมี สามารถหยิบยืมกันได้

สุรียา เล่าว่า อยู่ที่บ้านขุน ในเรื่องอาหารการกิน เราสามารถไปกินบ้านหมูญาติได้อย่างง่ายดาย อย่างเช่น ทุกวันนี้ที่บ้านไม่มีข้าว ไปตัดบ้านใกล้เรือนเคียงได้ เพราะารู้จักและคุ้นเคยกันอยู่แล้ว หรือบางวันบ้านญาติมีอาหารพิเศษจะเรียกกันไปกิน แต่อยู่ในเมืองจะทำแบบนี้ไม่ได้ เพราะแต่ละบ้าน ต่างคนต่างอยู่ ถึงจะสนิทกันพูดคุยกันทุกวัน ยังไม่ถึงขั้นเปิดฟริชชั่นไปหยิบข้าวของบนบ้านเขามาใช้ได้ เป็นการเสียมารยาท อย่างเวลาเราจะไปไหน อยู่บ้านขุนว่าชวนช่วยขับมอเตอร์ไซด์ไปส่งกันได้ แต่ในเมืองไม่ได้ถือว่าเป็นการสิ้นเปลืองน้ำมัน และเสียเวลา เป็นต้น

นางละมุล กล่าวว่า ในเรื่องการพึ่งพาอาศัยกันที่ชุมชนนี้ พึ่งกันได้ และเป็นปกติ อย่างเช่น คนเองมีลูก 4 คน ปล่อยให้ทำตามลำพัง เพราะต้องไปทำสวน อาศัยฝากเพื่อนบ้านที่อยู่บ้านช่วยดูแลให้

ก. ความมีอิสระทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

ในเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ความเป็นตัวของตัวเอง คังนางละมุล เล่าว่าหมายถึงอิสระจากการครอบงำจากวัฒนธรรมอื่น คือ ไม่ทำตามวัฒนธรรมอื่น ที่คิดว่าไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง เช่น วัฒนธรรมในการแต่งกายของเด็กวัยรุ่นผู้หญิง ยังถูกพ่อแม่ ควบคุมให้แต่งให้เรียบร้อย ไม่ปล่อยให้ตามแฟชั่นที่เสื่อมเสียวัฒนธรรมไทย หมายถึงการไม่ทำตามผู้อื่น โดยขาดเหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น นายประพันธ์ กล่าวว่า ตนเองคัมเกล้า ในขณะที่คณะกรรมการหมู่บ้าน และพระวิชาญขอให้เป็นเขตปลอดอบายมุข ตนเองต้องยอมรับในกติกานั้น หากจะคัมเกล้าก็ต้องออกไปคัมที่อื่น และจะไม่ทำตามผู้อื่น โดยขาดเหตุผล เช่น นายประพันธ์ บอกว่า แม้ตนเองคัมเกล้าก็ตาม หากเพื่อนชวนไปจโมยของผู้อื่น อย่างนี้จะไม่ทำตาม

นายจี กล่าวว่า วัฒนธรรมประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา ตั้งแต่บรรพบุรุษยังเหมือนเดิม เช่น วัฒนธรรมในการกินยังกินอาหารแบบพื้นบ้าน หรือแบบไทย ๆ จะให้กินขนมปัง ขนมฝรั่ง มันไม่อร่อย ทดลองชิมบ้างเหมือนกัน วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวละเปลี่ยนไปบ้างตามความคล่องตัว และสภาพสังคมปัจจุบัน เดิมมีชุดประจำเผ่าแต่ง ปัจจุบันใส่เสื้อผ้าทั่ว ๆ ไปเหมือนคนในเมือง ส่วนลูกหลานผู้หญิงให้แต่งเรียบร้อย จะแต่งแบบเด็กวัยรุ่นในเมืองที่กำลังแห่ตาม ๆ กันนั้นไม่ได้ ถือว่าเป็นผู้หญิงต้องแต่งให้เรียบร้อยมีคชิตไว้ก่อน

นางอำพิน กล่าวว่า เราคิดอย่างไรก็ควรทำอย่างนั้น เราเชื่อว่าดีเราก็อำพิน เช่น ตนเองเคยไปวัดพระธรรมกายกับพระวิชาญทุก ๆ ปีเพราะไปร่วมงานมาฆบูชา จักรกัณฑ์ไปหลายครั้งเห็นกับตา แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อมามีข่าวคราวตามหน้าหนังสือพิมพ์ออกมาโจมตีในทางไม่ดีชาวบ้านอื่นที่ไม่เคยไปออกมาเตือน ห้ามไม่ให้ไป ให้ฟังข่าวทีวี หนังสือพิมพ์ ตนเองไม่เชื่อตามข่าว เพราะไม่เป็นความจริงตามนั้น

ในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึงอิสระจากความยากจน หนี้สิน และขาดแคลนปัจจัย 4 พึ่งพาตัวเองได้ในการขายผลผลิต ไม่ผูกขาดกับนายทุน เช่นนางละมุล ยังมีหนี้สินอยู่ เพราะต้องกู้เงินจากนายทุนมาขายสวนมะเขือเทศ และเป็นหนี้ค่าปุ๋ย กระสอบละ 500 บาท ยาม่าแมลงฉีด 10 ครั้ง ต่อ 4 เดือน ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท ต่อเดือน พอเก็บผลผลิตขายได้จะหักใช้หนี้ ถ้าปีใดราคามะเขือเทศดีจะได้กำไรมาก มีเงินเหลือเก็บ หากราคาลดโลกร่มละ 1 - 3 บาท ชาวสวนขาดทุน มีบางปีราคาลดโลกร่มละ 10 บาท ขึ้นไป ชาวบ้านมีรายได้ดีมาก ใครทำอะไรหลายไรจะได้อะไรมาก การปลูกมะเขือเทศ 1 ครั้งต่อ 4 เดือน สามารถเก็บได้ 10 - 15 ครั้ง

นางอำพิน กล่าวว่า โชคดีไม่มีหนี้สิน ทำสวนมะเขือเทศ บางปีกำไรมากเก็บสะสมไว้เป็นทุนในปีต่อไป อย่างปีนี้ราคาตกต่ำมาก ตั้งแต่ทำสวนมาราคาลดโลกร่มละ 1 บาท แต่โชคดีบางช่วงขายได้กำไรโลกร่มละ 5 บาท เพราะเก็บได้ถึง 15 ครั้งพอเฉลี่ยกันไป เพราะไม่ต้องเสียดอกเบี้ย จึงพออยู่รอดได้

ง. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ในความหมายของชาวบ้านคือ “บ้านกัลยาณมิตร” และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมส่วนรวมร่วมกัน

“บ้านกัลยาณมิตร” คือบ้านที่เป็นศูนย์ให้เพื่อนบ้าน และหมู่ญาติ สวดมนต์ นั่งสมาธิร่วมกัน

ลุงน้อย ให้ความหมาย “บ้านกัลยาณมิตร” ไว้ว่า หมายถึง บ้านที่ประกาศตนว่าเป็นบ้านของคนมีศีลธรรม เพราะสมาชิกในบ้านต้องสวดมนต์ และนั่งสมาธิ

ลุงเสาร์ กล่าวว่า บ้านตนเองเปิดบ้านกัลยาณมิตร เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัยในบ้าน พระวิชาญ ท่านแนะนำให้ลุงเสาร์ เป็นผู้ถ่ายทอดศีลธรรมที่ตนมีประสบการณ์จากการไปรักษาศีล ค้ำที่วัดช่วงเข้าพรรษา ท่านอยากให้ทำต่อเนื่อง จะได้บุญมาก ๆ การถ่ายทอดศีลธรรมให้ลูก หลาน เพื่อปลูกฝังตั้งแต่ในครอบครัว ฐานจะได้แน่นมั่นคง และลูกหลานได้สืบทอดสอนต่อ ๆ กันไป ลุงเสาร์ เล่าว่าตนเองก็มีส่วนในการสร้างคนดีเพิ่มขึ้น ช่วงเข้าพรรษา จะได้ยินเสียงสวดมนต์ทุกวัน ในหมู่บ้านหมุนเวียนกันไป ส่วนบ้านลุงเสาร์รองรับสมาชิกได้ประมาณ 40 คน มีกิจกรรมช่วงค่ำก่อน เริ่มสวดมนต์ เวลา 6 โมงเย็น พอสวดมนต์จบแล้ว พระอาจารย์ท่านจะสนทนาธรรมก่อน หากมีสมาชิกในบ้านหายไปท่านจะถามถึง หลังจากนั้น ท่านนำนั่งสมาธิ เพื่อให้เข้าถึง

พระธรรมกาย ท่านแนะนำให้นึกถึงดวงแก้ว หรือองค์พระที่เรากราบไหว้และภาวนาว่า สัมมา อะระหัง ๆ ๆ นั่งสมาธิ 30 นาที พอใจเราสงบ ท่านนำแผ่นเมตตา แผ่นส่วนกุศลให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว อธิษฐานจิต

นางอำพิน ซึ่งเป็นสะใภ้ลุงเสาร์ อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน กล่าวว่า พอถึงช่วงเข้าพรรษา คนมีหน้าที่คอยจัดเตรียมอาหาร สถานที่ต้อนรับพระ และเพื่อนบ้าน ที่มาร่วมสวดมนต์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ ทำให้มีความสุขดี พอวันต่อ ๆ ไปเราจะไปร่วมนั่งบ้านเพื่อนบ้าน มีโอกาสได้รู้ข่าวคราวของเพื่อนบ้านจากการ ไปร่วมกันที่บ้านกัลยาณมิตร

“ การมีส่วนร่วม ” ชาวบ้าน 12 คน ตีความหมายสรุปได้ดังนี้ หมายถึง การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวมร่วมกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมนั้น มีส่วนร่วมทั้งกำลังกาย กำลังใจ สติปัญญา และกำลังทรัพย์ เช่น นางละมุลให้ความร่วมมือในกิจกรรมขุดสระน้ำ ช่วยทั้งแรงงาน และเงิน ครอบครัวยุติ 3,333 บาท และช่วยกันดูแลเหมือนเราเป็นเจ้าของ หากเห็นใครไม่ทำตามกติกาที่ช่วยกันตั้งไว้ จะแจ้งให้คณะกรรมการทราบ เช่น มีนายทุนมาต่อน้ำไปใช้ในกิจการปลูกดอกไม้ขนาดใหญ่ ใช้น้ำมากทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน น้ำไม่พอใช้ตลอดปี

นางนิตยา กล่าวว่า กิจกรรมส่วนรวมเป็นสิ่งที่ทุกคนควรต้องให้ความร่วมมือ ตนเองและครอบครัวจะไม่ขาด เช่น พระวิชาญ ท่านจะแจ้งขอความร่วมมือให้ชาวบ้านไปช่วยกันขุดสระน้ำช่วยกัน ปรับพื้นที่สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม สร้างโรงฉันในวัด ช่วยกันทำความสะอาดบริเวณถนน ซอยในหมู่บ้าน บางครั้งมีการจัดประกวดหมู่บ้าน จำเป็นต้องซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ตกแต่ง จะช่วยออกเงิน มีการออกร้านอาหารแจกฟรีกันทั้งตำบล พวกเราช่วยออกเงินบางครอบครัวช่วย 1,000 บาท ทำแล้วมีความสุข ยิ่งให้ยิ่งมีความสุข ไม่เสียดายเงินเลย พวกเราไม่ร่ำรวย ถ้าเป็นเรื่องของส่วนรวมเต็มที่

3.6 ลักษณะของการถอดรหัส

1. ด้านเศรษฐกิจ จากการตีความหมายของชาวบ้าน 12 คน ตีความแบบรับ 11 คน และต่อรอง 1 คน คือนายประพันธ์ ด้วยความเห็นในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การแสวงหาทรัพย์ที่สุจริต ชาวบ้านทั้ง 12 คน ตีความหมายแบบรับ เพราะสภาพของสังคมในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ รู้จักกันทั้งหมู่บ้าน ประกอบกับเป็นชุมชนบ้านกัลยาณมิตร ได้รับการต่อยอดในเรื่องศีล ๕ ข้อที่ ๒ ไม่ลักขโมย จากพระวิชาญเป็นประจำ และพื้นฐานอาชีพของชาวบ้าน เป็นเกษตรกร ปลูกพืชชนิดเดียวกัน เพื่อส่งขายให้นายทุน ด้านความเป็นอยู่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นโดยรวมของชาวบ้านเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขโมยของผู้อื่น

ข. ไม่คิดว่าตัวเองยากจน เพราะความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่ทะเยอทะยาน จนฟุ่มเฟือย จัดสรรเงินให้เหมาะกับรายได้ จากการขายผลผลิต ดังที่ นางละมุล เล่าว่า ถึงแม้ตัวเองจะดยากจนในสายตาของคนเมือง ที่มองกันด้านวัตถุ ใครมีบ้านใหญ่โต มีรถขับ ถือว่าร่ำรวย แต่นางละมุลไม่เคยคิดว่าตัวเองยากจนเลย แม้จะมีบ้านไม้หลังเล็ก ๆ อยู่กันหลายคน มี พ่อ แม่ ลูก 4 คน รวมทั้งหมด 7 คน อยู่กันอย่างอบอุ่น มีอาชีพทำสวนมะเขือเทศ เก็บผลผลิตขายตลอดทั้งปี ทำให้ภาคภูมิใจ เพราะทรัพย์ที่ได้มาด้วยหยาดเหงื่อแรงกายของตัวเอง และสมาชิกในครอบครัว

การถอดรหัสในด้านของเศรษฐกิจมีการต่อรองเพียงคนเดียว คือ นายประพันธ์ ยังต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น ต้องการสร้างบ้านใหม่ เพราะปัจจุบันอยู่บ้านไม้เก่าๆ ค่อนข้างผุพังและยังมีลูกเล็กๆ อีก 2 คน อยากให้ลูกและทุกคนในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีสะดวกสบายขึ้น

ค. พอใจกับชีวิตที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เนื่องจากชาวบ้านมีจิตสำนึกทางศีลธรรม ซึ่งเป็นกระแสหลักในชุมชน ทำให้เกิดความระมัดระวังในการประกอบอาชีพ ที่ไม่ผิดกฎหมาย และผิดศีลธรรม ดังเช่น นายเปล่ อายุ 18 ปี เคยเป็นวัยรุ่นติดยาเสพติดมาก่อน ปัจจุบันเปล่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว กล่าวว่า ตนเองเคยติดยามาก่อนและรู้ช่องทางของการจำหน่ายยาบ้าไปยังกลุ่มวัยรุ่น หากเปล่คิดอยากรวยทางลัด ก็อยู่ในข่ายที่กระทำได้ แต่เปล่ บอกว่า ตนเองไม่เสี่ยงคิดว่าเป็นการทำบาป เงินที่ได้มาไม่บริสุทธิ์ อยู่บนความทุกข์ของผู้อื่น ผิดกฎหมายบ้านเมือง ผิดศีลธรรม เงินนั้นมันร้อน ได้มามากเท่าไรเดี๋ยวมันก็หมดไป มันคงอยู่กับเราได้ไม่นาน หากทางราชการจับได้ ต้องติดคุกติดตะราง เสียเงินมากมายเพื่อวิ่งเต้นสู้คดีความ ครอบครัวพลอยเดือดร้อนไปด้วย ทุกวันนี้เปล่ มีอาชีพรับจ้าง และทำสวนมะเขือเทศ มีรายได้พอเพียงสำหรับเลี้ยงครอบครัว พอมีเวลาเข้าวัดช่วยงานพระวิชาญบั้ง ใช้ชีวิตอยู่อย่างนี้ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

ง. การรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ ชาวบ้านส่วนใหญ่ จะรู้จักเก็บเงินออมไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น เช่น ค่าเล่าเรียนลูก ค่ารักษาพยาบาล หากสะสมได้มากจะนำไปซื้อที่ดิน หรือสร้างบ้านใหม่ ซื้อรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องใช้ไฟฟ้า มีรายได้จากการขายผลผลิตต่อปี ถัวเฉลี่ยครอบครัวละ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาขายผลผลิต เช่น ราคามะเขือเทศตกต่ำสุด 3 – 5 บาท ต่อกิโลกรัม ชาวบ้านพออยู่รอดได้ หากช่วงใดราคา 6 – 10 บาท ต่อกิโลกรัม ชาวบ้านจะมีรายได้ดีมาก มีเงินเหลือเก็บ ดังที่

นางอำพัน เล่าว่า ทรัพย์ที่สุจริต คือ เงินที่หามาได้จากการขายผลผลิต หรือการรับจ้าง ต้องมีการจัดสรรปันส่วนในการใช้ และการเก็บรักษาไว้ในอนาคต เช่น ขายผลผลิตได้ 50,000 บาท ต้องงดประมาณ 3 - 4 เดือน แบ่งชำระหนี้ ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์ ค่าวัสดุอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ประมาณ 20,000 บาท ที่เหลือ 30,000 บาท เป็นรายได้ ที่ต้องมาจัดสรร เป็นค่าใช้จ่ายภายใน

ครอบครัว ตลอดจนค่าเล่าเรียนลูก หากมีเหลือจวดละ ประมาณ 5,000 บาท จะเก็บสะสมไว้เพื่อเป็นทุนต่อไป เก็บหลายจวดสามารถสะสมเงินก้อนเพิ่มขึ้น ไว้ใช้ในยามจำเป็น

นางสร้อยทอง สิงห์บัว อายุ 36 ปี มีบุตร 3 คน เป็นแม่บ้านที่ต้องดูแลเรื่องการเงิน และค่าใช้จ่ายของครอบครัว กล่าวว่า ในครอบครัวมีสมาชิก 7 คน มีรายได้จากการขายผลผลิต หลังหักค่าใช้จ่ายแล้วต่อครั้ง (3 - 4 เดือน) ประมาณ 40,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายดูแลสมาชิกในครอบครัว 7 คน ในฐานะที่ต้องดูแลเงิน นางสร้อยทอง พยายามใช้จ่ายอย่างประหยัด เพื่อให้มีเงินเก็บสะสมบ้างเดือนละ 1,200 - 1,500 บาท แต่บางเดือนจะไม่มีเก็บเลย เพราะต้องใช้จ่ายมากบางช่วง เช่น ช่วงลูกเปิดเทอม หรือมีสมาชิกในครอบครัวเจ็บไข้ ต้องพาไปหาหมอ เสียเงินมาก บางครั้งเงินที่เก็บสะสมไว้ต้องนำออกมาใช้ เป็นก้อนใหญ่ ต้องสะสมต่อไปอีก รายได้นั้นขึ้นลงตามความขยันของสมาชิก เพราะอาชีพปลูกมะเขือเทศทำได้ตลอดปี และมีตลาดรองรับอยู่แล้ว ผลิตได้มาก ย่อมได้เงินมาก หากไม่ทำอะไรไม่มีเงินเก็บ เป็นต้น

ป้าตี อายุ 65 ปี กล่าวว่า ตนเองและสามี ได้ช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงลูก และสร้างฐานะด้วยตนเอง สามารถเก็บเงินซื้อที่ดินทำกินได้ 10 ไร่ ปลูกมะเขือเทศ และพืชผักอย่างอื่นด้วย เลี้ยงครอบครัว และลูก ๆ 4 คน มาจนโต และแต่งงานมีครอบครัว ปัจจุบันมีที่ดินจำนวน 10 ไร่นี้ให้ลูกทำต่อไป ยังไม่ได้โอนให้ แต่แบ่งให้ทำกินไปก่อน

จ. รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ในการเลี้ยงชีพ ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้จักประหยัด เพราะสภาพสังคมไม่เอื้อต่อการฟุ่มเฟือย เป็นสังคมชนบทที่ยังไม่มีสินค้าและบริการ นำเข้าไปให้เลือกซื้อได้มากมาย เพราะฉะนั้น การใช้จ่ายของชาวบ้านจะเป็นไปเพื่อการเลี้ยงชีพ ด้านปัจจัย 4 เป็นส่วนใหญ่ ดังที่

นางนิตยา เล่าว่า ในครอบครัวของตนเองมีสมาชิก 9 คน มี พ่อ แม่ พี่น้องของสามี และมีลูก 2 คน อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ย่อมมีค่าใช้จ่ายในบ้านมาก แต่รู้จักจัดสรรการใช้จ่ายเป็น จึงอยู่กันได้อย่างอบอุ่น และไม่ขัดสน เพราะสมาชิกในบ้านช่วยกันทำงาน ทำสวนมะเขือเทศ พยายามผลผลิตได้ก็แบ่งปันกัน เงินสดให้พี่น้องของสามีบ้าง ไว้ใช้จ่ายส่วนตัว ส่วนเรื่องค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า แบ่งบงไว้เป็นกองกลางจ่าย นางนิตยา ได้จัดสรรบที่ ได้จากการแบ่งปัน เมื่อขายมะเขือเทศได้ เป็นค่าเสื้อผ้าของตนเอง สามี และลูก 2 คน เก็บไว้จ่ายค่าเล่าเรียนให้ลูกด้วย ที่บ้านมีตู้เย็น 1 ตู้ โทรี รถมอเตอร์ไซด์ ใช้ร่วมกันได้ ไม่จำเป็นต้องมีคนละคัน ส่วนหนึ่งต้องใช้จ่าย เพื่อทำบุญ เช่น ในหมู่บ้านมีการหมุนเวียนกันเลี้ยงเพล พระภิกษุ สามเณร โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ พวกเขาต้องช่วยกันจ่ายเงิน เพื่อซื้ออาหารเลี้ยงเพลพระ อาทิตย์ละ 1 วัน บางครั้งจะมีงานบวช งานแต่งงานของเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน จะไปร่วมเป็นเงิน และแรงงานด้วย โอกาสที่จะใช้เงินไปเล่นการพนัน หรือใช้จ่ายฟุ่มเฟือยนั้นแทบไม่มี

นางละมุล กล่าวว่า การใช้จ่ายทรัพย์สินเป็น ต้องใช้ซื้อสิ่งของเท่าที่จำเป็น เช่น ภายในครอบครัวยังกินแบบอดอยาก สภาพบ้านผุพัง แต่นำเงินไปซื้อพวกจานรับสัญญาณดาวเทียม เพื่ออวดความร่ำรวย อย่างนี้ถือว่าใช้ทรัพย์สิน ไม่รู้จักประมาณตน

นายจี้ กล่าวว่า การใช้ทรัพย์สินต้องรู้จักรับผิดชอบ อย่างเช่น คนอยู่ในฐานะหัวหน้าครอบครัว ต้องรับผิดชอบต่อหาเงินเลี้ยงครอบครัว แต่นำเงินไปซื้อเหล้า เทียวเตร่ฟุ่มเฟือย ในที่สุดลูกเมียเดือดร้อน ไม่มีจะกิน อย่างนี้ถือว่าใช้ทรัพย์สินไม่ถูกกาลเทศะ

ฉ. รู้จักสร้างคนดีไว้ดูแลทรัพย์สิน หมายถึงการอบรมสั่งสอนให้ลูกหลานเป็นคนดีมีศีลธรรม เพราะมีความเกี่ยวพันทางด้านเศรษฐกิจในครอบครัว หากมีลูกหลานไม่มีศีลธรรม ย่อมผลาญทรัพย์สินที่มีอยู่ทำให้เดือดร้อนทั้งครอบครัวได้ เช่น มีลูกหลานติดเหล้า ยาเสพติด อยู่ในบ้านสักคน เศรษฐกิจบ้านนั้นไม่ดีแน่นอน เพราะฉะนั้นควรสร้างฐานด้านเศรษฐกิจ โดยการอบรมลูกหลานให้คิดดังที่ นางนิตยา เล่าว่า ตนเองมีลูก 2 คน ทั้งหญิงและชาย ขณะนี้ยังเล็กอยู่ อายุ 4-5 ขวบ ผู้ชายโตขึ้น ตั้งใจจะส่งไปบวชสามเณร ให้พระวิชาญอบรมสั่งสอน ส่วนผู้หญิงจะพาเข้าวัด เมื่อทางวัดจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ๆ พระวิชาญ ท่านมีกิจกรรมอบรมสั่งสอนเด็ก ๆ เป็นประจำ เช่น วันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ ฟีกเด็ก ให้กล้าแสดงออก แข่งขันตอบปัญหาธรรมะ เล่นละครชาคก ส่วนที่บ้าน พ่อ แม่ ปู่ ย่า ช่วยเสริม อบรม เขาตั้งแต่เด็ก ๆ ให้ความอบอุ่น โด่ขึ้นช่วยเหลือตัวเองได้ ทำให้เด็กมีแบบอย่าง ผูกพันกับ ครอบครัวรู้จัก เกรงกลัวต่อบาป มีความเคารพ กตัญญู

นางละมุล กล่าวว่า มีลูก 4 คน อายุไล่เลี่ยกัน กำลังเรียนอยู่ชั้นประถม อยู่บ้านได้รับความอบอุ่น เต็มที่ เพราะมีปู่ ย่า ช่วยกันดูแลอบรมสั่งสอน และบ้านอยู่ใกล้วัด ลูก ๆ พวกกันไปเล่นในวัด พระวิชาญ ท่านช่วยอบรมสั่งสอน ให้เล่าชาคก บางครั้งท่านช่วยสอนภาษาอังกฤษให้ลูก ๆ จะติดวัด ชอบไปเล่น ในวัด ส่วนที่บ้านคอยดูแลอบรมสั่งสอนให้เขา มีความเคารพผู้ใหญ่ ไม่ใช่ไม่เล่นซุกซน สอนให้เขานั่งสมาธิ

นายวิชัย สุตตัน วัลรุ่นวัย 18 ปี กำลังศึกษาอยู่ กล่าวว่า ตนเองได้รับการอบรมจากการบวชสามเณรแก้ว ทำให้รู้จักบุญ บาป สิ่งไหนที่คิดว่า ทำไปแล้วผิดศีลธรรม จะพยายามหลีกเลี่ยง เช่น เพื่อน ๆ พาไปกินเหล้าจะไม่ไปด้วย เพราะเหล้ามีโทษ และรู้หน้าที่ของตนเอง ต้องเรียนหนังสือให้จบ ถ้าเรานำเงินที่พ่อแม่ให้มาเพื่อใช้จ่ายในการเรียน ไปใช้ซื้อเหล้า ทำให้นึกถึงพ่อแม่ ที่ต้องทำงานหาเงินให้เราเรียนหนังสือ รู้สึกละอายใจ ไม่อยากให้พ่อแม่ ต้องเสียใจ ทุกวันนี้ตั้งใจเรียน

ลักษณะการต่อรองด้านเศรษฐกิจ มีเพียง 1 คน คือนายประพันธ์ เพราะยังต้องขนขวายมากกว่านี้ นายประพันธ์ สร้อยทอง บุตรชายหมอผี เป็นคนที่ค้มเหล้าตามเทศกาลกับเพื่อนในหมู่บ้านอื่น กล่าวว่า ถึงแม้ตนเองจะค้มเหล้าบ้าง แต่ไม่ได้บังคับเบียดเบียนเงินของผู้อื่นมาซื้อเหล้า เงินได้มาจากการขายผลผลิตที่ตนเองมีส่วนในครอบครัว ถึงคราวจะใช้บ้างจะขอแบ่งปันมาจากแม่บ้าน

ส่วนหนึ่งไว้ติดตัว นายประพันธ์ เป็นหัวหน้าครอบครัวมีอาชีพทำสวนมะเขือเทศ และรับจ้างบางช่วง เขาบอกว่า เงินทองทรัพย์สินที่เขาอยู่ทุกวันนี้หามาได้ด้วยความสำเร็จจากแรงงานของตนเอง แต่ยังไม่ร่ำรวย ต้องขวนขวายมากกว่านี้ เพราะบ้านยังหลังเล็ก ๆ บ้านไม้เก่า ๆ ยังมี พ่อ แม่ ภรรยา ลูก อายุ 3 - 4 ขวบ ต้องรับผิดชอบชีวิตเขาให้ดีที่สุด

2. ความพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ

ลักษณะการตีความของชาวบ้านรับทั้งหมด เพราะธรรมชาติของสังคมชนบทที่อยู่กันแบบเครือญาติ ยังต้องพึ่งพาอาศัยกัน ในด้านร่างกาย เช่น มีการลงแขก ช่วยกันทำไร่ทำสวน ช่วยเตรียมสถานที่และอาหารในงานศพ งานบวช งานแต่งงาน และงานบุญพิเศษที่จัดขึ้น ชาวบ้านจะช่วยกันทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ ตลอดจนสิ่งของที่ให้ หรือหยิบยืมกันได้ พึ่งพากันด้านจิตใจ เช่น เมื่อมีคนเจ็บป่วย ชาวบ้านจะหมุ่นเวียนกันไปเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจผู้ป่วย และช่วยเหลือเมื่อจำเป็นต้องส่งโรงพยาบาล บ้านใดมีรถยนต์จะช่วยนำไปส่งให้

3. ความมีอิสระ

ในความหมายของชาวบ้าน คืออิสระทางเศรษฐกิจ ไม่มีหนี้สิน ไม่ขาดแคลนปัจจัย 4 อิสระจากการครอบงำจากวัฒนธรรมอื่น มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งพาตนเองได้ ชาวบ้านตีความหมายแบบรับ 10 คน ที่ไม่มีหนี้สินสามารถพึ่งตนเองได้ แบบต่อรอง 2 คน คือ นางคำมูล และนางสร้อยทอง ที่ยังต้องพึ่งนายทุน และจากธนาคารเพื่อการเกษตร เพื่อเป็นทุนในการทำไร่ทำสวน

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ในความหมายของชาวบ้าน คือ “บ้านกัลยาณมิตร” กิจกรรมส่วนรวมและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมของชุมชน ชาวบ้านตีความหมายแบบรับทั้งหมด เช่นกิจกรรมในการสร้างศาลา สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมในวัด ช่วยกันขุดสระน้ำเพื่อทำประปาในชุมชน ชาวบ้านทุกคนครอบครัวมีส่วนร่วม ทั้งกำลังกาย และเงินครอบครัวละ 1,333 บาท และเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมที่ต้องช่วยกันดูแลสระน้ำ เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดปี

3.7 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของชาวบ้าน

จากการตีความหมายของชาวบ้าน 12 คน เป็นชุมชนที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ สรุปได้ดังนี้

- 1) มีธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าชุมชนกำหนดเขตปลอดคอบายมุขไว้ชัดเจน เพราะความเป็นชุมชนบ้านกัลยาณมิตร จึงมีจิตสำนึกทางศีลธรรมมากกว่าหมู่บ้านอื่น
- 2) ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม ชาวบ้านมีจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวมมาก เพราะมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องให้ความร่วมมือ และรับผิดชอบส่วนรวมร่วมกัน
- 3) เศรษฐกิจดี มีการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีตลาดรองรับซื้อผลผลิต ทำให้มีรายได้พอเพียง ไม่มีการว่างงาน เพราะการทำไร่ ทำสวนทำได้ตลอดทั้งปี
- 4) รักท้องถิ่นกำเนิดของตัวเอง เพราะรากหญ้าของพวกเขา คือ เป็นชาวเขาเผ่าละว้าที่บรรพบุรุษได้บุกเบิกพื้นที่แห่งนี้ไว้เป็นที่อยู่อาศัย และเป็นทำเลในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะไปทำงานที่ไหนเมื่อถึงคราวเทศกาลต่าง ๆ ต้องกลับบ้านเกิด
- 5) สามารถรวมตัวกันเคลื่อนไหวได้เร็ว หากมีเหตุการณ์ที่มีผลกระทบมาถึงส่วนรวมในชุมชน
- 6) รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็ว
- 7) ไม่ปฏิบัติเสรีเทคโนโลยี
- 8) มีเป้าหมายทางวัตถุควบคู่กับจิตใจ
- 9) มีสาธารณูปโภคที่ดี

กลุ่มนายทุน

มี 2 คนคือ นายอินทร สิงห์บัว และนายนายฟัง แซ่เต๋

3.8 ภูมิหลัง

นายอินทร สิงห์บัว อายุ 47 ปี การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านขุนภูมิลีนา บ้านขุน ต. บ่อหลวง อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ อาชีพพ่อค้าคนกลางค้าขายวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ปลูก ยาม่าแมลง พันธุ์พืช เป็นนายทุนให้กู้เงิน และให้สินเชื่อแก่ชาวบ้าน เป็นจูดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร

จุดเริ่มต้นก่อนที่จะเข้ามาเป็นนายทุน เริ่มสร้างฐานะของตัวเองมาตั้งแต่อายุ 24 ปี โดยทำไร่มะเขือเทศ 10 ไร่ ต่อมาเริ่มทำมากขึ้น เมื่อผลผลิตมาก ชาวบ้านประสบปัญหาเรื่องการตลาดและราคา ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอนจึงมีการรวมกลุ่มเกษตรกร มีสัญลักษณ์ของตระกร้าใส่มะเขือ

เทศสี่แดง มีนายอินทร เป็นผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ติดต่อกับโรงงานรับซื้อ ตลาดที่ต้องการมะเขือเทศที่สำคัญ คือ ปากคลองตลาด

ปัจจุบันนายอินทร เป็นเอเย่นต์ในการรับซื้อรายใหญ่ในชุมชน เมื่อรวบรวมมะเขือเทศได้เต็มที่แล้ว จะมีรถสิบล้อมารับไปส่งตลาด ขบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการขนส่งสินค้าไปยังตลาดเป็นหน้าที่ของนายอินทร เมื่อรู้ช่องทางกำหนดยผลผลิตมากขึ้น จึงสนับสนุนให้ชาวบ้านปลูกเพิ่มในปริมาณมาก หากใครไม่มีเงินทุนเพียงพอ มากู้นายอินทรไปก่อน และสามารถนำผลผลิตมาขายคืนได้ หรือจะคืนเป็นเงินสดก็ได้ โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทต่อเดือน ส่วนผู้ที่ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ เช่น เครื่องมือการเกษตร บัว พันธุ์พืช ยาฆ่าแมลง หรืออื่น ๆ ที่มีจำหน่ายในร้าน จะคิดดอกเบี้ยเข้าไปกับราคาสินค้า โดยไม่ต้องใช้หลักฐาน แต่จะมีสมุดบัญชีเพื่อลงรายการสินค้าที่นำไป เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยว ขายผลผลิตได้ จะนำเงินมาใช้คืน

สิ่งที่ค้นพบ คือ ชาวบ้านจำเป็นต้องนำผลผลิตมาขายให้นายอินทร โดยมีสาเหตุดังนี้

1. เพื่อต้องการใช้หนี้คืน เพราะมีข้อผูกมัดเรื่องดอกเบี้ย
2. เพราะความเกรงใจ กลัวว่าจะมาเอาของไปใช้ก่อนไม่ได้อีก

(อินทร สิงห์บัว, สัมภาษณ์ 16 เม.ย. 45)

นายพืง แซ่แต้ อายุ 40 ปี การศึกษาระดับ ปวส. มาจากครอบครัวคนจีนที่กรุงเทพฯ อาชีพ รับเหมาก่อสร้าง เข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านขุนได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 รวม 7 ปี จุดเริ่มต้นคือรับเหมาก่อสร้างที่สวนพนาวัฒน์ เป็นสถานที่ของบริษัทจิรพนา สร้างเพื่อให้สาธุชนจากวัดพระธรรมกาย ขึ้นไปเพื่อปฏิบัติธรรม นายพืง ได้รับเหมาที่นี่ และจ้างแรงงานในท้องถิ่น คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบ่อหลวง, บ่อพะแวน และก๊วลม ตลอดจนบ้านขุน

เมื่อนายพืง มีทีมงาน คือชาวบ้านที่ฝึกขึ้นมาจนชำนาญ จึงขยายกิจการการรับเหมาก่อสร้างเพิ่ม มีการจ้างแรงงานมากขึ้นตามลำดับ ทำให้นายพืง ได้รู้จักสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดี จึงได้ไปตั้งรกรากพาครอบครัวเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านขุน โดยปลูกบ้านอยู่ติดกับรั้ววัดบ้านขุน ใช้ชีวิตกลมกลืนกับชาวบ้าน เป็นผู้สร้างงานให้ชาวบ้านมีงานทำ มีรายได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากการปลูก มะเขือเทศ

3.9 มุมมองในภาพรวมของนายทุนที่เกี่ยวข้องกับ

พระสงฆ์ นายทุนทั้ง 2 คน มีมุมมองภาพรวมเกี่ยวกับพระสงฆ์ คือผู้สืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นผู้ถ่ายทอดศีลธรรม และเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน โดยการสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมได้ดีกว่าผู้นำคนอื่น เพราะความเป็นพระ เป็นที่ศรัทธาและชาวบ้านยอมรับมากที่สุด

วัด คือสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนารองรับชาวบ้าน เพื่อเป็นศูนย์รวมในหลายด้าน เช่น เป็นที่ประชุม เป็นโรงเรียนสอนศีลธรรม นายทุนทั้ง 2 คน นับถือพุทธศาสนา เช่น นายอินทร กล่าวว่า ศาสนาพุทธ เป็นศาสนาประจำเผ่าแล้วมาตั้งแต่คึกคักบรรพ์ ศาสนาอื่นพยายามเข้ามาเผยแพร่แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะชาวบ้านมีความเชื่อตามบรรพบุรุษอย่างเหนียวแน่น

ส่วนนายพิง เนื่องจากเป็นครอบครัวคนจีนจะไหว้เจ้า ถือว่าเป็นการนับถือศาสนาพุทธ นายพิงเข้าใจเรื่องศาสนาอย่างลึกซึ้งเมื่อเข้ามาประกอบอาชีพในชุมชนบ้านขุน จึงทำบุญ ให้ทาน มิได้ขาด และเรียนรู้วิธีฝึกสมาธิกับพระวิชาญ

3.10 ทศนคติต่อผู้ส่งสาร

นายอินทร กล่าวว่า หลวงพี่วิชาญ ท่านมีความตั้งใจจริง ทุ่มเทเสียดสะ อคทน มีความพยายามให้หมู่บ้านนี้เป็นเขตปลอดคอบายมุข และท่านเป็นพระหนุ่มที่เข้ากับชาวบ้านได้ดี

นายพิง กล่าวว่า ตนเองศรัทธาหลวงพี่วิชาญมาก เพราะท่านให้ข้อคิดหลายอย่างเกี่ยวกับการฝึกสมาธิ การทำบุญ และการเข้ามาทำธุรกิจในบ้านแห่งนี้ ต้องทำตัวอย่างไร ท่านเมตตาชาวบ้าน มักจะฝากฝังให้ตนเองมีความเมตตาชาวบ้าน ช่วยแนะนำฝึกงานให้ชาวบ้าน พวกเขาจะได้มีอาชีพสามารถช่วยเหลือตนเองได้

3.11 การเลือกเปิดรับสื่อ

สื่อบุคคล คือการสื่อสารระหว่างพระวิชาญกับนายอินทรและนายพิง ซึ่งเป็นนายทุนและ นักธุรกิจชุมชน รวมทั้งการสื่อสารของนายอินทร และนายพิง กับชาวบ้านซึ่งเป็นลูกค้าและลูกจ้าง เช่น

นายพิง สงสัยเรื่องศาสนากับความเชื่อเรื่องผี จะไปสนทนาและถามพระวิชาญที่วัด เมื่อธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีปัญหา เกี่ยวกับลูกจ้าง มักจะไปปรึกษาพระวิชาญ ท่านจะให้กำลังใจ และแนะนำให้ฝึกสมาธิ ทำให้พบหนทางออก และแก้ไขปัญหาได้

นายอินทร กล่าวว่า ชีวิตประจำวันต้องพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน เพราะเขาเป็นลูกค้า และลูกหนี้ อยากให้ชาวบ้านเชื่อถือต้องอาศัยการพูดคุยเป็นการส่วนตัว บางคนมาขอกู้เงิน บางคนมาซื้อสินค้าค้างจ่าย บางส่วนนำมะเขือเทศมาขายให้ เพราะที่ร้านเป็นศูนย์รับซื้อ

สื่อประเพณี นายอินทร กล่าวว่า เมื่อประเพณีสงกรานต์มีการรดน้ำผู้ใหญ่ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้อาวุโส ในหมู่บ้านที่ตนนับถือ มีกิจกรรมที่วัดจะเข้าไปร่วม บ้านใดมีการแต่งงาน งานบวช งานศพ ไปร่วมเป็นประจำ เพราะในชุมชนนี้รู้จักกันหมด เราต้องพึ่งพาอาศัยกันอีก

สื่อเฉพาะกิจ นายอินทร และนายพืง ได้รับฟังข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนทางเครื่อง กระจายเสียงที่ส่งมาจากวัด และที่บ้านผู้ใหญ่นบ้าน ช่วงเช้าทางวัดแจ้งข่าวให้ช่วยกันดูแลชุมชนอย่า ให้อาเสพติดเข้ามา ช่วงเทศกาลเข้าพรรษาได้ฟังเทศธรรมะของหลวงพ่อดอกน้ำ และหลวงพ่อ ัมมชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ)

สื่อมวลชน

นายอินทร กล่าวว่า ทวีก็ดูบ้างเวลากลางคืน เพื่อให้รู้ทันคนอื่น รู้ความเป็นไปของบ้าน เมือง ด้านเศรษฐกิจ เพราะเรามีอาชีพค้าขาย ช่วงเช้าอ่านหนังสือพิมพ์ เปิดดูข่าวทั่ว ๆ ไป

นายพืง กล่าวว่า เสร็จจากภารกิจการทำงานแล้วจะดูข่าวทีวีตอนกลางคืน ถึง 22.30 น. ส่วนหนังสือพิมพ์นาน ๆ อ่านสักครั้ง เพราะไม่มีเวลา

3.12 ทักษะติดต่อสื่อ

นายอินทรและนายพืง เห็นว่า สื่อมีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ดันเข้ามาก็พบลูกค้า แล้ว ทำให้เรารู้ข่าวคราวความเป็นอยู่ของชาวบ้านเวลาเขามาที่ร้านมีการพูดคุยถึงเรื่องต่าง ๆ สารพัด พอรู้เรื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ บางครั้งทีวีมีความจำเป็น เพราะดูข่าวเศรษฐกิจ ก็พาถึงเวลา 22.30 น. เพื่อผ่อนคลายอารมณ์หลังจากที่เหนื่อยมาทั้งวัน ช่วงเช้าอ่านหนังสือพิมพ์ข่าวทั่วไปไม่เจาะจง

3.13 ทักษะติดต่อสาร

นายอินทร และนายพืง กล่าวถึงหลักธรรมที่พระนำมาสอนดังนี้

1. สัต ๕ นายทุน 2 คน เข้าใจเรื่องสัต ๕ และจำเนื้อหาได้ แต่ปฏิบัติยังไม่ได้ทั้งหมด เช่น นายอินทร เล่าว่า ตนเองไม่มีเวลาเข้าวัดบ่อยเหมือนกับคนอื่น เพราะค้าขายทำให้สัตข้อ ๔ ไม่ บริสุทธิ์ บางครั้งพูดไม่ตรงความจริงบ้าง

2. โทษของอบายมุข นายทุน 2 คน เห็นว่าอบายมุขมีโทษหลายอย่าง พระวิชาญท่าน พยายามให้ชุมชนบ้านขุน ปลอดภัยอบายมุขให้ได้ นายพืง เล่าว่าตนเองเห็นด้วยกับท่าน และไม่ดื่ม เหล้าเลย ส่วนนายอินทร บอกว่า ยังหักห้ามใจไม่ได้บางครั้งอ้างว่าเพื่อสังคมเพราะอาชีพค้าขาย

3. บ้านกัลยาณมิตร นายอินทร เล่าว่าที่บ้านไม่ได้เปิดบ้านกัลยาณมิตร เพราะเป็นร้าน ค้าไม่สะดวก ร้านอยู่ริมถนน เสี่ยงรถวิ่งผ่านไปมา และชาวบ้านจะมาซื้อของ นำมะเขือเทศมาส่งทั้ง วัน จนถึงกลางคืน แต่ที่บ้านญาติเขาเปิด บางครั้งจะไปร่วมด้วย

4. การทำบุญให้ทาน นายทุน 2 คนเห็นว่าการทำบุญให้ทานเป็นเรื่องปกติ และทำเป็น ประจำ ไปทำบุญที่วัดช่วงเทศกาล หรือวันสำคัญทางศาสนา เมื่อมีคนมาบอกก็ทำมิได้ขาด การให้

ทานนั้น มีบ่อยเพราะชาวบ้านเห็นว่าเราค้าขายคงช่วยได้มาก ส่วนนายพืงเชื่อเรื่องบุญมาก ได้จัดสรรเงินจำนวนหนึ่งไว้ทำบุญอย่างต่อเนื่อง

5. วิธีฝึกสมาธิ เพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกาย ที่หลวงพ่อดปากน้ำภาษีเจริญค้นพบและได้นำมาเผยแผ่ นายพืง เล่าว่าตนเองปฏิบัติเป็นประจำ บางครั้งฟังเสียงหลวงพ่อดัมมชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) ที่ท่านสอนวิธีฝึกสมาธิให้กับประชาชนทั่วไป แต่นายอินทร บอกว่าไม่ค่อยมีเวลาทำงานทั้งวันรู้สึกเหนื่อย

3.14 การถอดรหัสของนายทุน

ก. “เศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย” ในความหมายของนายทุน คือความพอใจ ความพอเพียงในอาชีพค้าขาย และเป็นนายทุน มีรายได้พอเพียงกับการใช้จ่ายตามสภาพของสังคมชนบทจัดอยู่ในฐานะมั่งคั่ง พอใจในอาชีพรับเหมาก่อสร้าง พอเลี้ยงครอบครัวได้ และเป็นอาชีพที่ถนัด สามารถช่วยฝึกอาชีพให้ชาวบ้านได้อีกด้วย

“ความพอใจ ความพอเพียง” หมายถึง พอใจในอาชีพพ่อค้าคนกลาง และรับเหมาก่อสร้าง ให้มีการประกันราคาผลผลิต และราคาวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง สามารถเลี้ยงตัวเองได้ให้ลูกน้องอยู่รอด

ข. “การพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ” ในความหมายของนายทุนคือ ต้องพึ่งพาชาวบ้าน ในเรื่องผลผลิตและแรงงาน ตลอดจนการขายสินค้า และชาวบ้านต้องพึ่งนายทุน เช่นถ้าไม่มีนายทุนชาวบ้านเดือดร้อน เพราะไม่มีตลาดรองรับซื้อผลผลิต หรือมีการจ้างแรงงานในชุมชน ชาวบ้านขาดรายได้ ไม่มีเงินสดซื้อสินค้าและบริการ ทำให้ความเป็นอยู่อยู่หล้าหลัง ชุมชนอาจตกอยู่ในสภาพที่ด้อยพัฒนา

ค. “ความมีอิสระ” ในความหมายของนายทุน ความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจต้องมีสภาพคล่องมากกว่านี้ รัฐบาลควรมีการประกันราคาพืชผลในแต่ละปีให้ด้วย นายอินทร เล่าว่าในฐานะพ่อค้าคนกลาง มักประสบปัญหาเรื่องราคา เช่น รับซื้อมะเขือเทศไว้ช่วงราคา กิโลกรัมละ 15 บาท อีก 2 - 3 ต่อมาราคาตลาดกลางลดลงเหลือ กิโลกรัมละ 10 บาททำให้ประสบปัญหาขาดทุน นายพืง ในฐานะเป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง มีความเสี่ยงจากราคาวัสดุก่อสร้างไม่แน่นอน อยากรู้มีความอิสระทางเศรษฐกิจคือสามารถเลี้ยงตัวเองและลูกน้องได้รอด สถานะการเงินคล่องตัว อิสระทางด้านวัฒนธรรม คือไม่เห่อเหิมตามวัฒนธรรมอื่น เป็นตัวของตัวเอง เคยเป็นอย่างไรควรรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้

ง. “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน” ในความหมายของนายทุน คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม ดังที่นายอินทร เล่าว่าตนเองให้ความร่วมมือในด้านการต่อต้านยาเสพติด

ไม่ให้เข้ามาในชุมชน ให้ความร่วมมือในการขุดสระน้ำ เพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนของเรา นาย พิง กล่าวหากเราไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องของการต่อต้านยาเสพติด เราก็เป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ส่วนรวม ผลเสียย่อมเกิดขึ้นกับชุมชน

“บ้านกัลยาณมิตร” หมายถึงสถานที่สวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรมร่วมกันภายในครอบครัว และเพื่อนบ้าน นายทุนทั้ง 2 คนมีส่วนร่วม เช่นบ้านนายพิงติดป้ายคำว่า “บ้านกัลยาณมิตร” ไว้หน้าบ้านและปฏิบัติธรรมที่บ้านก่อนนอน ส่วนนายอินทร แม้ว่าที่บ้านไม่ได้ติดป้ายไว้ เพราะสถานที่ไม่เอื้ออำนวย แต่ก็ไปร่วมที่บ้านญาติ

3.15 ลักษณะของการถอดรหัสของนายทุน

1. ด้านเศรษฐกิจ นายทุน 2 คนตีความสอดคล้องกับพระสงฆ์ แบบรับ 1 คน และแบบต่อรอง 1 คน เพราะยังไม่พอใจ บ้างครั้งประสบปัญหาขาดทุน ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. การแสวงหาทรัพย์สินที่สุจริต เพราะนายทุนทั้งสองเห็นว่าตนเองประกอบอาชีพไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม

ข. ไม่คิดว่าการเป็นนายทุนเอาเปรียบชาวบ้าน อาชีพค้าขาย และอาชีพรับเหมาก่อสร้างถือว่ามีประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างนายทุน หรือนายจ้าง กับชาวบ้าน เป็นการพึ่งพาอาศัยกัน หากขาดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชุมชนย่อมเลี้ยงตนเองไม่ได้

ค. พอใจกับอาชีพที่ทำอยู่ อยากให้มีการประกันราคาผลผลิต และราคาวัสดุก่อสร้าง เพื่อเกื้อกูลกันไม่ให้กระทบปัญหาขาดทุน

ง. เลี้ยงตัวเองและลูกน้องให้อยู่รอด เช่น นายพิงรับเหมาก่อสร้างจะคำนึงถึงรายได้ของลูกน้องให้เขาอยู่รอดได้ แม้ประสบกับปัญหาขาดทุนในบางครั้ง ในฐานะนายจ้างต้องเสียสละแบ่งปันกันไป สร้างคนเพื่อสร้างงาน เช่น นายพิงสอนงานช่างให้ลูกน้อง และให้โอกาสในการฝึกฝนความชำนาญ เพื่อสร้างงานเพิ่ม

2. ความพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ

ลักษณะการตีความของนายทุน เป็นแบบรับ เนื่องจากอาชีพของทั้งสองคน ต้องพึ่งพาอาศัยชาวบ้านด้านผลผลิต และแรงงาน ในฐานะเป็นนายจ้างจำเป็นต้องเสียสละเกื้อกูลแก่ลูกน้อง ให้ความรู้ ให้การดูแลเพื่อให้เขาอยู่รอดได้

3. ความมีอิสระ ลักษณะการตีความแบบต่อรอง ในเรื่องอยากให้มีการประกันราคาผลผลิตและราคาวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง เพราะทำให้ประสบปัญหาขาดทุนในบางครั้ง ตีความแบบรับ ในเรื่องของวัฒนธรรม เห็นว่าไม่ควรเห่อเหิมตามวัฒนธรรมอื่นจนลืมความเป็นตัวของตัวเอง

4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน นายทุนทั้ง 2 คน ตีความแบบรับ เพราะให้การสนับสนุน และร่วมมือกับชาวบ้านดี

3.16 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของนายทุน

จากการตีความหมายของนายทุน เป็นชุมชนที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่นดังนี้

1) มีธรรมชาติ เป็นชุมชนกำหนดชัดเจนว่าเป็นเขตปลอดภัยของชาวบ้านสามารถปฏิบัติตามได้เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัด ในขณะที่หมู่บ้านอื่นยังทำไม่ได้ เป็นชุมชนที่มีบ้านกัลยาณมิตรมาก ทำให้ได้ยินเสียงสวดมนต์ไม่ขาดสาย นำความเป็นสิริมงคลเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านและนายทุนฝึกสมาธิ ปกติจะมีแต่พระหรือนักบวชเท่านั้น เป็นชุมชนที่มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมชัดเจน เช่น จะกินเหล้าก็กินกล้วยบาปตกนรก

2) ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม เพราะนายทุนอาศัยอยู่ในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมส่วนรวมต้องให้ความร่วมมือ และเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน

3) เป็นชุมชนที่สามารถรวมตัวกันได้เร็ว เช่น เมื่อมีการประกาศออกกระจายเสียงให้ชาวบ้านมาประชุมหรือรวมตัวกันที่วัด ชาวบ้านและนายทุนให้ความร่วมมือและรวดเร็ว

4) เป็นชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อความสงบในชุมชน

5) มีความต้องการเทคโนโลยี

6) เศรษฐกิจพึ่งตนเองได้

7) มีอำนาจในการต่อรองราคาขายผลผลิต และวัสดุก่อสร้าง

กลุ่มข้าราชการ 2 คนคือ

นายอินทนิล นามะ ผู้ใหญ่บ้าน

นายพิรุฑ เกษมเรืองกิจ อบต.

3.17 ภูมิหลัง

นายอินทนิล นามะ ผู้ใหญ่บ้านอายุ 37 ปี

การศึกษา จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่

ภูมิลำเนา หมู่ 3 บ้านขุน ต. บ่อหลวง อ. สอด จ. เชียงใหม่

อาชีพ ทำสวนมะเจือเทศ

นายอินทนิล เล่าว่า ตนเองเป็นลูกหลานคนเก่าแก่ของหมู่บ้านขุน ดันตระกูลนำมะ หรือนำม้า เป็นคนงูม้าให้ขุนหลวงวิลังคะ อดีตเจ้าชายลัวะ ปกครองเมืองเชียงใหม่ หลังจากที่แพ้สงครามกับพระนางจามเทวีแล้ว ชาวลัวะก็พากันแตกกระจายบางส่วนอพยพไปตามป่าเขา บางส่วนยังตั้งรกรากอยู่ในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เนื่องจากอาศัยความเป็นลูกหลานตระกูลนำมะนี้เอง นายอินทนิล จึงได้รับความไว้วางใจ ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่บ้านมาเกือบ 10 ปี ประกอบกับ จบการศึกษาระดับ ม.6 ที่ชาวบ้านคิดว่าเป็นผู้มีความรู้มีประสบการณ์พอสมควร ปัจจุบันนายอินทนิล มีครอบครัวแล้ว มีอาชีพทำสวนมะเขือเทศเป็นหลัก และมีรถไถไว้รับจ้างเป็นของตนเอง นอกจากรับราชการผู้ใหญ่บ้าน นายอินทนิล จัดว่าตนเองเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้เห็น และรับรู้วัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ ของชาวลัวะมามาก และได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านขุนมาตลอด เนื่องจากนายอินทนิลเป็นคนรุ่นใหม่ ไปเรียนหนังสือในเมือง จึงได้เห็นความเจริญ และสามารถรับสิ่งแปลกใหม่ได้รวดเร็ว อุดมการณ์ และเป้าหมายในการเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อส่งเสริมการผลิตในด้านการเกษตรให้สูงขึ้น

นายพิรุฑ เกษมเรืองกิจ อายุ 37 ปี

การศึกษา ระดับ ม.6 เคยศึกษาในสถาบันราชภัฏ จ. เชียงใหม่ แต่ยังไม่จบ

ภูมิลำเนา หมู่ 3 บ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่

อาชีพ ธุรกิจส่วนตัว มีรถ 10 ล้อ รับจ้างบรรทุกสิ่งของ

สถานภาพ สมรสแล้ว กับนางสุพัตรา เกษมเรืองกิจ รับราชการครูประจำโรงเรียนบ่อหลวง ต. บ่อหลวง อ. ฮอด จ. เชียงใหม่

นายพิรุฑ เล่าว่า ตนเองเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านขุน ตั้งแต่อายุ 25 ปี มีลูกหลานชาวบ้านขุนลงสมัคร 5 คน กำลังอยู่ในวัยหนุ่ม ในจำนวนนี้มี นายอินทนิล ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันอยู่ด้วย ต่อมาก็ตกลงสมัคร อบต. ได้รับเลือกให้มาทำหน้าที่เป็นตัวแทนหมู่บ้าน

จุดประสงค์ที่ลงสมัคร อบต. ต้องการพัฒนาอาชีพให้ชาวบ้าน และต้องการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าที่เคยเป็นอยู่มาแต่อดีต นายพิรุฑ เล่าว่าตนเองเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้บ้านขุนเจริญชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากการปลูกมะเขือเทศ ยังสามารถทำงานเป็นลูกจ้างนายทุน มีรายได้ตลอดปี นายพิรุฑ ภาคภูมิใจที่เป็นผู้ชักชวนนายทุนเข้ามาลงทุนเปิดกิจการปลูกดอกเบญจมาศที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ บริษัทนานาฟอรา เข้ามาเมื่อปี พ.ศ.2542 โดยนายพิรุฑ ได้แจ้งให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในโครงการนี้ เพื่อจะมีรายได้เพิ่มขึ้นกว่าทำสวนมะเขือเทศมาก ให้ชาวบ้านแบ่งกลุ่มปลูกชนิดเดียวกัน 100 ตารางวา ระยะเวลา 3 เดือน ต่อ 1 รุ่น

ในทางกลับกันชาวบ้านมอง นายพิรุฑ ว่าเป็นคนที่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การนำบริษัท นานาฟอรา เข้ามาดูแลเหมือนจะดี พอต่อมาชาวบ้านเริ่มรู้ทันว่าทำให้ระบบนิเวศน์

เสียชีวิต เพราะพิษจากยาฆ่าแมลง พุงกระจายมายังชุมชน อากาศที่เคยบริสุทธิ์ เต็มไปด้วยสารพิษ ชาวบ้านที่เคยไปร่วมโครงการก็พากันทยอยออกมา เพราะสุขภาพเริ่มซึ่ดลง อ่อนเพลียจากการสูดสารพิษ นอกจากนี้ นายพิรุณยังเจาะบ่อบาดาล เพื่อใช้น้ำรดดอกเบญจมาศ แต่ถูกชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้าน เพราะจะทำให้ดินบริเวณใกล้เคียงทรุด ชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับการกระทำได้กล่าว เนื่องจากเจาะบ่อบาดาลไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ใช้นเฉพาะของตัวเอง พอมีปัญหาเกิดขึ้น นายพิรุณจะอิงกับวัดบ้านขุนตลอด อิงพระวิชาญ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน พระต้องช่วยไกล่เกลี่ย ประนีประนอมให้ นายพิรุณเป็นผู้คัดค้านในการขุดสระประจำหมู่บ้าน เพื่อจะทำประปาใช้กันเอง เนื่องจากเสียผลประโยชน์ เรื่องการเป็นนายหน้าซื้อขายที่ดินจำนวน 4 ไร่ แต่ชาวบ้านไม่ยอม เพราะชาวบ้านช่วยกันออกเงินครอบครัพละ 3,333 บาท กลุ่มที่เป็นพ่อค้า และนายทุน บางคนช่วยครอบครัพละ 10,000 บาท

นายพิรุณ ต้องหยุดคัดค้าน เพราะชาวบ้านรวมตัวกันหนักแน่นกว่า ในที่สุดโครงการสร้างประปาชุมชนเสร็จใช้งานได้ นายพิรุณ กลับได้หน้าตา ได้รับคำชมจากทางราชการ เขาเล่าด้วยความภาคภูมิใจว่า ได้ช่วยทำให้หมู่บ้านเจริญ สามารถช่วยเหลือตัวเอง สร้างประปาใช้เองในหมู่บ้านได้ โดยได้รับการสนับสนุนจากหลวงพ่อดมชโย เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ท่านช่วยจ้างรถแม็คโครมาขุดสระให้ รวมทั้งรถสิบล้อขนดิน เป็นเงินมูลค่ามากพอสมควร ที่ดิน 4 ไร่ ชาวบ้านช่วยกันรวบรวมเงินซื้อครอบครัพละ 3,333 บาท ทางราชการช่วยต่อท่อประปา และถังเก็บน้ำเพื่อจ่ายน้ำจากสระมายังหมู่บ้านให้ การต่อน้ำเข้าไปยังครอบครัพละนั้น ชาวบ้านจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าแรงเอง

นายพิรุณ เล่าต่อไปว่า ตนเองได้สนับสนุนด้านการศึกษาในชุมชน คือ ประสานงานกับมูลนิธิศึกษารวมเพื่อสิ่งแวดล้อม เข้ามาสร้างศูนย์เด็ก เพื่อเตรียมตัวก่อนเข้าเรียนอายุตั้งแต่ 2 ½ - 5 ขวบ อยู่ในความดูแลของพัฒนากรอำเภอ ปัจจุบันมีครู 2 คน

13.18 มุมมองในภาพรวมของข้าราชการเกี่ยวกับ

พระสงฆ์

นายอินทนิล กล่าวว่า พระสงฆ์ท่านเป็นผู้นำในการพัฒนาด้านจิตใจ ช่วยสอนศีลธรรมให้กับชาวบ้านได้ดี ชาวบ้านเลื่อมใบบายมุข เพราะถือว่าพระที่ชาวบ้านเคารพนับถือ เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่ปรึกษาหมู่บ้าน

นายพิรุณ กล่าวว่า หลวงพี่วิชาญเข้ามาบ้านขุนมีผลมาก โดยเฉพาะทำให้คนเลิกอบายมุขได้ เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ท่านทำต่อเนื่องมา 8 ปี แล้ว เช่นพ่อของนายพิรุณ เมื่อก่อนติดบุหรี่และดื่มเหล้ามาก ชาวบ้านก็ดื่มกันทั่วไป มีการทะเลาะตบตีกัน แต่ตอนนี้พ่อและชาวบ้านเลิกเหล้าได้

นายพีรวัช กล่าวว่า ตนเองชอบไปคุยกับหลวงพี่วิชาญ ตอนค่ำ หรือวันพระ ไปปรึกษาท่าน นั่งสมาธิ บ้าง

วัด

นายอินทนิล กล่าวว่า ชาวบ้านขุนมีความผูกพันกับวัดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ถือว่าวัดเป็น ศูนย์รวมใจของชาวบ้าน มีทุกข์มีสุข ก็ไปวัด ไปทำบุญทำทาน เป็นสถานที่นัดหมายของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อประชุมเป็นแหล่งหาความรู้ เป็นสนามกีฬาของเด็ก ๆ เป็นสถานที่ ประณีประนอมของชาวบ้าน เพราะต้องไปกราบพระขอพึ่งบารมี เมื่อยามมีปัญหา

นายพีรวัช กล่าวว่า วัดเป็นสถานที่ผ่อนคลายจิตใจ เมื่อไม่สบายใจจะเข้าวัด ไปคุยกับ หลวงพี่วิชาญ และนั่งสมาธิ ทำบุญทำทาน ตามเทศกาล และ โอกาสพิเศษของตัวเอง เช่น วันเกิด วัน ตายของหมู่ญาติ และอุทิศส่วนกุศลให้ บางครั้งเป็นที่ประชุม เป็นที่สาธารณะสำหรับจัดกิจกรรม เป็นสถานที่ฝึกอบรมทั้งผู้ใหญ่ และเยาวชน เป็นแหล่งเรียนหนังสือ

พุทธศาสนา

นายอินทนิล กล่าวว่า ตนเองนับถือพุทธศาสนาเต็มร้อยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ศาสนาอื่น เข้ามาเผยแพร่ที่บ้านขุนไม่สำเร็จ เพราะชาวบ้านซึ่งเป็นชาวลัวะ หนักแน่นด้านศาสนามาก เชื่ออย่าง ไร มักจะถ่ายทอดไปยังลูกหลาน เช่น ชาวลัวะมีความเชื่อเรื่องผี ต้องทำพิธีฆ่าสัตว์เลี้ยงผี แต่ปัจจุบัน นายอินทนิล เห็นว่า ความเชื่อนั้น ยังขัดต่อศาสนาพุทธ คือ คีต ๕ ข้อ ๑ ห้ามฆ่าสัตว์ แท้จริงแล้ว ศาสนาพุทธมีเหตุผลดี ตนเองเชื่อเรื่องบุญบาปว่ามีจริง

นายพีรวัช กล่าวว่า ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ ที่มีคนนับถือกันมากที่สุด และเป็นศาสนาประจำเผ่าลัวะ มาตั้งแต่บรรพบุรุษมาหลายยุคหลายสมัย

3.19 ทศนคติต่อผู้ส่งสาร

นายอินทนิล และนายพีรวัช ทั้งสองมีความศรัทธาพระวิชาญ มีเรื่องต้องปรึกษางาน เป็นประจำ เห็นว่าท่านมีความเมตตาเสียสละ อดทนกับชาวบ้านขุนมาก ขอมรับท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถสูงทั้งทางโลก และทางธรรม เพราะความเป็นเครือข่ายกับวัดพระธรรมกาย ทำให้ท่าน รู้จักญาติโยมในเมืองมาก จึงพัฒนาวัดได้เร็วในทางวัตถุ ส่วนพัฒนาทางจิตใจแนะนำให้ชาวบ้านเปิด บ้านกัลยาณมิตร เพื่อสวดมนต์ นั่งสมาธิ สิ่งเหล่านี้นับว่าท่าน ได้นำความสงบร่มเย็นมายังชุมชนบ้าน ขุน

3.20 การเลือกเปิดรับสื่อ

สื่อบุคคล

นายอินทนิล กล่าวว่า ส่วนใหญ่ได้รับฟังเพลงพีวีชาญ โดยตรง บางครั้งท่านมาเยี่ยมที่บ้าน บางครั้งนายอินทนิล จะไปพบท่านที่วัด เพื่อปรึกษางานบางอย่าง ส่วนชาวบ้าน จะติดต่อกันด้วยการพูดคุยกับเพื่อนบ้านหมู่ญาติ และรับรู้ความเคลื่อนไหวของชาวบ้านจากการเล่าต่อ

นายพีรฐ กล่าวว่า การสื่อสารส่วนใหญ่ใช้การติดต่อบุคคล สื่อได้รวดเร็ว และรู้เรื่อง เช่น ก่อนจะทำโครงการอะไรในชุมชน ต้องมีการปรึกษาพูดคุยกันในชุมชน จะเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าเราทำลงไปโดยที่ชาวบ้านไม่ทราบล่วงหน้าจะมีปัญหาตามมาหลัง การติดประกาศเป็นเอกสารชาวบ้านไม่ค่อยอ่าน ถ้าแจ้งทางเครื่องกระจายเสียงในหมู่บ้านรับรู้ได้เร็ว

สื่อประเพณี

นายอินทนิล กล่าวว่า ประเพณี เป็นสื่อที่ให้คนในชุมชนมีความเกี่ยวโยงกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีการรวมญาติ ลูกหลาน อยู่ที่ไหนจะพากันมาทำบุญ รดน้ำผู้หลักผู้ใหญ่ มีโอกาสได้พูดคุยถามข่าวคราวกัน ผูกพันกันถึงความเป็นเครือญาติเดียวกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันต่อไป

นายพีรฐ กล่าวว่า ประเพณี เป็นสื่อดึงดูดใจคนให้กลับสู่ที่เดิม คือ สังคมไทยอยู่กันแบบเครือญาติ ปัจจุบันคนรุ่นใหม่จะไปศึกษาต่อในเมืองจบแล้วทำงานในเมือง ถ้าไม่มีประเพณี บุคคลเหล่านั้นจะไม่ค่อยมีโอกาสกลับบ้านเกิด ทำให้ญาติพี่น้องเริ่มห่างเหินกัน เมื่อมีประเพณี จิตสำนึกต้องกลับมาเยี่ยมสมาชิกที่บ้านทำให้มีความผูกพันกันอย่างต่อเนื่อง

สื่อเฉพาะกิจ

นายอินทนิล กล่าวว่า ตนเองใช้อยู่ เช่น ที่บ้านเป็นศูนย์กระจายข่าว เมื่อมีเรื่องราวจากการไปประชุมกับทางราชการมาต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบ

นายพีรฐ กล่าวว่า ในฐานะเป็น อบต. เมื่อมีข่าวสารจะอาศัยเครื่องกระจายข่าว 2 จุด คือ ที่วัด และที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

สื่อมวลชน

นายอินทนิล กล่าวว่า ติดตามข่าวสารของบ้านเมืองจากทีวีมากกว่า รองลงมาคืออ่านหนังสือพิมพ์บ้าง เป็นข่าวทั่วไป เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ แต่ไม่อ่านทุกวัน แล้วแต่โอกาสเอื้ออำนวย

นายพีรุธ กล่าวว่า มีเวลาพักผ่อนอยู่กับบ้านจะดูทีวี ดูไปเรื่อย ไม่ติดรายการใดเป็นพิเศษ แต่ถ้าเป็นรายการฟุตบอลก็ติดตามบ้าง หนังสือพิมพ์ติดตามบางข่าว

3.21 ทักษะติดต่อสื่อ

นายอินทนิล กล่าวว่า สื่อมีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น ตั้งแต่ตื่นนอนขึ้นมา ต้องมีการสื่อสารพูดคุยกับสมาชิกในบ้านแล้ว การสื่อสารระหว่างหลวงพี่วิชาญ กับนายอินทนิล จะพูดคุยปรึกษากันโดยตรง ท่านให้ความใกล้ชิดดี ไปเยี่ยมที่บ้านด้วย เมื่อมีงานประเพณีท่านมักจะเป็นผู้นำความคิดรูปแบบในการจัดงาน แนะนำให้ชาวบ้านช่วยกันทำ ในฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องติดตามข่าวของบ้านเนื่องจากทีวี หนังสือพิมพ์ เพื่อแจ้งข่าวให้ชาวบ้านได้รับรู้ ปัจจุบันได้นำเครื่องกระจายเสียงมาใช้ ทำให้การสื่อสารรวดเร็ว

นายพีรุธ กล่าวว่า การใช้สื่อต้องคิดถึงความเหมาะสมของชาวบ้านด้วย เช่น นำโปสเตอร์ หรือเป็นเอกสารตีประกาศตามที่สาธารณะ ชาวบ้านที่นี้ไม่นิยมอ่าน และผู้สูงอายุอ่านหนังสือไม่ออก ทำให้การสื่อสารไม่เข้าใจ แต่ถ้าเป็นการพูดคุย หรือประกาศตามกระจายเสียง ชาวบ้านเข้าใจได้ดี และพร้อมที่จะปฏิบัติตามอยู่แล้ว

3.22 ทักษะติดต่อสาร

เห็นว่าพระวิชาญมีวิธีการสอนธรรมะ ให้ฟังเข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติตามได้ เช่น การเลกอบายมุขเห็นได้ชัดเจนว่าปฏิบัติตามได้จริง เพราะไม่ดื่มเหล้า ทำให้ชาวบ้านตื่นตัวเลิกเหล้า คนที่ดื่มจะระมัดระวัง ท่านสามารถหาแนวร่วมได้มากจนเป็นเรื่องสำคัญของชุมชน

หลักธรรมที่พระนำมาสอน และการตีความหมายของข้าราชการ

1. คีล ๕

นายอินทนิล กล่าวว่า คีล ๕ เป็นกฎพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ถ้าทุกคนรักษา คีล ๕ ได้ครบทุกข้อ บ้านเมืองจะสงบสุข ประหยัดงบประมาณแผ่นดินมาก ทุกวันนี้มีแต่เรื่องทะเลาะรบราฆ่าฟันกัน ต้องติดคุกติดตะราง อบายมุขระบาคทำให้เสียเงินเสียคนไปเป็นจำนวนมาก

นายพีรุธ กล่าวว่า คีล ๕ ข้อ เป็นข้อควรปฏิบัติ ทุกคนควรรักษาไว้ให้ได้ ต้องยอมรับสารภาพว่าตนเองรักษาได้ยังไม่ครบทุกข้อ แต่มีจิตสำนึกยังยึดอยู่ตลอด ข้อ ๕ งดเว้นจากการดื่มสุราก็งดได้เป็นระยะ ๆ บางครั้งดื่มเพื่อสังคมข้างนอกไม่ถึงกับมากมายนัก

2. โทษอบายมุข

นายอินทนิล กล่าวว่า ขึ้นชื่อว่าอบายมุข มีแต่โทษมากกว่าที่จะเห็นประโยชน์ ยังไม่เคยเห็นเลยที่คนหมกมุ่นอยู่กับอบายมุข ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากชาวบ้าน ได้รับการไว้วางใจจากผู้อื่น มีฐานะร่ำรวยด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง ครอบครัวมีความสุข อยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นคงเป็นไปได้ยาก

นายพิรุณ กล่าวว่า อบายมุขในที่นี้จะให้น้ำหนักที่สุรา ส่วนเล่นการพนันที่นี่ไม่มีให้เห็น ตั้งแต่ชาวบ้านเข้าวัดพระธรรมกาย ตนเองเห็นว่ามิผลต่อชาวบ้านมาก หลวงพี่วิชาญท่านเป็นลูกศิษย์หลวงพ่อธัมมชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) ท่านเข้ามาให้ความสำคัญต่อการเลิกอบายมุข ทำได้ประมาณ 8 ปี ที่เห็นเด่นชัดในครอบครัวของนายพิรุณ คือ พ่อ ซึ่งเป็นคนติดเหล้า และบุหรี่ สามารถเลิกได้ ปัจจุบันสุขภาพท่านดีหน้าตาผ่องใส เข้าวัดประจำ ลูก ๆ ก็พลอยสบายใจไปด้วย

3. บ้านกัลยาณมิตร

นายอินทนิล กล่าวว่า ในชุมชนบ้านขุนมีบ้านกัลยาณมิตรมากกว่าบ้านอื่น ได้แนวคิดมาจากหลวงพี่วิชาญ ท่านอยากให้หมู่บ้านเป็นเขตปลอดอบายมุข จะปลอดได้ก็ต่อเมื่อ พ่อ แม่ ต้องคอยดูแลลูกหลานให้ดี เริ่มต้นจากครอบครัวต้องอบอุ่น ใกล้ชิด ดูแลกันทั่วถึง จึงแนะนำให้มีบ้านกัลยาณมิตร เพื่อสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม ร่วมกันในครอบครัวและหมู่ญาติ เพราะบ้านกัลยาณมิตร จึงมีผลทำให้ชุมชนปลอดอบายมุขได้

นายพิรุณ กล่าวว่า บ้านกัลยาณมิตร เป็นบ้านที่อบอุ่น ทุกคนในครอบครัวมีความสุข พันใกล้ชิดกัน ผูกพันกับหมู่ญาติ เพื่อนบ้านได้ เพราะการไปสวดมนต์ นั่งสมาธิ ฟังธรรม ร่วมกันบ่อย ๆ ทำให้รักและสามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน เพราะปกติชาวบ้านจะไปวัดทุกวันนั้นคงยาก ต้องไปทำไร่นาทำสวน เมื่อมีบ้านกัลยาณมิตร ทำให้แต่ละครอบครัวบังคับตนเองอยู่ในกรอบของศีลธรรมมากขึ้น

4. การทำบุญให้ทาน

นายอินทนิล กล่าวว่า การทำบุญไม่ควรปฏิเสธ จะทำมากทำน้อยไม่มีความผิด ซึ่งควรทำ เพราะเรานับถือศาสนาพุทธ ต้องช่วยกันทะนุบำรุงพุทธศาสนา ถ้าเราไม่ช่วยกันสนับสนุน พระไม่มีอาหารฉัน ท่านก็เดือดร้อน ชาวพุทธเชื่อเรื่องบุญบาปมีจริง นายอินทนิล เล่าว่า เมื่อมีงานบุญที่วัด หรือมีคนมาบอก ก็ร่วมทำทุกครั้งน้อยบ้าง มากบ้าง ตามโอกาส ส่วนการให้ทานนั้น ทำอยู่แล้วช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันกันในหมู่บ้าน เช่น ตนเองเป็นผู้ใหญ่บ้าน จะมีลูกบ้านมาขอความช่วยเหลือให้ออกเงินในกิจกรรมส่วนรวม ก็ต้องช่วยกันตามสมควรแก่ฐานะ

นายพิรุณ กล่าวว่า ตนเองไปทำบุญที่วัดพระธรรมกายหลายครั้ง รู้สึกว่าสบายใจ เข้าใจเรื่องบุญลึกซึ้งกว่าเมื่อก่อน ได้หลวงพี่วิชาญคอยชี้แนะให้ จะเข้าวัดไปทำบุญที่วัดช่วงวันพระ ส่วนการให้ทาน ตามบทบาทและหน้าที่แล้ว ได้ทำในจุดนี้พอสมควร เช่น ที่ศูนย์เด็กเล็ก ครูมาบอกว่าไม่มีไฟฟ้า ไม่มีอุปกรณ์การสอน ของเด็กเล่น นายพิรุณจะจัดหาให้

5. วิธีฝึกสมาธิ

นายอินทนิล กล่าวว่า หลวงพี่ท่านสอนสมาธิเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกาย เริ่มต้นด้วยการนั่งขัดสมาธิ นึกถึงดวงแก้ว หรือองค์พระ ถ้าง่วงก็ท่อง สัมมาอะระหัง ๆ ๆ บางครั้งท่านจะนำเทปเสียงหลวงพ่อดมขโมย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) เข้าอาวาสวัดพระธรรมกาย มาเปิดให้นั่งตามเสียง นายอินทนิล เล่าว่า ตนเองพอรู้วิธีปฏิบัติ แต่ไม่ค่อยต่อเนื่อง เพราะภารกิจการงานมาก

นายพิรุณ กล่าวว่า ปฏิบัติธรรมบ้าง แต่ไม่ได้ทุกวัน ไปนั่งที่วัดพระธรรมกายแล้วมาฝึกต่อ เพราะรู้วิธีการ บางครั้งจะไปนั่งกับหลวงพี่วิชาญที่วัดบ้านขุน

ด้านเศรษฐกิจ

การประกอบอาชีพสุจริต

นายอินทนิล กล่าวว่า ตำบลบ่อหลวง เป็นจุดที่ผลิตพืชผลทางการเกษตรหล่อเลี้ยงคนได้หลายจังหวัด เช่น มะเขือเทศ กะหล่ำปลี พริก ถั่วลิสงเตา ทำได้ตลอดปี ทำให้มีรายได้พอเพียงสำหรับเลี้ยงชีพได้สบาย อยากร่ำรวยก็ต้องขยัน

นายพิรุณ กล่าวว่า การทำไร่ ทำสวน เป็นอาชีพที่สุจริต สามารถเลี้ยงชีพได้อย่างเพียงพอ ทำมากได้ผลผลิตมาก รายได้จะมากด้วย

การเก็บรักษาทรัพย์

นายอินทนิล กล่าวว่าต้องรู้จักจัดสรรปันส่วนการใช้จ่ายเงินเป็น หามาได้เท่าไรควรแบ่งเก็บสะสมไว้เพื่อความจำเป็นเร่งด่วน เช่น สมาชิกในครอบครัวเจ็บไข้ ต้องพาไปหาหมอ

นายพิรุณ กล่าวว่า เงินทองที่เราหามาได้ ถ้าไม่รู้จักเก็บมันก็หมดไปอย่างไม่มีร่องรอย ถึงคราวจำเป็นจริง ๆ จะเดือดร้อน ต้องรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินเป็น เช่น นายพิรุณ เป็นหัวหน้าครอบครัว หาเงินมาได้เท่าไรให้ภรรยาเป็นคนเก็บดูแลจัดสรรใช้จ่าย

รู้จักใช้จ่ายเพื่อการเลี้ยงชีพ

นายอินทนิล กล่าวว่า ควรใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีพจริง ๆ สิ่งฟุ่มเฟือย ต้องดูให้เหมาะสมตามความจำเป็น เช่น เรามีอาชีพทำไร่นาทำสวน พอมีเงินบ้าง ก็ไปซื้อรถเก๋งมาขับไปทำไร่นาทำสวน อย่างนี้ถือว่าใช้เงินไม่เหมาะสมกับฐานะ ถ้านำไปซื้อรถบรรทุก หรือรถกระบะ ยังใช้ประโยชน์ได้มาก และเหมาะแก่การใช้งาน

นายพีรวัช กล่าวว่า ปัจจัย 4 เป็นสิ่งสำคัญในการเลี้ยงชีพ นอกจากนี้เป็นส่วนเกินที่ยังต้องการ เพราะอยู่ในสังคมหากใครมีฐานะจะเป็นที่ยอมรับ

การสร้างเครือข่ายคนดี

นายอินทนิล กล่าวว่า ทรัพย์ที่หามาได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว เพื่ออนาคตของลูก พอเขาโตขึ้นก็ต้องมีครอบครัวต่อไป เพราะฉะนั้น พ่อ แม่ ต้องอบรมสั่งสอนลูกให้มีศีลธรรม เพื่อให้เขาดูแลครอบครัวนั้นเลี้ยงชีพต่อไปได้ถึงรุ่นหลาน

นายพีรวัช กล่าวว่า การสร้างคนดี กว่าจะได้สักคนนั้นมันยาก ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ ให้รู้จักรับผิดชอบตนเอง และพ่อแม่ ถ้าฝึกลูกให้รู้จักประหยัดตั้งแต่เด็ก โตขึ้นเขาจะรู้จักประมาณในการใช้จ่ายเป็น

ประเด็นที่ถอดรหัสของข้าราชการ

ก. “ความพอใจ ความพอเพียง” นายอินทนิล และนายพีรวัช มีความพอใจในความเป็นผู้ใหญ่บ้าน และอบต. พอใจฐานะที่มีบ้าน รถเก๋ง รถสิบล้อ รถปิคอัพ เพื่อใช้งาน มีที่ดินเป็นของตนเอง รายได้พอเพียงสำหรับเลี้ยงครอบครัว ในบทบาทของผู้นำ พอใจที่สาธารณูปโภคเข้ามาในชุมชน ไฟฟ้า ถนนหนทาง ประปาพอเพียง มีโรงเรียนให้เด็กเยาวชนได้เรียนหนังสือ ชาวบ้านมีงานทำรายได้สม่ำเสมอ แต่ยังไม่พอใจกับสาธารณสุขของชาวบ้าน พอใจด้านวัฒนธรรมประเพณี อยู่ พอใจกับชาวบ้านมีศีลธรรม

ข. “การพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ” มีความเป็นอยู่พึ่งพาอาศัยกัน เพราะเป็นสังคมเครือญาติ พึ่งพาด้านแรงงาน มีการลงแขกช่วยกันทำไร่นาทำสวน พึ่งพากันด้านหยิบยืมสิ่งเครื่องใช้เมื่อจำเป็น เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญพิเศษ พึ่งพาอาศัยกันด้านจิตใจ เช่น แวะเยี่ยมเยียนผู้ป่วย เสียสละยานพาหนะนำส่งโรงพยาบาล

ค. “ความอิสระทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม” อิสระจากการมีหนี้สิน อิสระจากความฟุ่มเฟือย เป็นตัวของตัวเอง ไม่ห่อเหิมตามวัฒนธรรมอื่นจนลืมวัฒนธรรมดั้งเดิมของตัวเอง

ง. “บ้านกัลยาณมิตร และการมีส่วนร่วม” หมายถึง บ้านสำหรับผลิตคนให้มีศีลธรรม เป็นที่มาของชุมชนเข้มแข็ง การมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือทั้งแรงงาน และเงิน ความคิดเห็นช่วยงานส่วนรวม เช่น ร่วมประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ ช่วยกันขุดสระน้ำ สร้างโรงเรียน เป็นต้น

3.23 ลักษณะของการถอดรหัสของข้าราชการ

1. ด้านเศรษฐกิจ การถอดรหัสของข้าราชการสอดคล้องกับพระสงฆ์ ในแง่ของความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ และมีใช้อย่างพอเพียง เช่น มีบ้านอยู่ มีรถไถ รถสิบล้อ รถปิคอัพเครื่องยนต์ไฮโดร มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีฐานะและอำนาจเป็นที่ยอมรับในชุมชนมีรายได้เพียงพอ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยไปกับอบายมุข

2. ความพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ การถอดรหัสแบบรับ สอดคล้องกับพระสงฆ์ในด้านการให้สิ่งของแบ่งปันกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ให้กำลังกายช่วยเหลือ ให้กำลังใจช่วยเยี่ยมเยียนเมื่อยามเจ็บป่วย ทำบุญให้ทานอยู่เป็นนิจ รู้จักหน้าที่ของตนที่จะปฏิบัติต่อกันใน ทิศ ๖ ต้องดูแล แม่ ภรรยา และลูก มีความเคารพพระสงฆ์ สงเคราะห์หมู่ญาติ และเพื่อนบ้าน

3. มีความอิสระ ข้าราชการถอดรหัสสอดคล้องกับพระสงฆ์ ในเรื่องของความเป็นอิสระจากการเป็นหนี้สิน เพราะไม่นำเงินไปใช้กับเรื่องของอบายมุข อิสระจากการครอบงำของวัฒนธรรมอื่น สอดคล้องกับพระสงฆ์ คือตนเป็นที่พึ่งของตน สามารถเลี้ยงตัวเองรอดได้ มีการพึ่งพาอาศัยกันได้

4. การรวมตัวกันของกัลยาณมิตร เป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม การถอดรหัสสอดคล้องกับพระสงฆ์ เพราะบ้านกัลยาณมิตรเป็นแหล่งผลิตคนดีมีศีลธรรม ทำให้มีความร่วมมือในกิจกรรมส่วนรวมได้ดี ถ้าคนไม่มีศีลธรรม หมกมุ่นอยู่กับอบายมุขมากจะไม่มีเวลา และเห็นความสำคัญของส่วนรวมเลย จะเห็นแก่ส่วนตนมากกว่า คือ ต่างคนต่างอยู่ เมื่อมีบ้านกัลยาณมิตรทำให้รู้ทิศทางของชุมชนจะเป็นอย่างไร

3.24 การถอดรหัสเพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของข้าราชการ

1. เป็นชุมชนที่คนมีธรรมะ เช่น เป็นเขตปลอดอบายมุข รู้จักรักษาศีล ๕ เป็นชุมชนบ้านกัลยาณมิตร ได้ยินเสียงสวดมนต์ทั้งหมู่บ้าน

2. เศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านมีงานทำ มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีรายได้สม่ำเสมอ

3. มีสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนนหนทาง การคมนาคมสะดวก

4. เห็นคุณค่าแก่ส่วนรวม คือการให้ความร่วมมือในกิจกรรมส่วนรวม เพราะคิดว่ากิจกรรมส่วนรวมเกิดขึ้นเป็นที่มาของความเจริญทางวัตถุและจิตใจ

5. ชาวบ้านรวมตัวกันได้เร็ว เช่น พระวิชาญ หรือผู้นำหมู่บ้าน ประกาศทางเครื่อง
กระจายเสียงให้ไปรวมกันที่วัด ชาวบ้านให้ความร่วมมืออย่างไม่มีข้อแม้

6. เป็นชุมชนที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว เช่น ให้สร้างส้วมซึมทุกครอบครัว ทั้ง
ขยะให้เป็นที่ หรือเผาให้เรียบร้อย

DPU

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างผู้ให้รหัสกับผู้ถอดรหัส
ประเด็นความหมายของชุมชนเข้มแข็ง (อัตลักษณ์ของชุมชน)

พระสงฆ์	ชาวบ้าน	นายทุน	ข้าราชการ
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีธรรมะ 2. ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม 3. สุขอนามัยที่ดี 4. เศรษฐกิจดี 5. ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี 6. รับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว 7. มีเป้าหมายทางจิตใจคู่ชีวิต 8. ปกครองกันเองได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีธรรมะ 2. ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม 3. รักท้องถิ่นกำนันคของตัวเอง 4. เศรษฐกิจดี 5. ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี 6. รับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว 7. มีเป้าหมายทางจิตใจควบคู่กับวัตถุ 8. สามารถรวมตัวเคลื่อนไหวได้ 9. ต้องการสาธารณสุขไปโลกเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีธรรมะ 2. ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม 3. มีอำนาจในการต่อรอง 4. เศรษฐกิจพึ่งพาตนเองได้ 5. มีเป้าหมายความสงบในชุมชน 6. รับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว 7. รวมตัวได้เร็ว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีธรรมะ 2. ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม 3. สาธารณูปโภค 4. เศรษฐกิจดี 5. สาธารณสุขที่ดี 6. รับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว 7. รวมตัวกันได้เร็ว

ตารางที่ 6 ประเด็นการให้ความหมายคำต่างๆ

ประเด็น	พระสงฆ์	ชาวบ้าน	นายทุน	ข้าราชการ
1. ความพอเพียงเรียบง่าย	1. ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่	1. ความพอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ รู้จักพอ และเศรษฐกิจพอเพียง	1. ความพอใจในอาชีพ และความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ	1. พอใจกับรายได้ และ อำนาจของตน เศรษฐกิจ ชาวบ้านพอเพียง แต่ยังไม่พอใจ
2. ความพึ่งพาอาศัยกัน และ ความเสียสละ	2. เมตตาเป็นเครื่องทำบุญโลก ทิศ ๖, บุญกุศล	2. พึ่งพาอาศัยกัน ให้แบ่งปัน รู้หน้าที่ของตนเอง	2. พึ่งพาอาศัยกันด้าน แรงงาน เสียสละให้ และก่อคุณคุณงามได้	2. พึ่งพาอาศัยกันด้านจิตใจ แรงงาน และทรัพย์
3. มีความอิสระ	3. การปลดแอกจากอบายมุข คนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีบุญเป็นที่พึ่ง	3. อิสระจากหนี้สิน และ ความยากจน อิสระจากการครอบงำของวัฒนธรรมอื่น	3. อิสระทางเศรษฐกิจ มีอำนาจในการต่อรอง มีสภาพคล่องเลี้ยงตัวเอง และดูแลตนเองได้	3. อิสระจากหนี้สิน และการครอบงำ จากวัฒนธรรมอื่น เป็นตัวของตัวเอง
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน	4. การรวมตัวของกลายกัลยาณมิตร เป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม	4. บ้านกัลยาณมิตรเป็นที่มาแห่งความสงบของชุมชน	4. บ้านกัลยาณมิตรเป็นที่มาของความอบอุ่น ผูกพัน เป็นเจ้าของ	4. ให้ความร่วมมือมีส่วนร่วม และช่วยเหลือทั้งร่างกาย กำลังใจ และเงินแก่ส่วนรวม

หมายเหตุอธิบายตารางที่ 5 เปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างผู้ใส่รหัสกับผู้ถอดรหัส จะเห็นได้ว่า

1. ประเด็นที่สอดคล้องกันทุกกลุ่มคือ ให้ธรรมชาติ เป็นกระแสหลัก ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม เศรษฐกิจดี รับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว
2. ประเด็นที่แตกต่างกับพระสงฆ์บางส่วน คือ ด้านสาธารณสุข มีข้าราชการตีความสอดคล้อง แต่ชาวบ้านกับนายทุนไม่ได้กล่าวถึง
3. พระสงฆ์ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี ชาวบ้านตีความสอดคล้อง แต่นายทุนกับข้าราชการไม่ได้กล่าวถึง
4. พระสงฆ์มีเป้าหมายทางจิตใจกว่าวัตถุ ชาวบ้านกับนายทุนสอดคล้อง แต่ข้าราชการไม่ได้กล่าวถึง
5. พระสงฆ์เห็นว่าปกครองกันเองได้ แต่ลักษณะการตีความของชาวบ้าน นายทุน ข้าราชการ ให้ความหมายเป็นลักษณะของการรวมตัวกันได้เร็ว
6. ชาวบ้านและข้าราชการยังมีความต้องการสาธยายปโลกเพิ่มขึ้น พระสงฆ์กับนายทุนเห็นว่าพอเพียงแล้ว

สรุปโดยรวมแล้ว ส่วนใหญ่ ทั้ง 3 กลุ่มตีความหมายสอดคล้องกับพระสงฆ์ มีบางประเด็นที่แตกต่างกัน แต่ให้ความหมายใหม่ที่ใกล้เคียงกัน อาจเป็นเพราะว่าความเข้าใจในวาทกรรมของพระสงฆ์ยังไม่ชัดเจนก็อาจเป็นได้

หมายเหตุอธิบายตารางที่ 6 การให้ความหมายของคำต่าง ๆ 4 ประเด็น ทั้ง 3 กลุ่มให้ความหมายสอดคล้องกันชัดเจน 3 ข้อ ส่วนข้อที่ 3 เรื่องความอิสระ พระสงฆ์ให้ความหมายว่า “ปลดแอกจากอบายมุข ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีบุญเป็นที่พึ่ง” ตามวาทกรรม หมายถึง เมื่อปลดแอกจากอบายมุขได้ จะเกี่ยวโยงมาถึงเศรษฐกิจในครอบครัว ทำให้ไม่ต้องสูญเสียเงินไปกับอบายมุข ไม่มีหนี้สิน พึ่งตนเองได้และมีบุญเป็นที่พึ่ง จากการตีความของทั้ง 3 กลุ่ม จะกล่าวถึงความอิสระจากหนี้สิน แต่ไม่ได้กล่าวถึงอบายมุข อาจเป็นเพราะว่าการเลิกอบายมุขเป็นกระแสหลักในชุมชนอยู่แล้ว

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ภูมิหลังของชุมชนบ้านขุน

ทำเลที่ตั้ง อยู่ในเขต ต. บ่อหลวง อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ อายุ 92 ปี ลักษณะของชุมชน เป็นชาวเขาเผ่าลัวะ มีเครือข่ายเป็นเครือญาติ ฐานะและความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน อาชีพเกษตรกรรม เป็นหลัก นับถือศาสนาพุทธ 100 เปอร์เซ็นต์ จะมีชาวกะเหรี่ยงนับถือศาสนาคริสต์เข้ามาบวชเรียนบ้างในบางปี มีความเชื่อเรื่องผีในแต่ละปีมีการเลี้ยงผีละมั่ง เพื่อรำลึกถึงบรรพบุรุษ เผ่าพันธุ์จึงมิได้เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันกับเผ่าอื่นในชุมชน ให้ความเสมอภาคกันมาตลอด

ประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในชุมชนบ้านขุน พบว่ามีศาลเพียงตาและรูปปั้น ขุนหลวง วิลังคะตั้งอยู่บริเวณริมถนนหน้าโรงเรียนบ้านขุน ผู้คนที่สัญจรผ่านไปมาจะทำความเคารพ จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้านเล่าว่า ขุนหลวงวิลังคะเป็นเจ้าชายลัวะปกครองเมืองเชียงใหม่ หลังจาก แพ้สงครามจากพระนางจามเทวีแล้ว ชาวลัวะพากันแตกกระจัดกระจาย บางส่วนอพยพไปตามป่าภูเขา เรียกว่า ลัวะอมพาย บางส่วนตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน ชาวลัวะบ่อหลวงเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากในเมือง และมีตระกูลนามะ หรือนาม้า ซึ่งเป็นทหารคนจูงม้าให้เจ้าชายลัวะ เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในชุมชนบ้านขุนในยุคแรก จึงได้ตั้งศาลเพียงตาขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านรำลึกถึงประวัติศาสตร์แห่งการต่อสู้ของชาวลัวะ ตระกูลนามะ จึงเป็นที่ยอมรับของชาวลัวะ และได้เป็นผู้นำหมู่บ้าน ขุนมาตลอด จนกระทั่งถึงปัจจุบันมีนายอินทนิล นามะ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

เป็นสังคมที่มีการเคลื่อนไหว

แม้ชาวลัวะมีอัธยาศัยรักความสงบ แต่วิถีชีวิตมักจะเผชิญกับการต่อสู้มาตลอด ทำให้ชาวลัวะต้องอดทน ขยันขันแข็ง เป็นนักบุกเบิกที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้เร็ว พร้อมทั้งจะต่อสู้

กับอำนาจที่ไม่ชอบธรรม สามารถรวมตัวกันได้เร็วเพื่อจะแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดของผู้มีอำนาจเหนือกว่า เช่น กรณีชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้านการเจาะบ่อบาดาลของ อบต. เพราะทำให้บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงทรุด และการเจาะบ่อบาดาลไม่ได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ใช้ในโรงเพาะชำปลุกดอกไม้ขนาดใหญ่ ชาวบ้านคัดค้านเพื่อความชอบธรรมโดยใช้วาทกรรมหลักเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และสภาพแวดล้อม ในที่สุดฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าต้องหยุดการกระทำ

ศาสนาควบคุมสังคม

เนื่องจากลักษณะของชุมชนบ้านขุนเป็นสังคมเครือญาติ โยงใยและรู้จักกันทั้งหมดบ้าน เป็นสังคมที่มีการช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของ แรงงานและกำลังใจ เกื้อกูลกัน นับถือศาสนาพุทธ 100 เปอร์เซ็นต์ มีความเชื่อเรื่องบุญ บาป นรก สวรรค์ เชื่อว่าการกระทำของทุกคนคือ กฎแห่งกรรม ศาสนาได้เข้ามาควบคุมวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างผาสุก ด้วยการนำวาทกรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในสังคม เช่น เป็นชุมชนบ้านกัลยาณมิตร มีธรรมะ เป็นเขตปลอดอบายมุข รู้จักรักษาศีล ๕ สวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันทางจิตวิญญาณ ปกครองกันด้วยกฎศีลธรรม ดังที่ Robert Redfield เจ้าของทฤษฎี Folk – urban continuum ได้ศึกษาหมู่บ้านท้องถิ่นในยูคาทาน ประเทศเม็กซิโก พบว่ากลุ่มขนาดเล็ก ลักษณะทางสังคมคล้ายคลึงกัน ไม่มีเทคโนโลยีที่ซับซ้อน อาหารไม่มีเหลือเฟือ มีความเป็นปึกแผ่นสูง ใกล้ชิดและรู้จักกันดี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนเป็นรูปเงินสด อยู่ร่วมกันฉันญาติมิตร การควบคุมสังคมจะผ่านสถาบันศาสนา

ศีลธรรมโน้มนำเศรษฐกิจชุมชน

วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านผูกพันกับเศรษฐกิจแบบแบ่งปันกันมาตั้งแต่อดีต ประกอบกับการนับถือพุทธศาสนา 100 เปอร์เซ็นต์ของชาวบ้าน ปกครองกันด้วยศีลธรรมและจารีตประเพณี ศาสนาจึงเป็นตัวควบคุมของชาวบ้าน ทำให้ง่ายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม คือเพื่อยังชีพและสามารถเพิ่มผลผลิตให้เป็นระดับอาชีพที่ทำรายได้เพิ่มขึ้น แต่ละครอบครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะมีปัจจัยสี่พอเพียง ชาวบ้านใช้ชีวิตอย่างสมถะ มีความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีขีดจำกัดของความต้องการตามความจำเป็น

เนื่องจากกระแสหลักของชุมชนเป็นเขตปลอดอบายมุข เป็นชุมชนบ้านกัลยาณมิตร ชาวบ้านตระหนักในศีลธรรม สมาชิกในชุมชน 712 คน 162 ครอบครัว ขนาดของชุมชนอยู่ในระดับ

กลาง จึงง่ายต่อการควบคุมดูแลซึ่งกันและกัน ศีลธรรมจึงเป็นตัวโน้มนำเศรษฐกิจในชุมชน จะเห็นได้จากวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบสุข เพราะชาวบ้านไม่หมกมุ่นอยู่กับวงสุรา ยาเสพติด การพนัน ใช้ชีวิตประจำวันเป็นไปเพื่อการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดกันทุกคนรู้หน้าที่ของตนเองตามหลักทศ ๖ ทำให้ชาวบ้านขยายผลผลิตได้มาก เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันระหว่างนายทุน และชาวบ้าน ทั้งสองฝ่ายมีการเกื้อกูลกันมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีตลาดรับซื้อผลผลิตและตลาดแรงงานรองรับในชุมชน ทำให้ชาวบ้านทำรายได้อย่างสม่ำเสมอ เงินตราไม่รั่วไหลไปกับอบายมุข

เมื่อสมาชิกในชุมชนไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข ฐานะทางเศรษฐกิจของเขาย่อมจะดีขึ้นด้วย ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ติงามไว้ คือการบริหารจัดการทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพ และได้กลายมาเป็นหลักเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ให้หลักธรรม ๔ ประการไว้คือ

๑. อุฏฐานสัมปทาน “หา” เป็น หมายถึง การเป็นผู้ขยันหมั่นเพียรในการหา ไม่เกียจคร้าน ช่วยกันทำเป็นทีม ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณางานที่จะต้องช่วยกันทำ เช่น ลักษณะพื้นเพของชาวบ้านขุนนั้นเป็นเกษตรกร ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกันทำงาน รายได้ขึ้นอยู่กับความขยันหมั่นเพียรของสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก

๒. อารักขสัมปทา “เก็บ” เป็น หมายถึง การรักษาทรัพย์เอาไว้ได้ เช่น ชาวบ้านขุนอยู่ในชุมชนปลอดอบายมุข พวกเขาเฝ้ารักษาทรัพย์ไว้ได้ เนื่องจากไม่นำไปใช้จ่ายกับอบายมุขและความฟุ่มเฟือย

๓. กัลยาณมิตตตา “สร้างคน” เป็น เพื่อทำงานเป็นทีม คือในระหว่างที่ทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่นั้นให้หากันเป็นทีม ทั้งทีมชนิดมีลูกน้อง มีผู้ได้บังคับบัญชา หรือเป็นเครือข่ายบริษัทห้างร้านถือว่าเป็นทีม และทำร่วมกับคนที่มีศีลธรรม เช่น ชาวบ้านขุนเป็นชุมชนคุณธรรม ชาวบ้านรู้จักสวดมนต์ นั่งสมาธิ ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายคนดีและผลิตคนดีให้กับสังคม นำมาซึ่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพราะคนดีย่อมตระหนักในศีลธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบ คดโกงกัน ลักขโมยหรือแย่งชิงทรัพย์กันในชุมชน

๔. สมชีวิตา คือมีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมคือ “ใช้” เป็นเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย แต่ไม่ถึงกับฝืดเคือง รู้จักประมาณในการใช้จ่าย

จากหัวข้อธรรมทั้ง ๔ ประการ พระวิชาญ อธิธาโค ได้นำมาปลูกฝังอบรมสั่งสอนให้กับชาวบ้านขุน ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งครั้งนี้ จากผลการถอดรหัสของชาวบ้านโดยรวมแล้วส่วนใหญ่สอดคล้องกับพระสงฆ์ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน แม้ครอบครัวที่คิดว่ารายได้ต่ำแต่กลับมีวิถีชีวิตอยู่ได้อย่างอบอุ่น เพราะคนในชุมชนมีศีลธรรมนี้เอง ตามวาทกรรมทางพระพุทธ

ศาสนาไม่ได้ให้คุณค่าของชีวิตด้วยทรัพย์สินเงินตรา ยศศักดิ์ และความมั่งคั่งทางวัตถุเป็นอันดับแรก แต่จะให้ความสำคัญในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คือมีศีลธรรมมากกว่า เพราะฉะนั้น ศีลธรรมจึงเป็นตัวโน้มนำเศรษฐกิจในชุมชนเป็นอย่างดี

ประวัติความเป็นมาของวัดบ้านขุน

เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2470 ด้วยความร่วมมือของชาวบ้านช่วยกันสร้าง ปัจจุบันพระวิชาญ อิทธินาโค เข้ามาเป็นเจ้าอาวาส เมื่อปี พ.ศ. 2538 และมีพระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ช่วยดูแลงานวัดและสามเณรที่เข้ามาบวชเรียนอยู่ในวัดบ้านขุน พระวิชาญ อิทธินาโค ได้เข้ามาพัฒนาปรับปรุงหาทุนสร้างศาลาการเปรียญ สามารถรองรับคนได้ 600 คน และก่อตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น โดยอาศัยศาลาวัดเป็นห้องเรียน เพื่อรองรับเยาวชนชายให้มีโอกาสได้ศึกษาในสายสามัญ

ปัจจุบันวัดบ้านขุน เป็นที่ทำการของเจ้าคณะตำบล และพระวิชาญดำรงตำแหน่งเลขาเจ้าคณะตำบลบ่อหลวง พระและสามเณรที่จำพรรษาในวัดส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของชาวบ้านขุน และอำเภอใกล้เคียงเข้ามาบวชเรียน

บทบาทผู้ไสร่ห้ำ

ภูมิหลัง

พระวิชาญ อิทธินาโค เป็นผู้มีการศึกษาทางโลกสูงกว่าชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากจบรัฐศาสตร์ ทำให้พระวิชาญมีความรู้ความสามารถทางการปกครอง ประกอบกับการศึกษาทางธรรมจบนักธรรมเอกและเป็นพระนักปฏิบัติธรรม ทำให้พระวิชาญมีภูมิรู้ภูมิธรรมและประสบการณ์ทั้งทางโลกและทางธรรมสามารถเข้าใจสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชาวบ้านได้เร็ว พระวิชาญได้รับพระราชทานรางวัลเสมาธรรมจักร สาขาส่งเสริมผู้ปฏิบัติธรรม จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี พ.ศ. 2540 และเคยจำพรรษาที่วัดพระธรรมกาย 3 ปี หลังจากนั้นได้ย้ายไปทางภาคเหนือเพื่อเผยแผ่ธรรมตามอุดมการณ์ที่ได้ตั้งไว้คือเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ศึกษาค้นคว้าหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เพื่อนำหลักธรรมเผยแผ่อบรมสั่งสอนให้ประชาชนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

พระจันทร์แก้ว ฉันทธัมโม ศรัทธาพระพุทธศาสนา บวชเพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้กับชาวบ้าน

กลุ่มสามเณร เนื่องจากได้รับการปลูกฝังจากพระอาจารย์ จึงทำให้สามเณรมีอุดมการณ์ และเป้าหมายคล้ายกัน

ฐานะและอำนาจ

ด้วยสถานะแห่งความเป็นพระสงฆ์ มีอำนาจทางศีลธรรมเหนือกว่า และอยู่ในฐานะ เป็นผู้นำที่ชาวบ้านศรัทธา เชื่อถือไว้วางใจที่สุด อยู่ในฐานะเป็นครูสอนศีลธรรม สอนสมาธิ เป็นที่ ฟังที่ปรึกษาของชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่น

บทบาทพระสงฆ์ในการไถ่รหัสเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

จุดประสงค์ของการไถ่รหัส

พระวิชาญ มีจุดประสงค์เพื่อนำวาทกรรมทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่ให้ชาวบ้านเข้าใจ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

พระจันทร์แก้ว เพื่อช่วยงานพระศาสนา ช่วยอบรมสั่งสอนศีลธรรมให้ชาวบ้าน อยาก ให้ชาวบ้านมีความเชื่ออย่างมีเหตุผลให้ความเจริญทางวัตถุควบคู่กับเศรษฐกิจและจิตใจ

กลุ่มสามเณร 4 รูป เพื่อบวชเรียนธรรมะ และรับการฝึกอบรมจากพระอาจารย์ให้เป็น คนดีของสังคม จะนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำชาวบ้านต่อไป

ทัศนคติต่อสื่อ และการเลือกใช้สื่อ

พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว มีความเห็นว่าสื่อมีความจำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา และการพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่เลือกใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก รองลงมาคือสื่อประเพณีและสื่อ เฉพาะกิจช่วยเสริม สื่อมวลชนจะให้ความสำคัญน้อย มักจะเป็นพวกนิตยสารที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่ของชาวบ้าน

กลุ่มสามเณร 4 รูป เนื่องจากความเป็นเด็กจึงไม่ค่อยเข้าใจความหมายของสื่อบุคคล และสื่อประเพณี แต่จะให้ความสนใจเลือกใช้สื่อเฉพาะกิจและสื่อมวลชนบางส่วนที่เหมาะสมกับ ภาวะเป็นสามเณร

ทัศนคติต่อผู้รับสาร

พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว มีความเห็นว่าชาวบ้านค่อนข้างเปิดกว้างในการเปิดรับสารจากหลายช่องทาง และบางกลุ่มค่อนข้างมีเหตุผล มีบางคนที่ไม่ค่อยมีเหตุผลและไม่ยอมทำความเข้าใจอาจจะเพราะอุปนิสัยดั้งเดิม มีความเป็นตัวของตัวเองในบางเรื่อง มีบางกลุ่มรู้จักถือกรับสาร บางส่วนไม่ค่อยสนใจข่าวสารใด ๆ อาจจะเป็นเพราะวิถีชีวิต

กลุ่มสามเณร 4 รูป มีทัศนคติในเชิงคาดหวังเพราะยังเป็นเด็กไม่รู้จักอุปนิสัยชาวบ้านดีพอ เพียงแต่คาดหวังว่าไม่ควรเชื่อตามกันในสารจากสื่อมวลชน และวางใจเป็นกลางต้องคิดถึงเหตุผล

ทัศนคติต่อสาร

พระวิชาญ และพระจันทร์แก้ว เห็นว่าสารควรมีการเลือกสรรให้เหมาะสมกับวิถีสังคมชาวบ้าน ส่วนสารจากสื่อมวลชน เห็นว่าบางเรื่องยังไม่จำเป็นเท่าใดนัก

กลุ่มสามเณร 4 รูป ไม่ได้แสดงความเห็นสาเหตุยังไม่เข้าใจว่าสารหมายถึงอะไร

จากผลการถอดรหัส พบว่า สารที่นำมาใช้ในบริบทของการสร้างชุมชนเข้มแข็งอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ถอดรหัสออกมาได้สอดคล้องกับพระสงฆ์ มีบางประเด็นที่ยังต้องเพิ่มเติม คือ ด้านสาธารณสุข แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มของข้าราชการได้คำนึงถึงสาธารณสุขสอดคล้องตามพระสงฆ์ เช่นกัน

สารเพื่อการพัฒนา

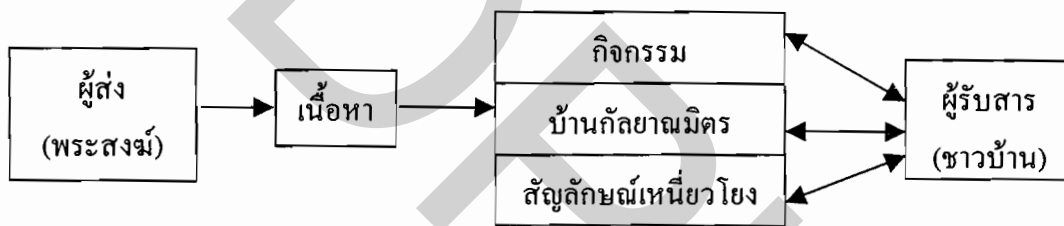
การวิจัยเรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ศึกษากรณีชุมชนบ้านขุน ในครั้งนี้ ค้นพบว่า สารมีส่วนสำคัญในการพัฒนา เพราะสารเป็นเนื้อหาที่ชาวบ้านจะตีความหมายออกมาในรูปแบบใด และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสารต้องการหรือไม่ สารที่พระวิชาญนำมาใช้กับชาวบ้านขุนมีเนื้อหาดังนี้

1. เจริญธรรมะ และชาวบ้านสามารถปฏิบัติตามได้
2. ให้แนวทางชุมชนเข้มแข็ง โดยนำวาทกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้กับชาวบ้านในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณี
3. ให้ความหมายอัตลักษณ์ ชุมชนบ้านขุนแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ
4. เป้าหมายของชุมชนชัดเจน คือ ทางเศรษฐกิจ ทางวัตถุ ควบคู่กับศีลธรรม

ภาพที่ 6
แบบจำลองของสาร

สาร ประกอบด้วยผู้ส่งคัดเลือกเนื้อหาของสาร และส่งไปยังผู้รับสารผ่านรูปแบบของกิจกรรม เช่น กิจกรรมส่วนรวมช่วยกันทำความสะอาดที่สาธารณะ สร้างโรงเรียนปริยัติธรรม สร้างศาลาการเปรียญ ขุดสระน้ำเพื่อทำน้ำประปาใช้ในชุมชน สร้างชุมชนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น กิจกรรมสวดมนต์ นั่งสมาธิร่วมกัน โดยเปิดเป็นบ้านกัลยาณมิตร กิจกรรมประกาศชื่อผู้เลิกอบายมุข และมีการสร้างสัญลักษณ์เป็นตัวเหนียวโยงให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่ง เช่น เสื้อคอกลมสีขาวปักกระเป๋าสีเหลืองมีข้อความว่า “กลุ่มรักศีลธรรม” สำหรับกลุ่มเลิกอบายมุข ใส่ชุดสีขาวช่วงเข้าพรรษา เป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่รักษาศีล ธงสีแดงพื้นโต เป็นสัญลักษณ์ของชาวลัวะ ซึ่งสามารถสร้างแบบจำลองได้ดังนี้

ทัศนะของพระภิกษุ และสามเณร เกี่ยวกับการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

กลุ่มพระภิกษุ และสามเณร เมื่อคนในชุมชนมีศีลธรรม รักษาศีล ๕ ได้ ครอบครัวย่อมมีความเป็นอยู่ที่ดี มีปัจจัย 4 พอเพียงพึ่งตนเองได้ และให้ความสำคัญกับส่วนรวม ชุมชนจะเข้มแข็ง เจริญทั้งวัตถุ เศรษฐกิจ ควบคู่กับจิตใจ โดยให้ความหมายสำคัญในประเด็นดังต่อไปนี้

- ก. ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย ในความหมายของพระ คือ “ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่” ไม่ทะเยอทะยานตามผู้อื่นจนฟุ้งเฟ้อ
- ข. ประเด็นพึ่งพาอาศัยกัน และความเสียสละ หมายถึง เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก, ทิศ ๖ การทำบุญให้ทาน
- ค. ประเด็นความอิสระ หมายถึงการปลดแอกจากอบายมุขโดยให้น้ำหนักที่สุรา ยาเสพติด เพื่อความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจไม่มีหนี้สิน
- ง. ประเด็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน หมายถึงการรวมตัวของกัลยาณมิตรเป็นการสร้างชุมชนที่ดีงาม

กลยุทธ์ในการถ่ายทอดทัศนคติชุมชนเข้มแข็ง 5 ประการ

1. เน้นพิธีกรรมเป็นหลัก
2. ในแต่ละหัวข้อธรรมมีการต่อยอดย่อย ๆ
3. สร้างสารที่ใช้ภาษาง่าย ๆ
4. ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
5. ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเหนี่ยวยोग และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

การใส่รหัสวาทกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ให้แก่ชาวบ้าน

ก. “ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่” วาทกรรมในเรื่องเศรษฐกิจ ให้รู้จักจัดสรรเงินทองให้พอ ใช้ในการเลี้ยงชีพ

ข. “เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก, ทิศ ๖, บุญกุศล” วาทกรรมในเรื่องการพึ่งพาอาศัยกัน มีการแบ่งปัน เกื้อกูลกันทั้งสิ่งของ แรงงาน เงิน และกำลังใจ

ค. “การปลดแอกจากอบายมุข” วาทกรรมเน้นเรื่องการลด ละ เลิกสุรา ยาเสพติด

ง. “การรวมตัวของกัลยาณมิตร เป็นการสร้างชุมชนที่ค้ำจุน” วาทกรรมเน้นปลูกจิตสำนึกทางศีลธรรมเริ่มต้นที่ครอบครัว สวดมนต์นั่งสมาธิ ร่วมกันเพื่อความอบอุ่นและผูกพันกันในครอบครัว บ้านเป็นแหล่งผลิตคนดีให้แก่สังคม

สรุปการใส่รหัสของพระภิกษุและสามเณร เพื่อให้ความหมายอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านขุน

1. เป็นชุมชนธรรมะ
2. ให้คุณค่าแก่ส่วนรวม
3. ด้านเศรษฐกิจพึ่งพาอาศัยแบ่งปัน
4. มีสาธารณสุขที่ดี
5. ปกครองกันเองได้โดยคณะกรรมการ ภายใต้กฎศีลธรรมและจารีตประเพณี
6. ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี
7. ได้รับความเปลี่ยนแปลงได้เร็ว
8. มีเป้าหมายทางศีลธรรมควบคู่กับเศรษฐกิจและวัตถุ

ความสอดคล้องระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน

ตารางที่ 7 ลักษณะของการถอดรหัสของชาวบ้าน นายทุน และข้าราชการ ในประเด็นต่างๆ

ประเด็น	ชาวบ้าน			นายทุน			ข้าราชการ		
	รับ	ต่อ รอง	คัด ค้าน	รับ	ต่อ รอง	คัด ค้าน	รับ	ต่อ รอง	คัด ค้าน
1. เศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย	8	4	-	1	1	-	1	1	-
2. ความพึ่งพาอาศัยกัน ความเสียสละ	12	-	-	2	-	-	2	-	-
3. มีความอิสระ	9	3	-	-	2	-	2	-	-
4. การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมชุมชน	12	-	-	2	-	-	2	-	-

จากตารางการถอดรหัสของทุกกลุ่ม ส่วนใหญ่ค่อนข้างสอดคล้องกับพระวิชาญ เนื่องจากมีแนวคิดให้เป็น “หมู่บ้านธรรมะ” ซึ่งเป็นกระแสหลักร่วมกันในชุมชน ผู้ที่มีความเห็นแตกต่างมีไม่มากนัก มักจะเป็นผู้ที่ดื่มสุรา หรือผู้ที่ยังไม่เข้าใจความหมาย จึงมีการต่อรองสร้างความหมายใหม่ให้กับตนเองในประเด็นดังต่อไปนี้

1. “ประเด็นเศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย” กลุ่มของชาวบ้านมี 4 คน คือ นายวิชัยและนายสุริยา ยังอยู่ในวัยหนุ่มต้องสร้างฐานะของตนเอง เพราะต่อไปต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว นางละมุลต้องการ สร้างบ้านใหม่เพราะมีลูกหลายคน ส่วนนายประพันธ์ต่อรองในด้านเศรษฐกิจ เพราะยังต้องขนขวายมากกว่านี้ เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว

ในกลุ่มของนายทุน มีการต่อรองในเรื่องเศรษฐกิจ 1 คน บางครั้งประสบปัญหาขาดทุนอยากให้มีการประกันราคาพืชผล ข้าราชการ 1 คน คือนายพีรวัช ต่อรองด้านสาธารณสุข เห็นว่าชาวบ้านบางส่วนมีความเป็นอยู่ยังไม่ได้มาตรฐาน

2. “ การพึ่งพาอาศัยกัน และเสียสละ” การถอดรหัสแบบรับทั้ง 3 กลุ่ม สอดคล้องกับพระสงฆ์ เนื่องจากวิถีสังคมและความเป็นอยู่ดั้งเดิมต้องเกี่ยวโยงกับเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกัน เสียสละ แบ่งปันกันทั้งสิ่งของ แรงงาน และกำลังใจให้แก่กันเป็นปกติ

3. “ความอิสระ” ในความหมายของพระ หมายถึง การปลดแอกจากอบายมุข รู้จักหน้าที่ของตนมีบุญเป็นที่พึ่ง ชาวบ้าน 3 คน คือนายประพันธ์ ต่อรองเรื่องของอบายมุขแต่ไปค้ำที่อื่น และนายทุน 1 คน คือนายอินทร ให้เหตุผลว่าเพราะอาชีพค้าขายต้องพบปะสมาคมกับลูกค้าบ้าง ส่วนชาวบ้านอีก 2 คน และนายทุน 1 คน สร้างความหมายใหม่ เป็นการปลดแอกทางเศรษฐกิจ คือไม่มีหนี้สิน ส่วนนายทุนต้องมีการประกันราคา

4. “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน” ทั้ง 3 กลุ่มตีความแบบรับทั้งหมด สอดคล้องกับพระสงฆ์ ทุกกลุ่มให้คุณค่าแก่ส่วนรวม เพราะกิจกรรมส่วนรวมเป็นไปเพื่อการนำความเจริญมาสู่ชุมชนของตนเอง

อภิปรายผล

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการใส่รหัสเพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

การเข้ามาของพระวิชาญ แม้จะได้รับนิมนต์จากชาวบ้านจนอย่างถูกต้องให้ไปจำพรรษาที่วัด ในช่วงเริ่มต้นยังมีอุปสรรคด้านภาษาสื่อสารกับชาวบ้าน มีชาวบ้านบางกลุ่มจับตามองว่าท่านจะอยู่ได้หรือไม่ เพราะต้องพบกับความลำบากในด้านอาหาร ท่านจะอยู่ในสายตาของชาวบ้านตลอด เมื่อเห็นท่านเข้าไปเยี่ยมชาวบ้านทุกครอบครัว สามารถฉันอาหารที่ไม่ค่อยประณีตของพวกเขาได้ และไม่มีทิท่ารังเกียจ ท่านเข้าหากุ่มแม่บ้าน และสอนหนังสือหากิจกรรมให้เด็ก ๆ ด้วยฐานะของพระ ชาวบ้านมองว่ามีฐานะและอำนาจเหนือกว่า ชาวบ้านต้องให้ความเคารพ กราบไหว้ เป็นปกติของชาวพุทธ

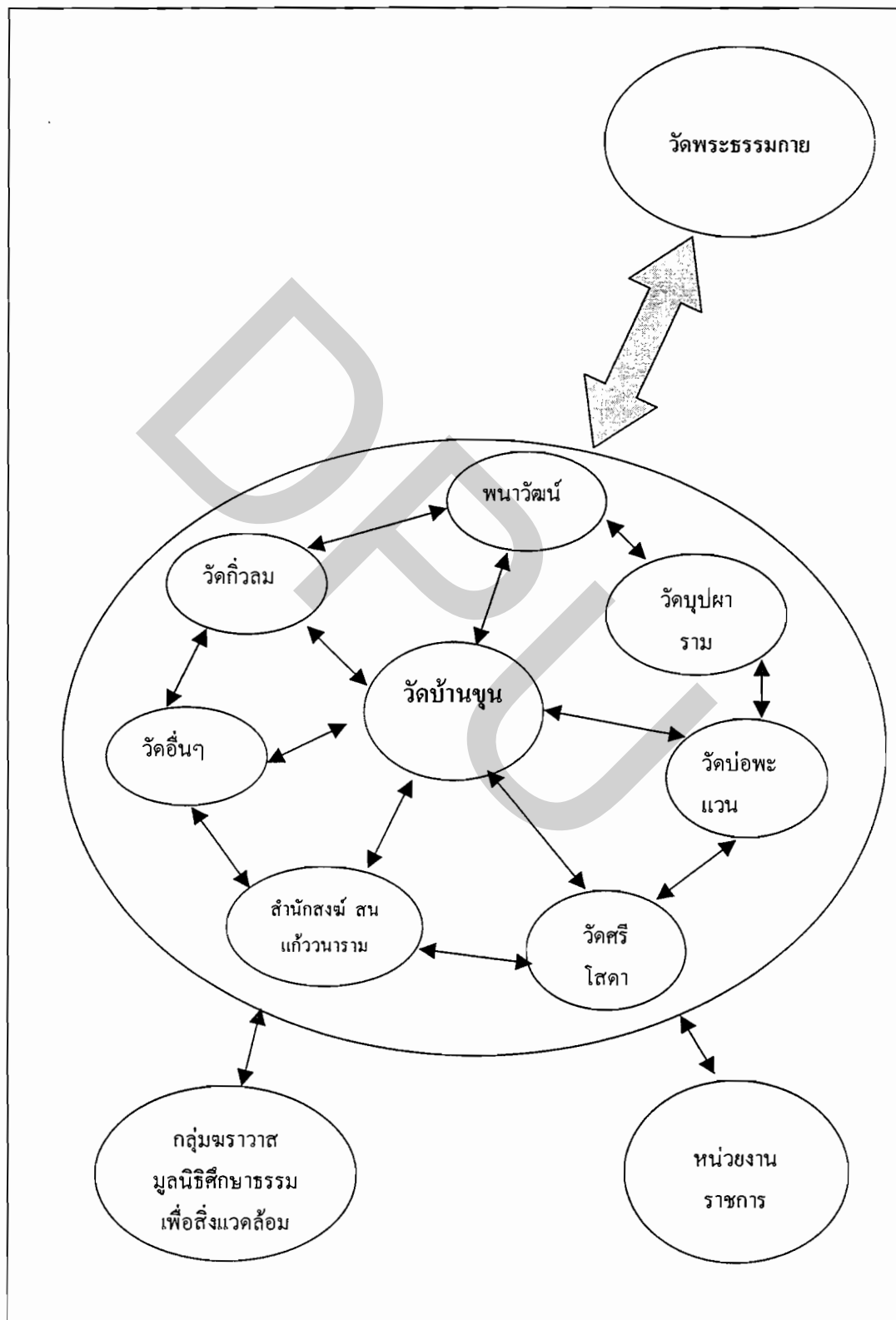
จึงไม่เป็นการยากที่จะหากิจกรรมทางศาสนาเข้ามาเพื่อให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วม เพราะการบวชที่มีอุดมการณ์ รับการฝึกฝนพระธรรมวินัยมาอย่างเคร่งครัด เน้นด้านการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมกายซึ่งมีอยู่ภายในกายมนุษย์ทุกคนและมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุด ท่านมีจุดประสงค์เพื่อนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเผยแผ่ให้ชาวบ้านเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ บรรณาให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีถูกสุขอนามัย สภาพจิตใจดี เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงตัวเองภายในชุมชนได้ จึงสร้างกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมาให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม โดยอาศัยวันสำคัญทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง

พระวิชาญ อิทรินาโค เป็นพระสงฆ์ที่อยู่ในสถานะ ทิศเบื้องบน มีอำนาจสูงกว่าคนทั่วไป ชาวบ้านจนให้ความเคารพ กราบไหว้ถือว่าอยู่ในเพศภาวะที่สังคมไทยยอมรับนับถือมานาน ในชุมชนบ้านจนนับถือศาสนาพุทธ 100 เปอร์เซ็นต์ จึงง่ายต่อการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระวิชาญนำมาอบรมสั่งสอนชาวบ้าน ให้ดำเนินชีวิตตามพุทธวิธี พระวิชาญ

ออกบวชด้วยความศรัทธา ประกอบกับวัยที่กำลังแข็งแรง มีอุดมการณ์ของตัวเอง มีเป้าหมายอยาก
ให้คนในสังคมบ้านเขามีศีลธรรมและเป็นชุมชนปลอดอบายมุข อันจะนำมาซึ่งความสงบและความ
มั่งคั่งทางเศรษฐกิจควบคู่กับศีลธรรม

นอกจากพระวิชาญมีอำนาจทางการเผยแผ่ธรรมะที่สูงส่งแล้ว ยังมีการศึกษาทางโลก
ค่อนข้างสูงมีเครือข่ายกับสวนพนาวิวัฒน์โยงโยไปถึงวัดพระธรรมกาย ทำให้พระวิชาญได้รับการช่วย
เหลือด้านอาหาร ยารักษาโรค สิ่งของเครื่องนุ่งห่มที่จะต้องใช้เลี้ยงดูพระและสามเณรในวัด ตลอด
จนช่วยเหลือชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายกับวัดต่าง ๆ ทั้งตำบล และยังเป็นเครือข่ายในฐานะ
เลขาเจ้าคณะตำบลรวมทั้งเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะจังหวัดที่วัดศรีโสดา และเจ้าคณะจังหวัดที่
วัดบุปผาราม ท่านเข้าถึงเพื่อปรึกษา รับฟังคำแนะนำจากพระผู้ใหญ่ ตลอดจนกลุ่มชมราวาส และข้า
ราชการในจังหวัด จากการสอบถามเพิ่มเติม ผู้วิจัยทราบว่า พระวิชาญได้ประสานงานกับมูลนิธิ
ศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งคอยให้การสนับสนุนการทำงานของพระสงฆ์ทุกวัดในตำบลบ่อ
หลวงเป็นหน่วยงานที่คอยช่วยเหลือในด้านสาธารณสุข มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ให้บริการชาวบ้าน
และหน่วยราชการป่าไม้จังหวัดในเรื่องของการอนุรักษ์ป่าสน

ภาพที่ 7
ลักษณะเครือข่ายของวัดบ้านขุน

ปัจจัยที่กล่าวมาทำให้พระวิชาญมีอำนาจเฉพาะตัว นอกจากนี้ยังมีสาเหตุที่ทำให้พระสงฆ์มีอำนาจคือ วิธีการดำเนินชีวิตของสังคมไทย เชื่อว่าพระสงฆ์เป็นผู้ศึกษาพุทธศาสนามามาก มีชีวิตผูกพันกับหลักธรรมคำสอนโดยตรง และยังถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนแก่สังคมความคิดและพฤติกรรมในสังคมจึงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิดทางพุทธศาสนาของคนในสังคม¹ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างคล่องตัว เป็นที่เกรงใจของชาวบ้านขุน ตลอคจนผู้นำในท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามแม้พระวิชาญจะมีความปรารถนาอย่างแรงกล้า อยาให้ชุมชนบ้านขุนเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับศีลธรรม จำเป็นต้องมีทีมงานที่เข้าใจตรงกัน ท่านอาศัยการเข้าถึงชาวบ้านทุกครอบครัวจึงสามารถครองใจชาวบ้านและได้รับความร่วมมืออย่างดี แม้สามเณรและพระจันทร์แก้วผู้ช่วยเจ้าอาวาสในปัจจุบัน ก็บวชเพราะศรัทธาพระวิชาญ จึงมีอุดมการณ์ร่วมกันผลักดันชุมชนให้เข้มแข็ง

การเลือกใช้สื่อที่ได้ผลมากที่สุด

จากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เลือกใช้สื่อบุคคลเป็นหลักในการสื่อสารกับชาวบ้าน สื่อประเพณีและสื่อเฉพาะกิจ เป็นส่วนที่นำมาเสริมให้สื่อบุคคลสื่อสารได้เร็ว สื่อมวลชนให้ความสำคัญน้อยเลือกใช้เฉพาะนิเทศสารบางส่วน จากผลการวิจัยเป็นไปตามข้อค้นพบของ E.Roger. ในกรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทเพียงแค่ให้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่ในขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ และการเสริมแรงตอกย้ำให้การปฏิบัตินั้นคงทนถาวรจะต้องอาศัยสื่อบุคคลเท่านั้น จากคุณสมบัติหลักของสื่อบุคคลในชุมชน มีการวัดคุณสมบัติของบุคคลจากความน่าเชื่อถือ ได้แก่ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ความน่าไว้วางใจ การเปิดรับข่าวสารและความทันสมัย โดยแบ่งสื่อบุคคลเป็น 2 ประการ คือ สื่อบุคคลที่เป็นบุคคลภายนอกชุมชน และสื่อบุคคลที่อยู่ภายในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน²

การสื่อสารระหว่างบุคคลของพระสงฆ์ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ผลดีเนื่องจากพระสงฆ์มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมาและเพิ่มเติมคือ เป็นที่ศรัทธาของชาวบ้านจึงง่ายต่อการสื่อสาร และได้ตั้งเป้าหมายจากการถอดรหัสของชาวบ้านด้วยการมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ โดยสื่อบุคคลจะเป็นทางผ่านของสื่อเฉพาะกิจ สื่อประเพณีและสื่อมวลชน สื่อบุคคลจึงเป็นทั้งผู้รับและผู้ส่งในขณะเดียวกัน

¹ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า. “บานพแนก” พระราชปุจฉาในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภา, 2513 หน้า 6-11

² กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, สื่อเพื่อชุมชน การประมวลองค์ความรู้, กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน-สนับสนุนการวิจัย, 2543 หน้า 205

สามารถส่งถึงชาวบ้านโดยตรง มีการสื่อสารกับเครือข่าย และบ้านกัลยาณมิตร นำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันของชาวบ้าน

ลักษณะของสารเพื่อการพัฒนา

จากผลการถอดรหัส พบว่าสารที่นำมาใช้ในการสร้างชุมชนเข้มแข็งอยู่ในเกณฑ์นำไปใช้ได้ผลดี เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ถอดรหัสออกมาได้สอดคล้องกับพระสงฆ์ มีบางประเด็นที่ยังต้องเพิ่มเติมวาทกรรมให้ชัดเจน เช่น ประเด็น “อิสระ” วาทกรรมของพระสงฆ์ หมายถึง การปลดแอกจากอบายมุข มีชาวบ้าน 3 คน นายทุน 2 คน ตีความแบบตอรองและสร้างความหมายใหม่ เป็นอิสระทางเศรษฐกิจไม่มีหนี้สิน ไม่ประสบปัญหาขาดทุน

ประเด็น “เศรษฐกิจพอเพียง เรียบง่าย” วาทกรรมของพระสงฆ์ หมายถึง พอใจในสิ่งที่คนมีอยู่ มีการตอรอง 6 คน บ่งบอกถึงการสร้างความเป็นจริงผ่านสาร อาจจะไม่ตรงความเป็นจริงในนัยยะ (version) ของชาวบ้านในขั้นตอนของการถอดรหัสออกมาจึงมีการตอรอง ดังแนวคิดของ S. Hall ในเรื่องของสารต้องมีการสร้างความเป็นจริงขึ้นมา และมีการใส่รหัสซ้ำ ข่าวดสารที่เกิดขึ้นมาเองตามธรรมชาติจึงไม่มี³

เพราะฉะนั้นสารจึงมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตามที่ผู้ต้องการหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของสาร และกลยุทธ์ที่นำมาใช้ด้วย เช่นกรณีของพระวิชาญ สารจึงมีลักษณะดังนี้

1. เชิงธรรมะ ชาวบ้านสามารถปฏิบัติตามได้
2. ให้แนวทางชุมชนเข้มแข็ง โดยนำวาทกรรมทางพุทธศาสนามาใช้
3. ให้ความหมายอัตลักษณ์ชุมชนแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นอย่างไร
4. มีเป้าหมายของชุมชนชัดเจน

จากลักษณะของสารทั้ง 4 ข้อ ที่พระวิชาญได้ประกอบสร้างขึ้นมา โดยนำแนวคิดมาจากสารของวัดพระธรรมกาย ผลิดขึ้นมาเป็นนโยบายที่จะนำหลักธรรมในพระสูตร มาเป็นแนวทางแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เรียบเรียงจากพระธรรมเทศนาของหลวงพ่อดชชีโว (พระภิกษุวิริยคุณ) และได้พิมพ์เป็นหนังสือสำหรับเผยแพร่ไปยังประชาชนทั่วไป ใช้ชื่อว่า สิงคาลกสูตร, แม่แบบคนดี, คัมภีร์คู่วิกฤตชาติ, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ เป็นต้น

พระวิชาญจึงอยู่ในบทบาทของผู้เฝ้าประตูข่าวสาร (Gatekeeper) เป็นผู้กรองสารเพียงองค์เดียว ดังแบบจำลองของ Pamela J. Shoemaker คือกระบวนการทางจิตวิทยาของผู้กรองสารเพียง

³ กาญจนา แก้วเทพและคณะ. “สื่อเพื่อชุมชน” การประมวลความรู้. หน้า 41

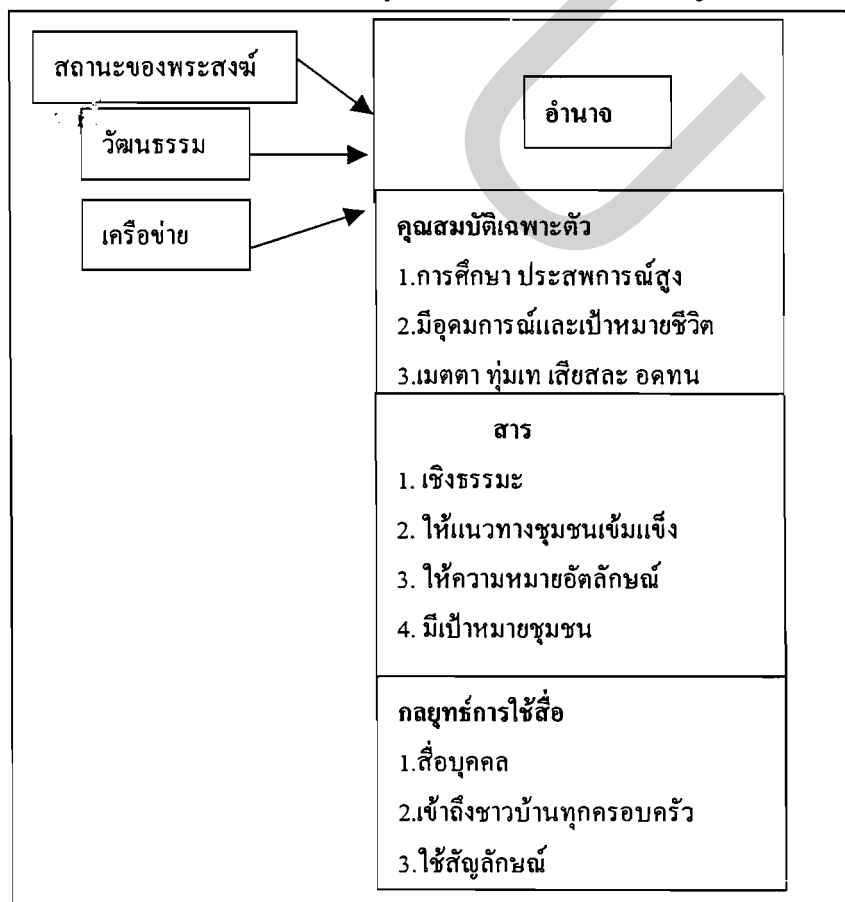
คนเดียวต้องศึกษาด้านประสบการณ์ชีวิตเกี่ยวกับวิธีการรับรู้ วิธีคิด การขัดเกลาทางสังคม ทัศนคติ กลวิธีการตัดสินใจ การตระหนักในบทบาทหน้าที่ ชนิดของงาน ทั้งหมดนี้จะอยู่ในประสบการณ์ของผู้ทรงสารคนเดียว

นอกจากนี้ยังสามารถนำกลยุทธ์ 5 ประการมาใช้ได้ด้วยคือ

1. เน้นพิธีกรรมเป็นหลัก เพื่อให้มีกิจกรรมดึงดูดคนมารวมตัวกัน โดยจัดพิธีกรรมให้สอดคล้องกับคนในชุมชน
2. ในแต่ละหัวข้อธรรมมีการสอนซ้ำบ่อย ๆ จนกว่าจะปฏิบัติตามได้
3. สร้างสารด้วยภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจของชาวบ้าน
4. คอยติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
5. ใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเหนี่ยวโยง และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เช่น เสือสีขาวปักป้ายชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มรักศีลธรรม” สัญลักษณ์ของผู้เลิกอบายมุขได้ และมีสัญลักษณ์ของการอนุรักษ์ป่าสน โดยใช้ผ้าสีเหลืองผูกต้นไม้ไว้ แสดงว่าเขตนี้ห้ามตัดต้นไม้เพื่อรักษาป่าสนไว้

ภาพที่ 8

แบบจำลองการสร้างชุมชนเข้มแข็งของพระวิชาญ

อัตลักษณ์เด่นที่ผู้วิจัยได้พบประการแรกคือ เป็นชุมชนธรรมดา อันเกิดจากการทำงานของพระวิชาญเป็นส่วนสำคัญ เพราะก่อนหน้านี้เป็นพุทธแบบถือผี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสารของพระสงฆ์

ประการที่สอง เป็นชุมชนที่มีการเคลื่อนไหว และสามารถรวมตัวเคลื่อนไหวได้เร็วเห็นได้จากการที่มีภริณีชาวบ้านรวมตัวกันต่อต้านการเจาะบ่อบาดาลของข้าราชการ เพื่อใช้ในกิจการปลูกดอกไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน และชาวบ้านได้รับผลกระทบรับสารพิษจากยาฆ่าแมลง จึงรวมตัวกันคัดค้านเพื่อความชอบธรรม โดยใช้วาทกรรมหลักเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ในที่สุดฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าต้องหยุดการกระทำ และภริณีข้าราชการคัดค้านการขุดสระเพื่อสร้างประปาใช้ในชุมชน แต่ข้าราชการเห็นไม่ควรทำเพราะใช้งบประมาณมาก ชาวบ้านไม่ยอมเพราะการขุดสระน้ำเป็นไปเพื่อส่วนรวม จึงพากันปรึกษาพระวิชาญ เนื่องจากท่านมีเครือข่ายกับวัดพระธรรมกาย เพื่อขอความช่วยเหลือจากหลวงพ่อมัชชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย ในที่สุดโครงการประปาชุมชนสำเร็จมาได้ทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้ตลอดปี และสะดวกสบายขึ้น จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวของชาวบ้านทั้ง 2 ภริณีไม่ได้พึ่งพากฎหมายมาเป็นเครื่องต่อรองแต่ประการใด แต่เคลื่อนไหวด้วยกฎหมายเพื่อเรียกร้องความชอบธรรม ในที่สุดฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าก็ไม่สามารถยับยั้งการกระทำของชาวบ้านได้

ในเรื่องของกฎนี้ ชาวชุมชนบ้านขุนมีกฎจาริตประเพณีโบราณของตนอยู่ เช่นกฎของการมีสามีภรรยาเดียว ถ้าฝ่ายใดนอกใจจะถูกปรับ จาริตเช่นนี้เรียกร้องการร่วมมือกันในระหว่างชาวบ้าน อาจเป็นไปได้ว่า ความเชื่อถือในกฎจาริตที่เคยมีมาก่อนอย่างเข้มงวดจะสามารถนำไปสู่การรวมตัวเรียกร้องเพื่อความชอบธรรมในกรณีการขุดสระน้ำ หรืออาจจะเป็นเพราะความเชื่อถือในอำนาจของพระราชภาวนาวิสุทธิ และเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับวัดต่างๆ จะสามารถช่วยตนก็อาจจะเป็นได้ ซึ่งหากเป็นในกรณีนี้ ก็แสดงว่าอำนาจทางฝ่ายสงฆ์สามารถต้านอำนาจฝ่ายทางโลกได้ในระดับหนึ่ง

กรณีที่เกิดขึ้นสามารถสนับสนุนแนวคิดของ Brown ได้ว่าคนที่มีความเชื่อธรรม มีศีลธรรม ที่มีกฎเกณฑ์ท้องถิ่นของตนอยู่แต่เดิมแล้ว บางครั้งมีอิทธิพลเหนือกว่าอำนาจรัฐ หรืออำนาจอื่นที่เหนือกว่า กฎจาริตประสานกับกฎศีลธรรมสามารถเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ในกรณีบ้านขุนนี้ถือว่าเป็นพลังตอบโต้ที่แข็งแกร่งมาก Pramod Parajuli ;1991: 173 – 186 (อ้างในศุภชัย เจริญวงศ์,2544) ได้ศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New Social movement) ในประเทศอินเดีย บ่งชี้ว่า “การพัฒนา” ที่กระจายจากชาติตะวันตกสู่รัฐโลกที่ 3 และจากผู้นำรัฐชาติโลกที่ 3 เพื่อครอบงำประชาชน กลับมีการขัดขืน เลือกรับ หรือผลิตวาทกรรมจากผู้คัดค้านอำนาจขึ้นต่อต้านวาทกรรมหลักอยู่ตลอดเวลา ในกรณีบ้านขุนแสดงให้เห็นถึงการรวมตัวขัดขืนกลุ่มอิทธิพลโดยอาศัยอำนาจจากพุทธอาณาจักร

ประการที่สาม เป็นชุมชนที่พร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางโลกและทางธรรม ในทางโลก มีการเปิดรับสื่ออย่างกว้างขวาง มีการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกเช่น ตู้เย็น รถมอเตอร์ไซค์ แต่วัตถุเหล่านี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่รับในระดับพอเพียง ทั้งนี้เพราะอิทธิพลทางความคิดจากวัด นอกจากนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางสาธารณสุข เวลาใส่บาตรไม่ใช้มือขยำข้าว ใช้ทัพพีตัก มีการสร้างห้องสุขาที่ถูกล้างอนามัย เป็นต้น

ในทางธรรม ชุมชนบ้านขุนได้นำวาทกรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยเริ่มต้นปลูกจิตสำนึกทางศีลธรรมให้คนในชุมชน เพื่อสร้างต้นแบบคนดี ในรูปแบบของการเปิดบ้านกัลยาณมิตรเพื่อสวดมนต์ นั่งสมาธิ จัดพิธีกรรมทางศาสนาโดยใช้สัญลักษณ์เป็นตัวเหนี่ยวโยงเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น พิธีกรรมการปลอศบายมุข มีสัญลักษณ์ เสื้อสีขาวปักชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มรักศีลธรรม” คนที่รับเสื้อไปแสดงว่า เลิกอบายมุขได้ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีชาวบ้านนำบัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนบ้าน ไปแจ้งกับคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อยืนยันว่าตนเลิกอบายมุขได้จำนวน 144 คน มีทั้งเพศชาย และเพศหญิง จากสิ่งเหล่านี้พอจะเป็นหลักประกันยืนยันได้ว่า ชุมชนบ้านขุนเป็นชุมชนคุณธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Brown

Chris Brown ได้ให้แนวคิดชุมชนคุณธรรมไว้ว่า “ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จจริง คนในชุมชนต้องมีความตระหนักทางศีลธรรม (Moral Impulse) เพราะหากปราศจากสำนึกทางศีลธรรมแล้ว การรวมตัวกันในชุมชนอาจเป็นไปได้ด้วยความไม่เข้าใจกัน (incomprehension) และความเกลียดชัง (Hatred) ก็ได้” แม้นักทฤษฎีบางคนโต้แย้งแนวคิดของบราวน์ว่า ไม่น่าจะเป็นไปได้ที่คนมีคุณธรรม มีศีลธรรม จะมีอิทธิพลมากไปกว่า “กฎระเบียบวินัย” ในขณะที่สังคมยังยอมรับการปกครองภายใต้กฎหมาย แต่กรณีชุมชนบ้านขุนได้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ตามที่เสนอของบราวน์

ทฤษฎีชุมชนตามแนวคิดของ J. Hamelink ชุมชนต้องมีลักษณะยอมรับสิทธิผู้อื่นไม่คิดแต่ประโยชน์ตน มีความร่วมมือ มีจิตใจที่จะช่วยเหลือเจือจานกับสมาชิกด้วยกัน แก้ปัญหาที่กันทั้งรัฐแต่ไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือของรัฐ ยอมรับความหลากหลายท่ามกลางความแตกต่าง ปรับตัวตามกระแสโลก ปกครองตนเองได้ มีเป้าหมายทางจิตใจควบคู่กับวัตถุ มีเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งปันกัน และรักษาสมดุลกับบริบทท้องถิ่น บ้านขุนมีลักษณะค่อนข้างสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว ซึ่งชุมชนที่มีจิตสำนึกทางศีลธรรมเป็นหลัก เช่นนี้ น่าจะเป็นทางเลือกที่น่าสนใจของสังคมไทยในปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชน

1. พระสงฆ์ที่กำลังจะเริ่มต้นพัฒนาชุมชน ควรจะมีการศึกษาสภาพแวดล้อมของชุมชน และภูมิหลังตลอดจนวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวบ้านเสียก่อน โดยการเข้าถึงชาวบ้านให้ได้มากที่สุด และพระสงฆ์ควรมีอุดมการณ์ เป้าหมายชัดเจน มีหัวใจทุ่มเทเสียสละ อุดหนุน มีความรู้และประสบการณ์ทางโลกบ้าง เพื่อจะได้เข้าใจปัญหาของชาวบ้านที่แท้จริง การเปิดบ้านกัลยาณมิตร เพื่อปลูกจิตสำนึกทางศีลธรรม ตั้งแต่ระดับครอบครัว น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจในการเข้าถึงชาวบ้านได้อย่างคุ้นเคย

2. รัฐบาลควรจะให้การสนับสนุนพระสงฆ์ทั่วประเทศประมาณ 30,000 กว่าวัด ช่วยกันสร้างชุมชนเข้มแข็งในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีวัด ซึ่งจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบ้านขุน อ. ฮอด จ. เชียงใหม่ การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยเลือกกรณีศึกษาวัดใกล้เคียงที่มีลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนคล้ายกัน เพื่อหาข้อแตกต่างและบทสรุปอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

DPUC

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, 2541
- _____. การวิเคราะห์สื่อ : แนวคิดและเทคนิค. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : หจก. ภาพพิมพ์, 2543
- _____. สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ส. เอเซียเพลส, 2544
- รัชนิกร เศรษฐโช. สังคมวิทยาชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528
- ศิริชัย ศิริกาเย และกาญจนา แก้วเทพ. ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ หจก. ภาพพิมพ์, 2543
- สุภชัย เจริญวงศ์. “การแย้งซึ่งความหมาย” ถอดรหัสพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2544
- สมเด็จพระปรมหาราชานุภาพ. “บานพแนก” พระราชปोजनाในชั้นกรุงรัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513
- สมบูรณ์ สุขสำราญ และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ. บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคม. ม.ป.ศ. อทิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โสภากาการพิมพ์, 2527
- ปรีดี พนมยงค์. “วิถีสังคมไทย” วรรณิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2543
- เผด็จ ทอดทิว. แม่แบบคนดี : ชุมทรัพย์จากพระไตรปิฎก สิงคาลกสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิมพาวเวอร์ จำกัด, 2543
- _____. คัมภีร์ผู้วิกฤตชาติ : พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิมพาวเวอร์ จำกัด, 2543
- _____. “สังคมล้วนมาจากเศรษฐกิจ” เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิมพาวเวอร์ จำกัด, 2544

พระภาวนาวิริยคุณ. สิงคาลกสูตร : สูตรสำเร็จการพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อิมพาวเวอร์ จำกัด, 2542

เอกสาร

วิลาสินี พิพิธกุล. เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาวิทยุสื่อสารมวลชน, ภาควิชาวารสารสนเทศ, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ม.ป.ศ., 2544

สุกัญญา สุกบรรทัด. “อัตลักษณ์” เอกสารประกอบการสอนวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ, สาขาวิชานิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. พิมพ์ครั้งที่ 1. : ม.ป.ศ., 2544

วิทยานิพนธ์

กรรณิการ์ โอมูณ. “บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น: ศึกษากรณีโครงการสหบาลข้าว หมู่บ้านท่าสว่าง อ. เมือง จ. สุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525

ขนิษฐา แจ่มใจ. “เรื่องชุมชนเข้มแข็ง : กรณีชุมชนบางปลาจืด อ. องค์กรักษ์ จ. นครนายก” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543

ลาวัญย์ อินทรารัตน์. “ความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านแม่สอย ต. แม่สอย อ. จอมทอง จ. เชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533

ภาษาอังกฤษ

Book

Chris Brown. **The Global Transformations Reader, An Introduction to the Globalization Debates**: Edited by David Held and Anthony Mc Grew. Polity Press, 2000

Manual Castells. **The Information Age. Economy, society and culture. Volume II. The Power of Identity**, Blackwell Publisher, 1997

Phiphitkul w. **The Politics of Representation : Thai Migrant Women's Negotiation of Identity**, Ph. D. Thesis in Women's studies, and Modias University of Kent, 2001

- Pamela J. Shoemaker. **"Newbury Park" Gatekeeping**. Calif. London and New Delhi : Sage Publication, 1991 อ้างใน New. A reader, edited by Howard Tumber, Oxfoed University, 1999
- Stuart Hall. **"Cultural Identity and Diaspora, in J. Rutherfordced"**. Identity, Community, Cultural Difference. London : Lawrence and Wishant, 1990
- Walter True Andesson. **"Communities in the World of Open System"**. Futures 31 (June 1991)
- Kathryn Woodward. **"Concepts of Identity and Difference"**. In Identity and Difference, SAGE Publication, 1997
- Yashikasu Sakamoto. **Global Transformation. Challenges to the State System**. United Nations University Press. Tokyo, New York, Pars, 1994

ด
พ
ค

ภาคผนวก

ภาพที่ 1 พระวิชาญ อิทธินาโค
รับพระราชทานเสมาธรรมจักร
สาขาส่งเสริมผู้ปฏิบัติธรรม

ภาพที่ 2 พระวิชาญ อิทธินาโค
(ซ้าย)

ภาพที่ 3 บ้านขุนร่วมกับมูลนิธิศึกษาธรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม จัดพิธีกรรมทางศาสนา

ภาพที่ 4 เทศกาลปีใหม่ ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยร่วมใจกันสวดมนต์นั่งสมาธิ เพื่อเป็นสิริมงคลของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในปีต่อไป

ภาพที่ 5 พิธีอุปสมบทหมู่ นักบุญขุนเขาชาวบ้านขุน

ภาพที่ 6 กิจกรรมฝึกอบรมขัดเกลาจิตใจเยาวชน

ภาพที่ 7 ส่งเสริมการศึกษาเยาวชนหญิงนอกเวลาเรียน

ภาพที่ 8 กิจกรรมอบรมศีลธรรมเยาวชนชายและหญิง

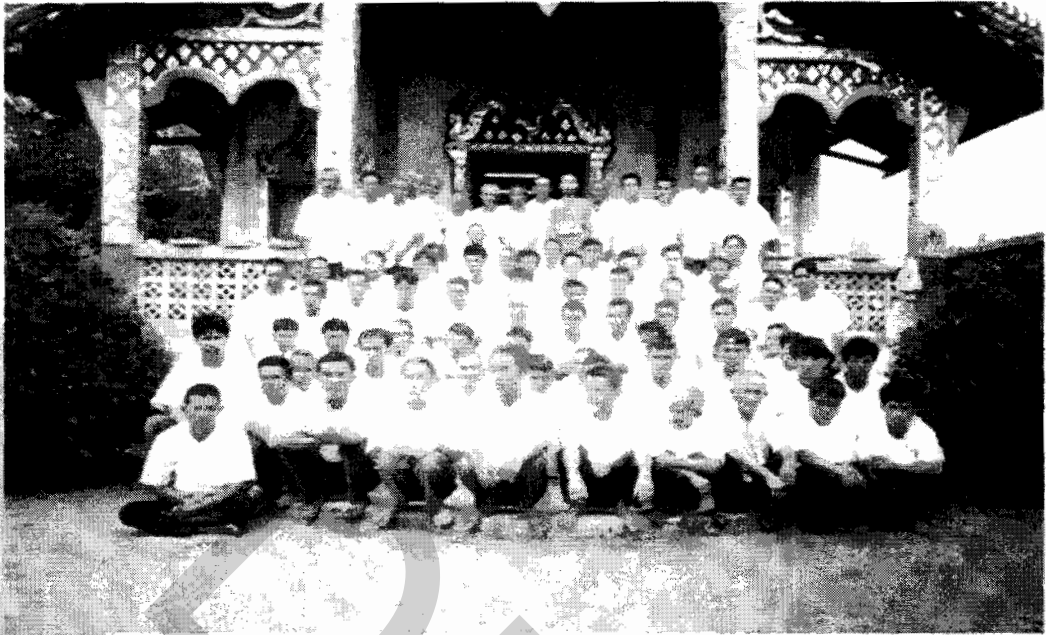

ภาพที่ 9 จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีประกวด
ดนตรีที่บ้านของชาวลัวะ ณ ต.บ่อหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่

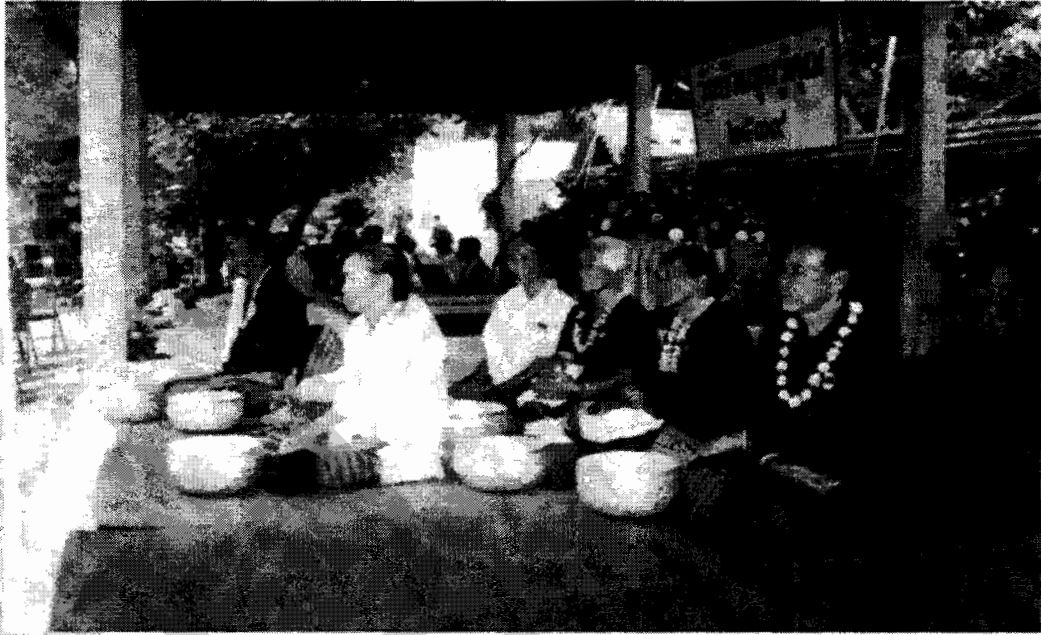
ภาพที่ 10 ธงสีแดง สัญลักษณ์ประจำเผ่า สีแดงหมายถึงความสามัคคี
วงกลมสีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ของจิตใจ ต้นสนสีเขียว หมายถึง
ความสงบร่มเย็น

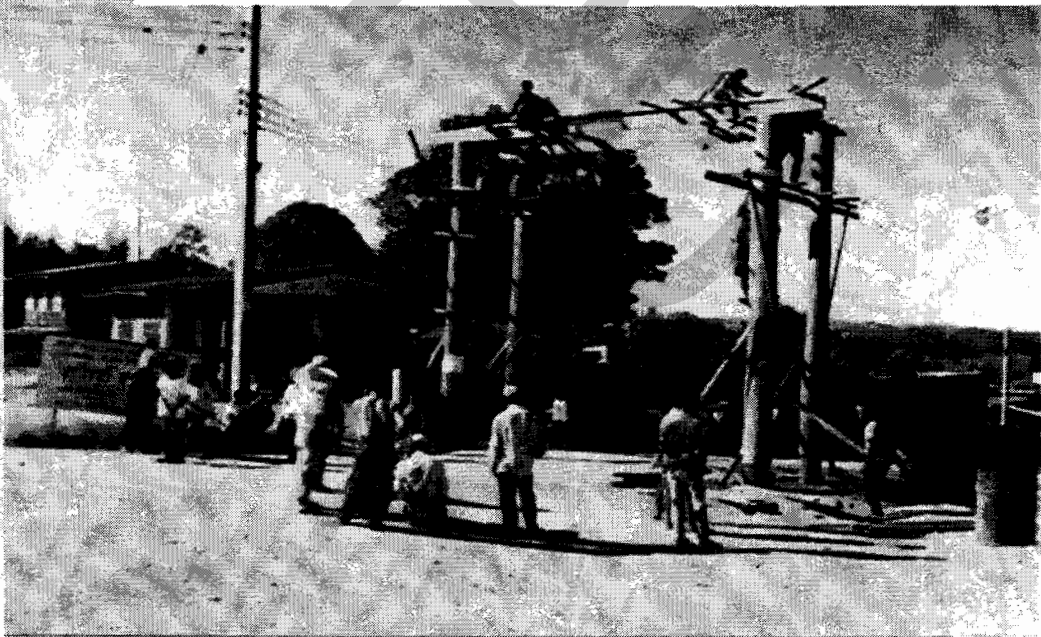
ภาพที่ 11 “กลุ่มรักคีตกรรม” ถ่ายภาพร่วมกันที่หน้าวิหารวัดบ้านขุน

ภาพที่ 12 ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านพากันสรงน้ำพระ รดน้ำผู้หลักผู้ใหญ่

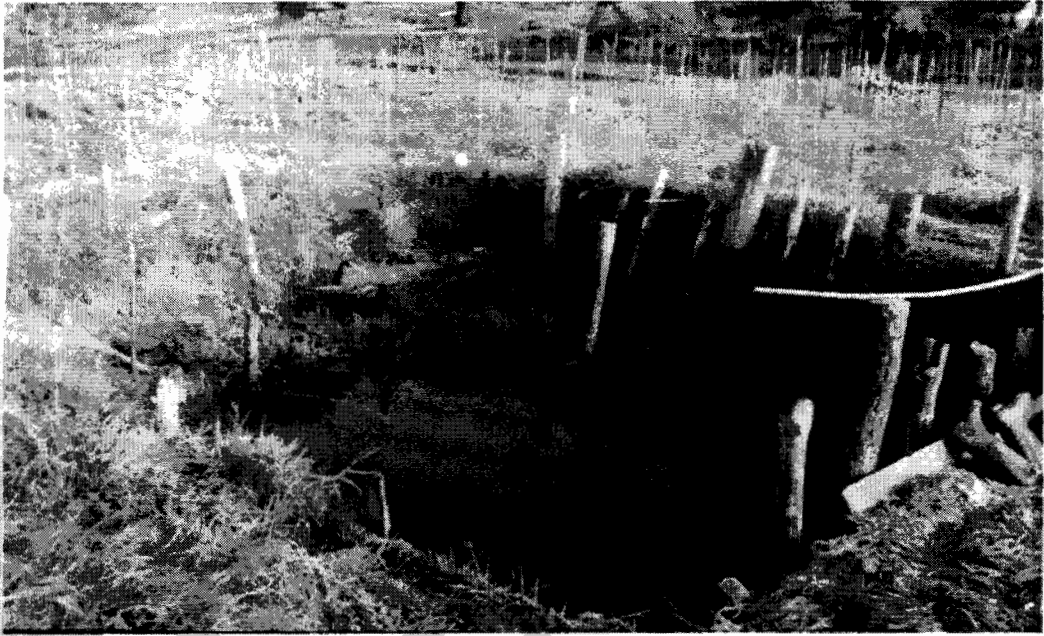

ภาพที่ 13 กิจกรรมรวมญาติ

ภาพที่ 14 ชาวบ้านขุน ช่วยกันสร้างซุ้มทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพที่ 15 บ่อน้ำเดิมที่ชาวบ้านใช้กันทั้งหมดบ้าน

ภาพที่ 16 ชาวบ้านรวบรวมเงินซื้อที่ดิน เพื่อขุดสระน้ำ ครอบครัวยละ 3,333 บาท

ภาพที่ 17 หลวงพ่อฉั่มชโย (พระราชภาวนาวิสุทธิ) เจ้าอาวาสวัดพระ -
ธรรมกาย ได้อนุเคราะห์ค่าจ้างรถแม็คโครและรถขนดิน ในการขุดสระ

ภาพที่ 18 กิจกรรมส่วนรวมชาวบ้านช่วยกันทำประปาในชุมชน

ภาพที่ 19 ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจเตรียมสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน -
พระปริยัติธรรม

ภาพที่ 20 ทุกครอบครัวช่วยกันทำความสะอาดถนนสาธารณะในหมู่บ้าน

ภาพที่ 21 ชาวบ้านขุน รับการตรวจร่างกายจากหน่วยแพทย์เคลื่อนที่

ภาพที่ 22 ชาวบ้านขุน ทัศนศึกษาทางทะเล ที่ จ.ระยอง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	สุภารัตน์ รัศม์มณี
วัน เดือน ปีเกิด	26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2505
สถานที่เกิด	อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ปวช. บัญชี, ปวส. การตลาด จากเทคโนโลยีช่างกลพาณิชย์การ จ. นครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2526 - ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ สาขาการจัดการทั่วไป 2 ปี จากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช - ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหนังสือพิมพ์รุ่นที่ 3 จากสมาคมหนังสือ พิมพ์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ร่วมกับคณะกรรมการ ศาสตร์สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2532 - ประกาศนียบัตรหลักสูตรการผลิตรายการโทรทัศน์ จากมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช เมื่อปี พ.ศ. 2534
ปัจจุบันอยู่ที่	23/7 หมู่ 7 ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12120